

MILYEN VOLT AZ A MI RÉGI HADSEREGÜNK?

ÍRTA:
HAJDÚ ISTVÁN

BUDAPEST
LÉGRÁDY NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ R.-T.
KIADÁSA
1927.

Légrády nyomda és könyvkiadó r.t. nyomása, Budapest.

A katonaelet nótákban.

Marsadjustérungban állok egész nap
Gyenge vállam feltöri a cakkompakk
De a szívem nem töri fel semmi sem
Haptájk-ban is érted dobog, édesem!

Hogy milyen volt az a mi régi hadseregünk? Olyan volt, mint egy fiatal élettől duzzadó erdő, amelynek minden fája énekel. A katona öröme és bánata, aszerint amint büszkén dicsekvő, vágyakozva epedő, vagy boldogtalan szerelmét sirató' fiatal szív diktálta. Mert a katona ajkán, de különösen a magyar katonáén, a nóta nem halt el soha.

Nótába öntötte az egész életét. Nótában beszélt az édesanyjával, a babájával, nótában a pajtásával, a főlebbvalóival, sőt — magával a császárral is.

Nótában kéri a kapitányát, hogy engedje el a büntetését, mert meghasad a babája gyenge szíve. Sőt bevallja, hogy be is mer menni a kapitány úr *írószobájába*:

Ha lemegyek kapitány úr írószobájába

Megnézem a büntetésem írómappájába.

Kapitány úr, kérem szépen, engedje el büntetésemet

Gyenge az én babám szíve, bánatában megreped!

Sőt ártatlan mókával még a tiszt urakat is ki-figurázza:

*A hadnagy úr tarthat akárhány szeretőt
 A főhadnagy tarthat egyet vagy kettőt
 A kapitány egyet, — azt is csak ha lehet, —
 De az őrnagy már (Gewehr heraus!)
 Mivel nagyon öreg, — annak egy sem jár!*

A legfőbb hadnak még intim levelezéseiről is értesülve van a baka, olyan jó viszonyban van a császárjával:

*Ferenc Jóska megírta a muszkának
 Sorozza be a lányt is katonának
 De a muszka vissza írt a levélbe:
 Nem illik a csákó a lány fejébe!*

A magyar ember attól az időtől kezdve számítja az életét, mikor besorozták katonának. Hallgassuk meg csak idősebb magyar emberek beszédét! Az egy sem azon kezdi, hogy mikor született? Hanem azon, hogy mikor sorozták be katonának. Aki a születésén kezdi, az csak azért teszi ezt, mert nem volt katoná és nincsen neki mivel dicsekednie. A magyar flu, amint elhangzott az ezredorvos ajkáról a *Tauglicht* már attól a perctől kezdve katonának érzi magát. Alig várja már, hogy bekurjanthassa a község ház ablakán, hogy nem parancsol neki a bíró! S a sorozásról pántlikás kalappal hazatérő legények ajkáról már a falu határában zengett a nóta:

*Hármat rikkantott már
 Hármat rikkantott már
 A rigó, a rigó, a rigó
 Nem parancsol nékem
 Nem parancsol nékem
 A bíró, a bíró, a bíró.
 Majd parancsol Ferenc Jóska, a császár:
 Kinek egrecéroz, kinek szalutéros
 A baka, a tüzér, a huszár!*

Az édesanyjának meg azzal borul a nyakába,
hogv:

*Édesanyám nem vagyok a magáé.
Magáé, de magáé;
Októberben leszek Ferenc Jóskáé!*

Hát még azután, mikor kitekintve a falusi
kocsmá ablakán, észrevette azt a *valakit*, akinek tulajdonképpen a nótája szólott! Akkor már kitört belőle a vérbeli, veleszületett katona, már tudta, hogy a vázszoncseléd szív nincsen kőből. Más nótába kezdett a füstös:

*Októbernek első napján
Bé kell masírozni
Akkor fogsz te kis angyalom ,
Keservesen sírni!
Semmi babám semmi,
így szokott az lenni:
Minden első szerelemnek
Vége szokott lenni!*

Csak természetes, hogy a besorozott legény aztán októberig már neki sem kezdett semmiféle foglalatosságnak. Ő már csak búcsúzott! Az édesanyja se nagyon szorította már a dologra, hiszen: októberben úgylis elmegy; hadd mulassa ki magát!

Nem is kellett a gyereket biztatni, mulatott az százegyig. Belé is rikoltotta széles nagy jókedvében a hosszú utcáorba:

*Addig iszok mulatok,
Míg csak be nem rukkolok.
Ha elvisznek katonának,
Vagy huszárnak, vagy bakának
Megsiratnak engemet a szép lányok!*

Azután csend lesz. Csak a muskátli levelére hullanak nagy, nehéz könnyecseppek. Csak a háromszínű muskátli hallja, hogy egy kislány csendesen zokog!...

Október elseje van.

A kaszárnya udvarára beállít egy pántlikás, árvalányhajás kalapú nyalka fattyú, aki olyan csöndes — mint egy mise. Áhítatosan lépeget patkós csizmájával a kaszárnya macskafejes kövezetén; nagy szemeket meresztve bámulja a magas kaszárnya száz ablakából rávigyorgó öreg bakákat, A nyomában lépdel egy nagyon szomorú öregasszony, egy kisirt. szemű barna kislány visz utána egy zöldre festett kis ladikot, amely három esztendeig minden kincsét magában fogja rejteni annak a legénynek. Senki sem hinné, hogy ez a kis jámbor legény tegnap még a mesztergerendára vágott, mikor odakiáltotta a cigánynak: *Ácsi!*

Senki sem hinné, hogy ez a csendes kis legényke pár hét múlva betölti hangos énekével, nagy nótázásával azt a magas szobát, ahol most egy strózsákon ülve majszolja a falzsolás kalácsot, amelyiket az a kislány süttött, kit meg se mert csókolni, mikor az őrmester úr rászólt:

— Rekrut Michael Nagy: Cvájter zug!

Pedig, dehogy maradt egyedül!. . . Soha életében annyiad magával nem volt, mint most, mikor azt hitte, hogy egyedül maradt. Odahaza talán csak egy vagy két testvért hagyott; itt talált helyette ezret.

Rekrut Michael Nagy legelső ismerőse lesz a *Slóf*-ja. A Slóf, az az öreg baka, akinek az ágya mellett az ő ágya van; akivel egymás mellett alusznak.

Ez megmondja neki, hogy őt *Apám*-nak kell szó-

lítani; egyébként aziránt érdeklődik, hogy: mi van abban a kis zöld ládikóban, amit az a kisírt szemű kislány hozott a *Miska fiam* után. Mert hát természetes, hogy ha az öreg baka neki apám, akkor ő meg annak: *fiam*.

Hát bizony tandíjat kell fizetni a regrutának azért a sok szép katonatudományért, amit mind az apja jóvoltából fog majd elsajátítani.

Ne vegyünk egyebet, csak míg megtanulja, hogy hogyan kell felvarrni azt a esik fehér siffont arra a fekete nyakravalóra, hogy abból kravátli legyen. Nagy sor ám az, mert annak hajszálra négy milliméternek kell ám lennie; ehhez pedig előbb még azt is tudni kellene, hogy mennyi az a négy milliméter? Mire meg felvarrja, akkorra olyan lesz az a stráf, akár — a föld. Mehet az apjával a *kantinba új stráflit* venni. Azt meg az öreg baka úgy szokta kérni a kantinostól, hogy:

— Egy hosszú lépést, egy szafaládét, meg egy *Halz-stráflit* kérek.

Csak bámul a rekruta, hogy milyen körülményes dolog az, míg valaki egy halzstráflihoz hozzájut a kantinban. Dehát ez már így van! Az apám-nak is így vette az apja, mikor ő volt a *fiam*.

Az se utolsó tudomány, belebújni tudni a szűk angyalbörbe. Mert annak a vádliján három kapocs van, de abból három hiányzik. Azt is a kantinban árulják. Még pedig olyan néven, hogy: *két magyar cigaretta, egy pakli masina, meg — hat kapocs!* Ezt se tudják a Nagy Miska falujában.

Estére aztán már teljesen kiadj úsztál va kerül Michael Nagy a *Kamerádsaft-kommendáns* elé, aki-nek már egy szép fehér krumplivirág is ott virít a paroliján. Arról megtudja, hogy ez az *úr*: a frájter úr Csontos.

Ez már nagy úr. Ez már hat bakától kérdezi meg:

— Mi van abban a kis zöld ladikéban?

Ettől tudja meg Michael Nagy, hogy rossz helyen ül ott a strózsákján, mert arra ülni nem szabad. Azt majd a *Putzstockkal* kiverik szép négyszögletesre, akár egy darab szappant és annak mindig olyannak kell lenni a *Zimmervizit*-nél.

Mindjárt össze is ülteti a fráter ura hat bakáját, akik egy *Kamerddsaftot* képeznek, a pankra, mert *iskolázni* fog velük, még pedig arról, amit a bakának legeslegelőször kell tudnia.

Megtudja Michael Nagy, hogy a katonaságnál kétféle *horzam* van, És pedig: a *Pittige* és a *Meldige*. Az elsőt akkor használja a katona, ha kér valamit, az utóbbit pedig, ha valami jelenteni valója van. Ezzel még csak elboldogulna a magyar fiú valahogyan; habár a *meldige-horsam* egyszer-kétszer *verd ide hozám* formán hangzik.

Hát ez bizony zavaros állapot egy kicsit. Na, de annál könnyebb aztán a másik iskola: a *Rüslung-puculds*. Amint a fráter úr mutatja, hogyan kell ráhuhálni a csákón a kétfejű sasra, hogy úgy ragyogjon, mint a Salamon szeme, mindjárt danolja .is hozzá:

*Az a kislány selyemágyát
Magasra vetette;
József baka a csákóját
Rajta felejtette.
Hozd ki babám a csákómat,
Hadd tegyem fejemre,
Hogy ne nézzen minden kislány
Ragyogó szemembe!*

Hja, bizony, akkor még nem a grammofónból tanult danolni a magyar baka! De hogy is állott volna a grammofon szájába az ilyen nóta? Persze minden baka a saját ezredét dicsőítette, aszerint amint annak a nevét belé tudta illeszteni a nótába. Mert az csak a legújabb korban kapott lábra, hogy a katonák az ezredszámokról beszéltek. A régiek *még* most is a nevükön emlegetik az ezredeiket. Az egyik *Dommiguel* volt, a másik *Wasa*; a D'Esté baka pedig egyszerűen *Esztibakának* hívta magát. A kassai 34-es a világ minden kincséért sem mondta volna magáról másképen, mint: *Princprajz-baka*.

Danolta is nagy büszkén:

*A gőzösnek hat kereke
De fényes, de fényes, de fényes.
Benne ül egy Princprájz-haka
De kényes, de kényes, de kényes.
Ne sírjatok kassai lányok
Visszajönnék a, Princprájzok
Valaha, valaha, — vagy soha!*

Csak a somogyi 44-es bakákon ragadt rajta a *rosseb-baka*, mert ezeknek minden második szava: *rosseb*.

Nem is sokáig tartott a regrutának az anyám-asszony katonáskodása. Pár hét alatt kinyílt a szeme, mint a kis cicáé. Valamirevaló regrutát már a harmadik héten hiába bolondított az öreg baka a kantineban, hogy hozzon egy garasért *indibalancot*, lekapta a puskáját és olyan indibalancot vágott az öreg baka előtt, mint a parancsolat.

Így telt el lassan a nyolc hét. Elmúlt a regruta-abriktolás és a regrutából: Infanterist lett. Már nem rekrut Nagy, hanem: Infanterist Michael Nagy. Ez is nagy eset volt ám a baka életében. Most már igazi

katonaszámba ment. Az önérzete is nőtt, a szép katonánótákat is megtanulta sorba.

Fűzünk belőlük egy gyöngysort; ne menjenek veszendőbe:

*Édes anyám, ha bejön.
Édes anyám, ha bejön kend Egerbe
A kaszárnya ablakán,
A kaszárnya ablakán nézzen be.
Ott lát engem komisz baka ruhába
Göndör hajam rövidre,
Rövid hajam simára van levágva*

Hát persze elég egyhangú volt az újoncnak az élete, ott a kaszárnya négy fala között. Mert bizony míg meg nem tanult rendesen szalutálni, addig nem volt szabad kimennie a városba. De mikor már szépen el tudott defilírozni a tiszt urak előtt, megkapta a *Spazierscheint* és széjjelnézve a nagy városban, csakhamar elhagyja a siránkozó hangot a nótázó katona és néha-néha másra is gondol nótájában, nemcsak az édesanyjára ...

Az a *más* azonban, úgy látszik, hogy némileg az édesanyját is pótolja a katonának, mert gondoskodik róla. Legalább is ezt bizonyítja az alábbi nóta, amit a néhány hetes újonc azután kezdett dalolni, mikor a nagy városban széjjelnézett:

*Hazamegyek végig dülök a priccsen
Rád gondolok Rózsikám, édeskincsem,
Hogyha majd felmosogattál estére-
Hozzád megyek maradék peccsenyére!*

Vigasztalódik hát már a baka gyerek. De nehogy aztán a falujában ok nélkül való esetnek rójják fel ezt a vigasztalódást, úgy tesz, mintha oka volna

arra, hogy vigasztalódást keressen ebben a nagy városban.

Pedig talán oka sincsen rá a baka-gyerekeknek, mert hiszen abban a levélben, amit hazulról kapott, az van bele írva, hogy:

*Nagyváradról jön a gőzös lefelé
Barna kislány sétál a vasút felé
Már messziről kiáll a tüzelőnek
A mozdonyvezetőnek:
Hozza vissza a régi szerelőmet.-*

Természetes, hogy az első időkben majdnem kizárólag az *édesanyja* volt a katona nótájának tárgya. Azért az ilyen nóták leginkább szomorúak vagy szomorúságra hajlók. Mert hát hiába, bizony csak az édesanyja volt legjobban szívéhez nőve a katonának, akit legnagyobb részük akkor hagyott el életében először, mikor be kellett vonulniok.

Lehetett is sűrűn hallani a kaszárnya ablakán keresztül:

*Édesanya levelet ír katona fiának:
Gyere has édes fiam, idehaza várlak!
Ezredes úr vissza írja: ne várja a fiát
Nagyvárad kaszárnyában fűzi a bakancsát.*

*Édesanyám ne sirasson engemet
Én már többet soha haza nem megyek
Beszegődtem a császárhoz cselédnek.
Még a szógabíróval se cserélek.*

Azután mindig kevesebbet dalol a baka az édesanyjáról. Annál több baja van a fehérnéppel. Azzal, akit otthon hagyott, meg azzal, akit újonnan talált. Hát ezekből a nótákból majd legközelebb kötünk koszorút.

A dalokban elzengett katonaeletből, a kaszárnyapoézis virágaiból már bemutattunk egy bokrétára valót. Gyöngysorba fűztük a néplélek ez őseredeti talajból fakadt termékeit; elkísértük a falu legényét a kaszárnyába, amíg ott beletanult a gyöngyéletbe. S ahol először is édesanyja, régi szeretője után fáj vissza a szív, — de aztán akadt, aki megvigasztalja. S akkor már az édesanyjáról egyre ritkábban dalol a baka, annál inkább meg van azonban akadva a fehérnéppel. Se szeri, se száma nem volt a jónál-jobb izü, eredetinel-eredetibb, sőt sokszor huncutkodó katonanótáknak, amelyekről soha senki sem tudta, ki azoknak a szerzője? Nem voltak azok kinyomatva sehol, csak úgy szálltak szájról-szájra, apáról-fiúra. Elevenítsünk fel közülük egynéhányat, hátha Isten segítségével még szükség lesz rájuk valaha!

*

Mikor a tiszt úr a marson feltartotta jobbkezét, az azt jelentette, hogy a nótázás meg van engedve. Nem volt rá eset, hogy a legénység az engedélyt valamikor, még a legmegeköltetőbb meneteknél is, azonnal fel nem használta volna. Sőt egyszerre elfelejtett minden fáradtságot, felvidult és szépen taktusra, menetütemre megkezdte a nótázást:

Ha a Tisza tinta volna.

Gyöngyöm, gyöngyöm, gyönyörű szép virágom.

Az a kislány mindig ima,

Gyöngyöm, gyöngyöm, gyönyörű szép virágom.

Még se tudná mind leírni.

Hány babája volt már néki!

Virágom, virágom,

Gyöngyöm, gyöngyöm, gyönyörű szép virágom.

*Nincs szebb madár a fecskénél,
Gyöngyöm, gyöngyöm, gyönyörű szép virágom.
Fehér lábú menyecskénél,
Gyöngyöm, gyöngyöm, gyönyörű szép virágom.
Fehér lábát mosogatja,
Hideg a víz, nem állhatja,
Virágom, virágom,
Gyöngyöm, gyöngyöm, gyönyörű szép virágom.*

*

*Egy ablakban három színű muskátli,
Izentem a galambomnak, jöjjön ki.
Háromszor is beizentem, Kati gyere ki!
— Kati nem jött ki —
Megállj, Kati, — megbánja ezt valaki!*

*

*Ne sírj, babám,, hogy én katona vagyok,
Hogy ily korán felköttem a kardot.
Látod kis angyalom,, milyen fényes a kardom,
Violaszint játszik a bajnét-markolatom.*

Az utolsó sorból látszik, hogy ezt a nótát a bakák a huszároktól kérték kölcsön, de azért igen felkapott nóta volt ez.

A katona szerette a nótát egy kótára verni. A dallamok nem voltak olyan változatosak, mint a versek. Nem is annyira a nótájáért, hanem mint általában már a magyar ember szokta, inkább a verséért danolta a nótát. A rendes katonanóták kótájától egészen elütött az alábbi, egyidőben nagyon is lábrakapott szép bakanóta:

*Három ablakos kis ház,
Mindegyikbe rózsza kitéve.
Hosszú szárú bakkancsom
Fényes feketére kefélve.*

*Oldalamon szurony szíjj,
A vállamon fegyver,
A fejemet komisz csákó szorítja;
Napsütötte arcomat
Az én kisangyalom
Minden este forró csókkal borítja!*

A hosszantartó, egyhangú meneteket nagyon felvidította, hogy a huncutkodásra mindig kész bakagyerekek kissé dévajabb, de az illetet nem sértő nőtárba csaptak át. Például:

*Debreceni cukros lányok: links herstellen!
Mind a kaszárnyába járnak: rechts rieht euch!
Kávét isznak, kiflit esznek: Habt acht!
A strózsákon heverésznek: beim Fuss, ruht!
Fehércseléd áll előttem, rákiáltok: halt!
Odamegyek, jól megnézem halt, wer da!
úgy látom, hogy nagyon csúnya: kehrt euch!
Szaladj tőlem, te vén csúnya: beim Fuss, ruht!*

*

*Nem használ az útifű az ökörnek,
Epeszappan rücskös képű cselédnek.
Annyit ráken, hej de annyit, a szappanbul magára,
Hogy az embert majd megfojtja a szaga!*

Ebből a nótából kiviláglik, hogy a baka ténsur (mert a baka magát szerette ténsurnak titulálni) nem mindenféle szaggal volt egyformán megelégedve. A baka általában szeretett *uradzani*, sőt néha még úgy is tesz, mintha bizony ő mecénáskodnék a babája felett. Legalább is ezt bizonyítja az alábbi nóta:

*Tekintettel a hidegebb időre:
Két forintot kért a rózsám cipőre.
Azt mondja, hogy a hideget nem állja,
Ha nem állja, maradjék a konyhába!*

Tehát a baka ténsúr nem engedi, hogy benne valaki Palit fogjon. Egyszerűen konyha-áristomra ítéli a babáját.

Mikor még Debrecenben a cukorgyár virult, a debreceni *cukros lányok*, mint már fentebb is láttuk, szerepet játszottak a debreceni Alexis-bakák és a 3-as honvédegyerekek életében. Akkor járta ez a nóta jávában:

*Debreceni cukros lányok, nye, te nye,
Harminc krajcár a napszámjuk, nye te nye.
Harminc krajcár a nap számjuk,
Mégis fodros a szoknyájuk, nye te nye!*

Ez a nóta is valószínűleg a huszárgyerekek ajkáról került a bakákéra, amit bizonyít a „nye te nye” refrén, ami lóval bánó ember szavajárása.

Megtörtént, hogy a hamiskodó bakák az örmester urat akarták kifigurázni a mars alatt. Akkor meg erre a nótára gyűjtöttak rá:

*Infanterist tarthat bármi szeretőt,
Frájeré viseljen bársony cipellőt.
Kápláré az asszony;
Firéré kisasszony;
De az örmester: Gewehr heraus!
Éljen csendben, rendben feleségével!*

Az se volt utolsó nóta, mikor a nánási gyerek nekibúsulta magát:

*A nánási torony tetejébe,
Ül egy holló talpig feketébe.
Babám, az a holló minket gyászol:
El akarnak tiltani egymástól.*

A madarat különben is szerette a katona a nótájába belekeverni, néha tán csak a rím kedvéért is.

Például:

*Árpa, árpa, de rövid a szára,
Rászállott egy sárga lábú csóka,
Rászállott egy sárga lábú csóka,
Gyere babám, taníts meg a csókra,
Gyere babám, taníts meg a csokrai*

*Nem megyek én, mert meglát valaki,
Az anyámnak meg fogja mondani.
Nem mondja meg senki az anyádnak.
Eszem azt a cukorszopó szádat:
Engem szeress, ne édesanyádat.*

Ez megint tiszaparti gyerekek nótája lehetett:

*Márványkőből, márványkőből
Van a Tisza feneké;
Gyenge vagy még, gyenge vagy még
Rózsám a szerelemre.
Gyengeséged nem annyira — csuhaj — sajnálom.
Szép vagy babám, jó vagy babám,
Hogy kell tőled megválnom.*

A katona nem borotválta abban az időben a bajuszát, hanem büszke volt rá:

*Kipedrem a bajuszomat,
Ezt a kedves jószágomat.
Felkunkorítom a végít,
úgy megyek az utcán végig!*

Ez a nóta még abból az időből származik, mikor a katona a kaszárnyában még nem kapott vacsorát:

*Katonának nem jó lenni,
Mert keveset adnak enni.
Egy fél font hús, bádóg csésze:
Én Istenem, ments meg tőle!*

Ha a baka lement az ájncelbe tíz napra, nem a kurtavas fájt neki, se nem a koplalás, hanem valami más. Legalább ezt bizonyítja a nótája:

*Ha lemegyek, ha lemegyek az ájncelba tíz napra:
Pipát, dohányt, cigarettát teszek a prólzáklimba.
Hej, de a zupás őrmester szigorúan meg is vizitál,
Pipát, dohányt, cigarettát prótzáklimban megtalál.*

Mert bizony a bakának az volt a közmondása mindig: nem baj, ha kenyér nincsen, csak dohány legyen elég! Mikor aztán kijött az ájncelből és felnézett az ő sima polcára, akkor meg azt danolta, hogy:

*Ha felnézek, ha felnézek az én sima polcomra,
Egy fél komisz, rozsdás csajka, rozsdás csajka van*

[rajta.

Egy fél komisz, rozsdás csajka, ott hever már, van

[tized napja

En Istenem, jaj Istenem, de árva is a baka!

Akadtt olyan katona is, akinek nem tetszett a gyöngyélet. Ez meg a szolgabírót okolta azért, hogy ő katona lett:

*Arad felől jön egy üveghintó,
Benne ül a járás-szolgabíró,
Semmit sem vétettem a kutyának,
(Az Istenit az anyjának)
Mégis besorozott katonának!*

Így csengett-zengett a régi szép katonaélet a basák ajkán. Fog-e még zengeni ilyen vidáman valaha?

A katonaélet adomákban.

Abban a néhány vízcsöppben, amit a gyermek rózsás kezecskéje kimarkolt az óceánból, a bölcs és szent hippói püspök megtalálta az egész tenger végtelen gazdagságát, az egész tenger káprázatos titkait, az egész tenger életét, mérhetetlenségét, pompáját.

Abban a néhány adomában, tréfáiban és pajkos kis történetben, amely alább következik, jobban és valóságosabban benne van a mi elmúlt régi haderőnk képmása, a mi régi ármádiánk pezsgő élete, ereje és gyöngesége, erénye és hibája, mint akár-melyik vaskos és nagytekintélyű hadtörténelmi műben. Ezekben a históriákban új életre kelnek a rég halott generálisok, megint ifjú hadnagyokká lesznek a nyugdíjas ezredesek és újra vitéz káplár válik az őszbecsavarodott kiskunsági gazdából. Plasztikusan, élettől harsogva, teljes valóságként látjuk megint a régi békeévek kaszárnyáját, a gyakorlóteret, a manőverek virágos hegyoldalait, a falvakat és a városokat, a kantint és a tisztimenázst, a brigadéroszt meg a kutyamosót, a huszárcapitányt és a bakaörmestert. Ezt az egész eltűnt, elsüllyedt, sem-

mivé lett világot, amelyben benne volt az egész régi Magyarország.

Ezekben a katonanevedésekben az ifjúságunk, az elmúlt életünk, az elveszteti országunk emléke él tovább lüktetve.

Az ezred éléskamrája.

J. tábornagy pozsonyi honvédkerületi parancsnok korában, még mint altábornagy, — igen kemény ember volt. Rettegett tőle a kerületben minden alattvaló.

Pedig amilyen *vau-vau* volt a szájával; amilyen irgalmat, kegyelmet nem ismerő úgynevezett *Komisz Knopf*, épen olyan csupa szív, csupa lélek tudott lenni, ha valakin segíteni kellett. Amellett, hogy *kivette a honvéd zsírját*, nyúzta a tisztikart, — nagyon szerette a katonáit. Különösen a legénység sorsát viselte szíven.

Mindig azon törte a fejét, hogyan kellene megjavítani a legénység élelmezését? Ezt úgy gondolta legjobban elérhetőnek, hogy az ezredek saját gazdaságot létesítenek. Azt akarta, hogy a baka hurkát, kolbászt, sonkát egyék. Tartsanak az ezredek disznókat, hizlalják meg a legénység számára s csak azt nem mondta meg a jószívű generális, hogy: miből? Vegyen és punktum.

Ki is jelentette, hogy „ezen parancsa teljesítéséről személyesen fog a szemlék alkalmával meggyőződni.”

Volt nagy megrökönyödés a szegény ezredparancsnokok között. Tudták, hogy J. altábornagy nem ismer tréfát; ellenmondást nem tűr; nem ismer egyebet, mint — vak engedelmességet.

Tehát vagy disznónak, vagy sonkának, kolbásznak, de valamelyiknek lenni kell a szemle idejére.

H. ezredes, a t—i honvédezred parancsnokán volt a szemle sora. Majd megette kezét-lábát, honnan vegyen disznót, vagy disznóságot a szemlére? . . . Pedig annak lenni kell!

Ezredsegédtisztje, aki rajongásig szerette a jó öreg H. ezredest, elszomorodva látta, hogy jár-kél búsan az ő jó gazdája sóhajtozva, — fejét vakargatva. Tudta jól, hogy hol szőrit a bakancs; elhatározta, hogy majd segít ő a bajon.

Volt az ezredben két igen ügyes esztergályos és egy cégfestő. Ezeket magához hívatta az ezredirodába és megbeszélést tartott velük. Mikor harmadnap H. ezredes bejött az ezred irodájába, — oh tündérálom, — négy gyönyörű sonka, egész halom szál kolbász mosolygott felé az Íróasztalról.

— Mi ez, öcsém? . . . kérdő boldog reménykedéssel segédtisztjétől.

— Sonka, kolbász, ezredes úr, jelentem alássan, a szemlére.

— Látom, öcsém, látom, de hol vette az Isten szerelméért?... — kérdé atyai aggódással.

— Csináltattam, ezredes uram!

— Mit?. . . Csi?. . . Csi?. . . Tyüh, a kutyafáját, hiszen ezek fából vannak!

— Abból, ezredes uram, fából; még készül négy sonka, — a szemlére.

Eljött a szemle napja.

A kerületi parancsnok első kérdése az volt az ezredeshez:

— Na, vannak disznók?

Az ezredessel forgott a világ. — úgy jöhet, hogy hazudnia kell. Rettenetes! . . .

— Nincsenek, kegyelmes uram, — jelenti az ezredes mély sóhajjal.

— Hát sonkák, kolbászok?

Az ezredsegédtiszt látta kedves gazdája vergődését. Eh! . . . Neki még nincsen olyan sok veszíteni valója! Elébe vágott az ezredesnek:

— Azok vannak, kegyelmes uram!

Az altábornagynak egyszerre derűs lett az arca. Más esetben lehordta volna a fiatal tisztet, hogy: nem őt kérdezte; de most szinte mohón kapott a feleleten.

— Vannak? Hol vannak? Szeretném látni!

— A kamarában függenek, kegyelmes uram, — szólt ismét a segédtiszt, — méltóztassék erre fáradni. És elindult a kamara felé. Az altábornagy utána. Ennek nyomában az ezredes, aki vésztojóslóan nézett hol egyik, hol másik zászlóaljparancsnokára; szinte beszélt két jóságos szemével: Istenem, Istenem mi lesz ennek a vége!

Az altábornagy véghetetlen örömmel nézett fel a kamara mennyezetére, ahol négy méternyi magasságból mosolygott le rá gyönyörű nyolc füstölt sonka és egész regiment szál kolbász.

— Nocsak, hozzatok le egyet nekem, — szólt boldogan az ezredeshez, akiben elhűlt a vér.

De egy perc múlva már ott is volt egy hosszú létra és ott termett egy fehérsapkás szakács is, aki azonnal indult a létrán felfelé.

Az ezredes már nem is élt, csak tágranyitott, megüvegesedett szemekkel bámult a törzstisztekre.

De mit tesz Isten?

A tizedik létrafok eltörik a szakács alatt és ez jajgatva zuhan végig a kamara kövezetén.

Az altábornagy jószív ebben a pillanatban olvadni kezdett:

— Hamar, hamar az ezredorvosért! . . . Hogy vagy, fiam, hol fáj; nem törted el a lábadat? ... Egye meg a fene azt a bűdös sonkát. Nesze, fiam, itt van öt forint. . .

A viharfelhő elvonult.

H. ezredesnek és a törzstiszteknek mázsányi kő hullott le a szívéről; csak az ezredsegédtiszt kacagott hátul a markába; aki *előre elfüreszeltette a létra fokát és — betanította a szakácsot a lezuhanásra.*

*

Jó ismertető jel.

K. W. lovassági tábornok nagyon hiú ember volt. Sokat adott arra, hogy őt minden honvéd személyesen ismerje. Szemlék alkalmával minden honvédhez az volt az első kérdése, hogy: „Tudja maga, ki vagyok én?”

Mi sem természetesebb, hogy a szemlék közeledtével éjjel-nappal a kegyelmes úr nevét, címét, rangját iskolázták a honvédekkel.

Egy öreg praktikus őrmester, nehogy a honvédek a kegyelmes urat összetévezzék valamelyik — őt kísérő — tábornokkal, ekként magyarázta meg a honvédeknek a kegyelmes úr különös ismertető jelét:

— A kegyelmes urat kendtek, nem téveszthetik össze más tábornok úrral, mert egyik tábornok úrnak sincsen olyan szőrös füle, mint a kegyelmes úrnak, hát csak azt nézzék kendtek.

Mikor aztán a szemle ideje elkövetkezett, a kegyelmes úr szokása szerint most is azon kezdte:

— Tudja maga, ki vagyok én?

Mikor a honvéd hiba nélkül elrecitálta a kegyel-

mes úr nevét, rangját, állását; a kegyelmes úr ezt a fogós kérdést intézte a honvédhez:

— Mondja meg nekem, miről ismer meg maga engem?

A jól beiskolázott honvéd sietett a felelettel:

— Nagyméltóságodnak alázatosan jelentem arról, hogy *szőrös a füle*.

A felköszöntő.

B. altábornagy, a honvédség hajdani rettegett, mindenható adlátusa, rém hiú ember volt. Magamagáról nem is beszélt másképen:

— Én B. cs. és kir. kamarás és altábornagy, nem Isten kegyelméből uraim, hanem a magam akaratából. Én, akit az orosz cár homlokon csókolt! . . .

Csak nagyon természetes, hogy nem kevésbé *vetette* meg azt sem, ha mások szentül-szembe dicsérték.

Tudták azt jól az alárendelt parancsnokok és igyekeztek is a tisztalakomákon, amelyeken egy-egy szemle alkalmával szólt a muzsika és folyt a pezsgő, felköszöntőikben tele marokkal szórni a szóvirágot a mindenható előljáró fejére.

M. P. alezredes, igen kiváló, derék katona volt, de a horvát honvédségtől származván, a magyar nyelvvel meglehetősen hadilábon állott.

Mindenképen igyekezett, hogy a magyar nyelvet mentül tökéletesebben elsajátítsa, azonban kérdezni nem szeretett semmit senkitől, hanem a „Beszédes”-féle magyar társalgóból és a szótárakból maga fordította le magyarra az előbb már német nyelven megfogalmazott mondókáit. Ami természetesen igen sokszor úgy sült el, hogy mikor a tisztikart alaposan le akarta szidni, a legnagyobb derűre hangolta a tiszt urakat.

Szemlére jött a honvédezredhez az altábornagy.

Az alezredes, — akinek ettől a szemléstől függött a végleges ezredparancsnokká való kinevezése, — egy fényes német dikciót állított össze, amelyet aztán a saját maga magyar fordításában tanult be.

A tisztikart az égboltozat bolygóival akarta dikciójában összehasonlítani, ahol a legfényesebb és legnagyobb bolygó körül forognak a kisebb bolygók. Természetes, hogy ez a legnagyobb és legfényesebb bolygó senki más, mint a szemlélő altábornagy.

Mikor aztán az altábornagy tiszteletére rendezett ebéden a pecsenyét szolgálták fel, felállott az alezredes:

— Mélyen tisztelt Nagyméltóságú cs. és kir. kamarás és altábornagy úr, kegyelmes Uram!

— Halljuk! . . . dördült bele a dikcióba az altábornagy stentori hangja, miközben az előtte álló csengőre ütött.

Síri csönd.

M. alezredes folytatta:

— Tisztikar, az van olyan, mint csillagos ég.

— A csillagos égen is vannak *nagy csavargók* és *kis csavargók*, — úgy mint a tisztikarban.

— De azok a kis csavargók mind csak csavarogják a legnagyobb csavargó körül. Honvéd tisztikarban Nagyméltóságod a legnagyobb csavargó; a tábornok úr már kisebb csavargó; az ezredes az már csak egy piciny parányicska csavargó.

De ekkor aztán kicsattant az altábornagyból a harsány kacaj. A tisztikar is nevetni kezdett, de az altábornagy rácsapott a csengőre:

— Kikkérrrem magamnak! . . . Tovább nem is kellett mondania, mert egyszerre negyven asztalkendő tűnt el a tiszturak száj üregében.

Szegény alezredes homlokáról borsónyi izzadságcsöppek peregtek alá. Már látta lelkiszemeivel azt a

hagyományosan emlegetett *Kék ív*-et, amelyen a *Jól megérdemelt szó* alá van húzva.

De az altábornagy, amint végighordozta villámló tekintetét a gyertyaszálakká meredt tisztikaron, kedélyesen szólt a remegő alezredeshez:

— Brávó, Péro! Folytasd, Péro!

És Péro elmondotta végig szépen, amint betanulta: a csavargó-rendszert.

Az altábornagy lelkéből kacagott a fényes felkőszöntőn. Aztán, hogy megnyugtassa a rettentő zavarban lévő alezredest, megölelte, homlokon csókolta; mint öt valamikor — a minden oroszok cárja.

Félreértett kérdés, de — találó felelet.

B. cs. és kir. kamarás és altábornagy szerette megtréfálni a tisztikart. Persze a tréfája is olyan volt, hogy inkább sírni lehetett volna rajta, — mint nevetni.

Egy alkalommal — a többek között — vidám zeneszó és zajos pohárcsengések mellett, reggel 4 órakor még együtt mulatott a tisztikarral, mikor lélekszakadva rohan be a kávéházba tizenhat darab napos káplár. Dűtve-borítva keresi a sűrű füstfellegben mindegyik a maga századosát

— Százados úr, jelentem alázatosan, — r i a d ó !

Pillanat alatt vége volt a vidám jókedvnek, a tisztetek elképedve ugráltak fel az asztal mellől; B. altábornagy — aki ezt az ördögi tréfát rendezte, kacagva kiáltott a sapkájuk, keztyűjük után kapkodó tisztetek felé:

— Na, urak, most fog kitűnni, hogy ki a legény a gáton!

A tisztetek lóhalálában rohantak haza, hogy diszruhájukat menetöltözettel cseréljék fel s negyedóra múlva szikrákat hányt a kapitány urak lovának pat-

kója a hajnali szürkületben, amint kissé mámoros fővel, de kemény magyar energiával vágtattak a kaszárnya felé, — a pozsonyi gránitköves utcákon

Félóra múlva menetkészen állott az ezred, csak D. Lajos százados hiányzott, — az ezred *Lajkója*. Lajkó derék palóc ember volt, igen jó bajtárs, mindenki sajnálkozott felette, mint hiszen az bizonyos volt, hogy az altábornagy harminc napra bekasztlizza.

De épen felharsan az altábornagyot jelző kürt-hang a főkapunál, mikor Lajkó 24 éves jó öreg cézárjával tolakodik befelé a hátulsó kapun a laktanyába. Annyi ideje azonban már nem volt, hogy a saját százada jobbszárnyára állhasson, hanem befészkelődött a legközelebbi század balszárnyára. Természetesen így két lóhátas századparancsnok került egymás mellé. Amint az altábornagy lelovagolja az arcvonalat, elképedve látja egymás mellett a két lovastisztet.

Lajkó pedig széles jókedvében, félreccsapott sapkájában olyan boldogan vigyorgott az altábornagy arcába, mint aki most valami nagyon jó tréfát csinált.

Az altábornagyot épen csakhogy meg nem ütötte a guta:

— Itt áll?. . . — ordít rá Lajkóra, mint egy bőszült oroszlán.

— Ittam, kegyelmes uram — feleli Lajkó bárgyú vigyorgással. — Együtt ittunk!

Menázsikóstolás.

Hogy mennyire szívén viselte J. pozsonyi kerületi parancsnok a legénység sorsát, legjobban bizonyítja, hogy akármikor megjelent a menázsikosztásnál a laktanyában, hogy megkóstolja a legénység ételét.

Ilyenkor a *figyelmeztető-jelet* sem engedte fúvatni; csak egészen észrevétlenül jelent meg egyik vagy másik konyhában.

Egy alkalommal épen megy felfelé az első emeletre, amint két szakács hozza lefelé a lépcsőn vele szemben a nagy kondért, amelyben a legénység menázsiját szokták főzni. A kondér le volt fődve, rajta a nagy merítőkanál.

— Állj! — parancsolja az altábornagy a szakácsoknak.

A szakácsok leteszik a kondért.

— Adjatok egy kanállal!

Az egyik szakács engedelmesen leemeli a kondér fődőjét, a másik pedig megmeríti a kanalat:

— Parancsára!

A parancsnok felhörpinti a kanál tartalmát: aztán irtózatos grimaszt vágva, hirtelen kiköpi:

— A fene egye meg, hiszen ez valóságos mosogatólé!

— Igenis, mosogatólé, jelentem alássan nagyméltóságodnak. Visszük le kiönteni a kanálisba!

*

Ráijesztett.

Zimankós decemberi reggelen lesi a zászlóalj ügyeletes altiszt az őrnagy urat a laktanya bejáratánál.

Kilenc óra. . . féltíz ... az őrnagy úr nem jön.

A zászlóalj ügyeletes tipeg-topog a fagyos kövezeten. Hol beszalad az őrszobába egy kissé megmelegedni, hol megint kijön az őrnagyot lesni. Nem jön! Az őrmester dörög magában: A kutyafáját! Maflapofájú oláh újonc áll a snarposzton, aki

rémülve látja, hogy az őrmester úr egyre mérgesebb és mérgesebb lesz.

Megint kijön az őrmester. Az őrnagy nem jön.

— Az ist. . .

Megint bemegy melegedni. Ezalatt megjön az őrnagy.

Az oláh baka rábámul, nem tiszteleg. Az őrnagy konsternálódva kérdi:

— Ör!. . . Mért nem teljesíti a tisztelgést? Nem látja maga az őrnagy urat?

— Jaj, maga az az őrnagy? — kérdi az oláh baka aggódó hangon. — Az Istenért, ménje, bújja el valahová, az őrmester úr nagyon haragszik magara; éppen mozd szitta a magáé apja Istenit.

Alapos védekezés.

Edelsheim-Gyulay báró, Budapest egykori *kommandierender Generálja*, rettegett ember volt.

Különösen a tisztikarra utazott. Ha egyik vagy másik tisztet a legcsekélyebb szabálytalan öltözködésben hibásnak találta, kegyetlenül csukta-zárta őket.

A hadtestparancsnoksághoz beosztott egyik vezérkari százados valami gyöngédebb ügyből kifolyólag megreszkírozta, hogy a Margitszigetre civilben menjen. Balsorsa úgy akarta, hogy ezen a délután Edelsheim-Gyulay is kísétáljon a Margitszigetre.

A szép szemekbe belemélyedt kapitány csak akkor vette észre a hadtestparancsnokot, mikor az már alig volt tőle vagy harminc lépésre. Hirtelen elbúcsúzott szív hölgyétől és egy fa mögé állott.

De a fa mellett elhaladó Edelsheim sólyomszemét nem kerülhette el. Másnapra kihallgatásra citálta maga elé:

— Hogy történhetett az meg, százados úr, hogy én önt tegnap a Margitszigeten egy fa mellett civilben láthattam?

— Nagyméltóságodnak alázatosan jelentem: nagyon keskeny volt a fa.

*

Még a kályha is.

Nagy dolog volt az hajdanában, mikor a rezervisták a *Waffenübungra* berukkoltak, Ilyenkor csupa öröm volt az exercírozás, volt baka bőven, századonként 130 darab.

Néhai való jó *Wolff* Anton óbester úr igen nagy örömét találta abban, ha az így megnövekedett regimentjeit Nagyváradon katonabandával maga vezethette. Nagyon büszke volt az ezred létszámára és roppantul *érezte is magát*, ha Nagyvárad főutcáján a hosszú regimentet maga előtt eldefilírozatta.

Valahogyan mégis tudomására jutott az ezredesnek, hogy lehetne az a regiment még hosszabb is, de a századparancsnokok a *susztereket és sneidereket* titokban visszatartják a kirukkolástól.

Roppant dühre gerjedt ezen az önkényeskedésen az óbester úr és a *Batalionkommandánsokat* roppantul lehordta. Személyesen tette őket felelőssé, hogy többé ilyesmi meg ne történhessen. Még ugyanaz nap ezredparancsban jött, hogy a holnapi gyakorlatra minden ember kivonul, századonként csak egy szakács és egy inspekciós maradhat vissza. A zászlóaljparancsnok urak személyesen kötelesek meggyőződni, hogy ezen parancs fogatosított-e?

Magától értetődik, hogy a Batalionskommandáns urak nem engedték magukon száradni az óbester úr

szenteltvizét, hanem dupla adagokban tovább adták a századparancsnok uraknak. Meg is parancsolták, hogy a századparancsnok urak a másnapi kirukkolás előtt személyesen kötelesek felolvasni a század névsorát.

Ennek aztán az lett a természetes következménye, hogy a legénység a kirukkolás előtt már két órával sorakozott, mert hiszen a névsort elébb felolvasták a szakaszvezetők, azután az őrmester, utána a hadnagy úr, azután a főhadnagy úr végül a kapitány úr. Természetesen fél-fél órai időközökkel, aszerint, amint rangjukhoz illően beérkeztek a századhoz.

Reggeli hat órára volt megparancsolva az indulás ideje. Az ezred a nagyváradi vár közepső udvarán, élén Edler von Pflügl alezredes úrral, várta az óbester úr megérkezését,

Öt perccel hat óra előtt a vár első udvarán felhallatszott a *Gewehr heraus!* mely az óbester úr megérkezési jelentette. Edler von Pflügl tisztelgésre vezényelte az ezredet, kifordul a lovával, tiszteleg a kardjával, de az ezredes úr nem jön.

Egyszerre éktelen kiabálás hallatszik az első emeleten. Az ezredes úr tudniillik személyesen megakarván győződni arról, hogy parancsát, miként teljesítik, az egyik melléklépcsőn felment az emeletre és benyitott egy félreeső szobába. Az egyik század szakácsa az alatt, míg az ezred sorakozott, abban a melegvízben, ami a zuppától megmaradt, kimosta a brotzsákját és mikor az ezredes úr a szobába benyitott, épen avval foglalatoskodott, hogy a kimosott brotzsákot keresztbe akasztotta a kályhára, hogy az ott majd megszárad. Amint az óbester úr a homályos szobában észrevette a szakácsot, rettenetesen rákiáltott:

— Maga mért nem kirukkolja?

— Ezredes úr, jelentem alásan, én vagyok a szakács, — jelentette igaza tudatában a baka.

Az ezredes azonban (aki melleleg megjegyvezve a fél szemére kancsalított) észreveszi, hogy a sarokban is ott lóg valakin egy brotzsák. abban a hiszemben volt, hogy az ott egy a névsorolvasás után felszökött mesterember, odamutat a szegletbe és azt kérdezi a bakától:

— Hát az mért nem kirukkolja?

— Ezredes úr jelentem alásan, az a kályha.

De az ezredes magyar tudománya ennyire már nem terjedt, hogy ezt a jelentést megértette volna, de meg különben is nagyon mérges volt és torkaszakadtából ráordított a kályhára:

— Az nekem pomádé!.. . Kályha, nem kályha kirukkolja!

Ebben a pillanatban érkezett fel az ezredes ordításától megrémült négy zászlóaljparancsnok a négy segédtszék kíséretében. A segédtszék közül az egyik magyar volt, aki a helyzetet rögtön felfogva jelenti az ezredesnek:

— Herr Oberst, ich melde gehorsamst, das ist der Ofen.

— Ja, so warum sagt das nicht dieses Vieh? — motyorékolta az óbester úr indignálódva.

Hanem azért az ezrednél fenmaradt, — ha nagy kirukkolás volt, — hogy: „*még a kályha is kirukkol!*”

Hogyan kell pipálni?

Szeptember eleje. A hadgyakorlatok befejezése közeledik. Hűvös, csípős őszi szellő lengedez. A tiszt-

urak a tábori tűz körül üldögélnek egy-egy csajka forró tea mellett. Kurtaszárú angol fapipából pipálnak.

Egy öreg tartalékos, aki valamikor tisztiszolga volt, ösztönszerűleg közelebb húzódik a tiszturakhoz, és rögtön szolgál égő venyigével, ha egyik, vagy másik tisztúrnak kialszik a pipája.

Gyakran kialszik. — Állandóan jár a venyige a tűzből a pipákra

Egyszer csak elkezd dűnnyögni az öreg tartalékos:

— Üüüm, nem tudnak a tiszturak pipálni.

— Nem-e? . . . Nohát tanítson meg bennünket; hadd halljuk, hogy kell pipálni?

— Hát — kezdi az öreg — először is a dohányt nem olyan bádogpikszisben kell tartani, mint a tiszturaknak van, hanem ilyen zacskóba é!

Osztán nem sózni, paprikázni kell a pipát a dohányval hanem a pipát kell belé dugni a dohányba: így, é! . . .

Osztán a jobb kéz mutatóujjával kell belé kaparni a dohányt: így, é! . . .

Osztán a balkézbe kell fogni a pipát, osztán a jobb kéz hüvelykujjával háromfelől lenyomkodni benne a dohányt: így, é! . . .

Osztán nem elől kell meggyújtani a pipát, mert ott nincsen cugja, hanem itt hátul: így, é! . . .

No osztán, ha tüzet fogott a dohány, akkor a jobb kéz hüvelykujjával egy kicsit le kell nyomkodni: így, é! . . .

Osztán megint odatartani neki a tüzet: így, é! . . .

No ha most már osztán ég a pipa, akkor osztán csak járni kell a pofának: így, é! . . .

Mer' a pipa ilyenkor tudja osztán meg, hogy

kinek az agyarán van. — A dohány meg osztán úgy ég benne, hogy, — ki micsodás.

Ha jóféle szűzdohány ég benne, akkor mindjárt tolikodik ki a pipából, nézni, hogy nem jön e a finánc? De ha trafik, akkor szégyenletében lefeléhúzza magát a pipába: csak hébe-hóba dugja ki a pofáját, ezt is csak azért, hogy megnézzze, hogy: ki az a bolond, — aki ütet szíjja.

*

A guta ellenszere.

B. altábornagy nagyon szerette a cognacot. Igaz, elég erős feje is volt hozzá. Nagygyakorlatok alkalmával gyakran megkérdezte az ezredorvostól:

— Ezredorvos uram, van abban a táskában egy korty cognac?

Egy nagyon forró nyári napon, még a szokottnál is gyakrabban vette önmagyméltósága igénybe az orvosi táskát, úgylahogy az orvos, — miután észrevette, hogy a kegyelmes úr arca egyre vörösebb lesz, — kötelességének tartotta figyelmeztetni az altábornagyot, a nagy hőségben való túlságos cognacélvezet esetleges következményeire:

— Nagyméltóságodnak alázatosan jelentem, nem jó ilyen nagy hőségben sok cognacot inni.

— Miért, kérem alásan?

— Azért, jelentem alázatosan Nagyméltóságodnak, mert úgy járhat az ember mint H. tábornok úr járt.

— Hát hogy járt az a H. tábornok, kérem alásan?

— Úgy járt, alázatosan jelentem, hogy sok cognacot ivott ilyen nagy hőségben, aztán felült a lóvasútra és ott megütötte a guta.

— Na kérem alásan, ettől engem ne féltsen az ezredorvos úr, — felelte az altábornagy, — közben a cognacot felhőrpintve — biztosítom róla, hogy én velem ilyesmi nem fog megtörténni, mert: én rá nem ülök arra a lóvonatra!

Szemle előtt.

Szemlére állott fel a 13. h. gy.-ezred.

D. Lajkó százados kihozatott a raktárból annyi vörös zsebkendőt, ahány emberrel a szemlére kivonult és a következő beszéd kíséretében osztatta ki azt a honvédei között:

— Itt adok mindegyikőtöknek egy-egy vadonatúj zsebkendőt. Ezt a zsebkendőt a zubbonyotok alá kell betenni. De ehhez csak akkor szabad nyúlni, ha a kegyelmes úr benneteket megszemlél.

— Mikor én azt vezényelem, hogy *Lábhoz, pihenj!* akkor mindegyikőtök benyúl a zubbonya alá, kiveszi azt a piros zsebkendőt és úgy, ahogy van, szépen összehajtva, a pofájától egy centiméternyire tartva úgy tesz, mintha az izzadságot törölné le a pofájáról.

— De ha valamelyikőtök csakugyan bele meri törölni a pofáját, azt úgy bezárom, hogy a fene meg-eszi.

A Stern-ágból.

B. altábornagy, mielőtt adlátus lett volna, Pó-zsonyban volt kerületi parancsnok.

A kerület egyik ezredparancsnoka, egy ősnemes család nevére magyarosította a nevét: Sz . . . y-ra.

Istenben boldogult József főherceg, a honvédség

akkori főparancsnoka szemlélte a kerületet; természetesen a kerületi parancsnok kíséretében.

Mikor Trencsénben Sz. ezredes jelentkezik József főhercegnél, öfenségének feltűnt az ősnemes magyar név

— Sz . . . y, . . . Sz . . . y . . . ismételgeti a főherceg. Melyik ágból?

— A Stern-ágból fenség, — jelentette B. altábornagy a zavarban levő ezredes helyett.

*

Akit ki akartak végezni.

B. altábornagy Kolozsvárra ment szemlére, hogy az ottani kerületi parancsnokot, P. altábornagyot kivégezze. „Kivégzésnek” hívták B. altábornagy azon szemléit, mikor azzal a nyilvánvaló szándékkal indult el szemlére, hogy a parancsnokot penzióba nyomja.

A P. altábornagynak állított feladat igen körmonfont volt, P.-nek mégis sikerült azt megoldani.

Az altábornagyot bosszantotta a dolog és mindenképen értésére akarta adni a kerületi parancsnoknak, hogy további szolgálataira nem reflektál.

A vonat perronján tehát, ahová szokás szerint az egész tisztikar ki szokta kísérni B. altábornagyot, a búcsúzásnál a következő szavakkal fordult a kerületi parancsnokhoz:

— Nagyméltóságodnak egészsége helyreállítására szükségelt hoszabb szabadsága iránti kérvénye kedvezően fog elintéztetni.

P. altábornagy azonnal felfogta a helyzetet. Hirtelen lecsatolta a kardját, egy alapos lendülettel két tenyerére állott és körüljárta a saját tengelye körül ijedten forgoló adlátust.

Az altábornagy rémülten kiáltott fel:

— Az Istenért, mit csinál Nagyméltóságod?

P. altábornagy hirtelen talpraugrott, felcsatolta a kardját, vigyázzba vágta magát:

— Nagyméltóságodnak alázatosan jelentem, csak azt akartam bebizonyítani, hogy hála Istennek, egészséges vagyok.

Rendfokozatok.

Iskolát tart a zugsführer a legénységnek a sarzsikról:

— A zugsführer úrnak három csillagja van, — az én vagyok.

— A káplárnak van két csillagja.

— A frájtérnek van egy csillagja, de az már nem is sarzsi, csak — állapot.

— Most jönnek a tiszturak.

— Ezek közül *legalábbvaló*: a hadnagy. Ennek van egy csillagja.

Ravasz fogás.

Szigorú rendelet jött a minisztériumtól, a legénység bántalmazását illetőleg; hadbírószáki eljárás alá kell vonni az olyan tisztet vagy altisztet, aki a legénységet bántalmazni meri.

Bucsek őrmester nagyon nagy gondot okozott ez a szigorú rendelet. Hát hogy is lesz ez már ezután? Egyáltalán véve, hogy képzelik el odafenn az újonckiképzést?

Addig gondolkozott, addig gondolkozott Bucsek, míg rájött egy ravasz fogásra.

A fehér keztyűjének minden ujjába egy rajzszöveget szúrt, természetesen a hegyével kifelé.

H nem tudta képzelni a századparancsnoka, hogy miért sziszeg úgy az újonc, ha Bucsek őrmester úr szépen, gyöngéden megigazítja.

*

Melyik butább.

II. és F. főhadnagy azon vitatkoztak, hogy melyiküknek van butább tisztiszolgája? Végtére is fogadlak.

— Gyere ide Janó, — szólítja a főhadnagy a üszüszolgáját, — tartsd a jobb kezedet. Itt van 20 fillér, ezért hozol liptói túrót. A balkezedet! Itt van 20 fillér, ezért hozol szalámit. Indulj!

Egy negyedóra múlva visszajön a főhadnagy tisztiszolgája:

— Főhadnagy úr jelentek alásan, jöttél tiszt urat. In kellett szalutálni. Áttéttem 20 fillér jobb kezéből bal kezébe; most nem tudok melyikért kell hozni liptói túró, melyikért szalámi.

*

A. főhadnagy legyint a jobb kezével és szólítja a saját tisztiszolgáját:

— Bodóczki! Menj el a Nemzeti kávéházba, nézd meg ott vagyok-e? Ha ott vagyok, hívjál haza.

Bodóczki jó félóra múlva előkerül és jelenti a főhadnagynak:

— Főhadnagy úrnak jelentek alásan, én niktől főhadnagy urat a kávéházban mindenütt, — de nem vagyok ott.

*

Alapos indok.

Buta pofájú oláh regruta áll a „zsinórposzton.” A tiszt urak kutyái össze-vissza szaladgálnak a ka-

szárnya udvarán és egyik-másik odamegy hízelegni az oláh bakának.

A gyáva oláh baka kapkodja a lábát. A kutyák azt hívén, hogy játszik velük, annál inkább kapkodnak a lábikrája felé.

Egyszer az egyik játékos kutya mélyebben találta a fogát a baka vádlijába ereszteni, mire ez megijedve, lekapta a puskáját és leszúrta a kutyát.

K. főhadnagy, a kutya gazdája, értesülvén a tragédiáról, odamegy a poszthoz és felelősségre vonja, hogy mért szúrta le a kutyáját.

— Megharaptál! — jelenti az oláh baka.

— Hát nem tudtál egyet ráütni a puskatussal, mindjárt le kellett szúrni? — kérdi a főhadnagy.

— U se farkával harapta! engem, Domnu fémhomnozs!

*

Áthatolás az erdőn.

A 17. h. gy. ezrednél történt Székesfehérváron.

Z. főhadnagy, századparancsnok kilovagol a gyakorlótérre ellenőrizni a délutáni foglalkozást, melyet az őrmester vezetett.

Már messziről látja, hogy a század legénysége kisebb csoportokra oszolva, igen óvatosan lépdelve halad előre s két karjával minden ember olyan mozdulatokat hajt végre, mintha úsznék; a fejét pedig jobbra-balra kapkodja.

. . . Megbolondult ez az őrmester, — gondolja magában Z. főhadnagy és egy pár sarkantyút ad a lovának.

Az őrmester eléje megy és jelenti alázatosan, hogy „harminc ember”.

— Mit csinál maga a legénységgel? Mért kapkodnak ezek a levegőben, mint Bernát a mennykőhöz?

— Főhadnagy úrnak jelentem alázatosan: *erdő-áthatolást gyakorolok*. A honvédek a két kezükkel a fák ágait hajtogatják maguk előtt; a fejüket pedig azért kapkodják, hogy az ág ki ne verje a szemüket.

Miről ismeri meg?

W. herceg, dragonyos főhadnagy Székesfehérváron királyi hercegnőt vett feleségül.

A legénységet hát ki kellett oktatni arra nézve, hogy milyen tisztelgés dukál a főhercegnőnek.

Természetesen a főhercegnőt is tetőtől-talpig leírták a legénység előtt.

Éppen erről iskolázik Z. főhadnagy a legénységgel, mikor a főhercegnő — női nyeregben ülve — ellovagol a laktanya ablaka előtt.

Nosza az ablakhoz csődíti Z. főhadnagy a legénységet:

— Na, most nézzétek meg jól őfenségét. Ez E. főhercegnő. Ennek kell frontot csinálni.

A legénység alaposan szemügyre veszi a főhercegnőt. Mikor őfensége már nem volt többé látható, kérdezi Z. főhadnagy az egyik honvédtől:

— Megnézted jól?

— Igenis, meg.

— Miről fogod megismerni?

— Arról jelentem alássan, hogy *féllába* van, jelenti a honvéd, aki még sohasem látott hölgyet lóháton.

*

Célszerű takarékoság.

Königrätz után bizony nem valami rózsásak voltak a monarchiában a pénzügyi állapotok.

Hiszen *eléggé* emlékeztettek erre bennünket azok a szép képes papirosok, amelyekre rá volt írva, hogy azok a monarchia közös függő adósságának egy részét képezik.

Miként azt jeles politikusaink a jelenben is csinálják, úgy a múltban is a „legmesszebbmenő takarékoság”-gal akarták erre hivatott körök „szanálni” a pénzügyi helyzetet.

Érdekes, hogy akkor is a katonaságon kezdték el a takarékoskodást.

Kijött Bécsből a szigorú rendelet a hadtestparancsnoksághoz, hogy a csapatoknál nemcsak a legcsekélyebb, nem okvetetlenül szükséges kiadás is kerülendő, de a hadtestparancsnokságok hassanak oda, hogy a csapatoknál lévő feleslegessé vált, vagy nélkülözhető értékek pénzzé tétessenek és az azokból befolyó összegek a hadtesteknek beszolgáltattassanak.

Munkához is láttak azonnal az „Intendaturák” és „Bauabteilungenok” és versenyeztek egymással, hogy mit tegyenek pénzzé a csapatoknál?

Persze az előmunkálatok és puhatolódzások nagy titokzatossággal történtek. Az alsóbbrendű parancsnokságoknak sejteniök sem volt szabad, hogy a magas helyről érkezett tudakolódzások mi célból történnek?

Így érkezett le egy *Reservat-rendelet* a magas Korpskommandótól Nagyváradra is, amely szerint: *Haladéktalanul bejelentendő, hogy a villám mikor ütött be legutoljára a nagyváradi várba?*

Hát ez bizony elég fogas kérdés volt és a parancsnok rögtön kimutatást készített a segédtszettel, hogy melyik tiszt mennyi idő óta szolgál Nagyváradon, hogy azokat a szolgálati idő szerint sorban megkérdezhesse, mert erre csakis így lehetett valahogy rájönni.

De, különös tekintettel arra, hogy egyik tiszt sem tudta, mi lappanghat ezen titokzatos kérdés háta mögött, még akkor sem emlékezett volna egyik sem ilyen villámcsapásra, ha közvetlen közelében ütött volna is le valamikor az istennyila.

Bár, — különösen még abban az időben és kényesebb kérdések megoldásába, — az altiszteket nem igen szokták belekeverni, ebben az esetben nem volt elkerülhető, hogy a várgondnok őrmestert, akit egyik parancsnok a másiktól örökölt, meg ne kérdezzék.

Az *öreg* Krámfuter őrmester, bár emberemlékezet óta a „Depot”-nál teljesített szolgálatot, ő sem akart emlékezni semmiféle istennyilára, amely az ő gondnoksága ideje alatt a várba csapott volna.

Így hát a parancsnok nem tudta sehonnan előteremteni, még csak egy kis arasznyi istennyilát sem, — bár nem lehetett tudni, hogy tetszeni fog-e a je-entés a Korpskommandans úr önagyméltóságának; — azt kellett jelenteni, hogy: „Emberemlékezet óta nem ütött be a villám a nagyváradai várba”.

Két hét múlva megérkezett a jelentésre a „Korps-Bau-Abteilung”-tól a válasz Természetesen „streng reservat”:

A nagyváradai váron lévő 12 villámhárító, — mint *fölösleges*, leszerelendő.

A villámhárítók anyaga nyilvános árverés útján, a legkedvezőbb ajánlatot tevőnek készpénzért eladandó.

Az így befolyt összeg a Korpskommandónak beszo-lygáltatandó!

Jól értelmezte.

Miután a vasárnap délutáni „ruhavizit”-et már megtartotta a hadnagy úr és vagy száz „Herstellt”-el

az „Einzel-Defilirung” is lezajlott, mielőtt kibocsátotta volna a legénységet a városba, még iskolát tartott nekik arról, hogy hol, miként viselkedjenek:

— Különösen vigyázzanak a kocsmában. Ha valahol a szomszéd asztalnál a civilek verekedni kezdenek, abba soha bele ne avatkozzanak. Ilyenkor ígyák szépen ki a sörüket vagy a borukat és szép csendben távozzanak el.

Megértették?

Na, Infanterist Johann Szomjas, mit fog maga csinálni, ha abban a kocsmában, ahol maga ül, a szomszéd asztalnál a civilek veszekedni kezdenek?

— Hadnagy úrnak jelentem alássan, nem fogok beleavatkozni; *szépen kiiszom a sörüket vagy a borukat* és szép csendesen, — eltávozom

Bakakalendárium.

A mindig jókedvű bakának nem volt az elég, hogy a hét minden napjának nevet adott a kalendáriumcsináló.

A baka aszerint, amint a hét egyes napjai az ő katonaeletét befolyásolták, még megfelelő jelzőkkel is feldíszítette a napokat. Így:

Szomorú hétfő.

Bánatos kedd.

Kétségbeesett szerda.

Jóraforduló csütörtök.

Áldott péntek.

Szent szombat.

Dicsőséges vasárnap.

Biztos ismertető jel.

Azt kérdezi a tábornok az újonctól a gyakorlótéren:

— Hát fiam, miről ismered meg ennyi tiszt úr közül, hogy melyik az ezredes úr?

— Arról, jelentem alássan, hogy mikor az elkezd ordítani, a többi mind elhallgat.

*

A lovas szellem.

A huszárbrigadéros vizsgálja az altiszti iskolát
A huszár felel a szolgálati szabályzatból:

„Hol a *lovas szellem* kellőleg ápoltatik ...”

— Megállj, fiam. Meg tudnád-e mondani, mi az a *lovas szellem*?

— Igenis, alázatosan jelentem: *késértet lúhátan*,

*

Az őrnagy ismertető jele.

Mikor még Budatin-ban honvédség; volt, nagyban gyakorolták ott az őrszolgálatot.

Alkonyat után minden élőlényt meg kellett az őrnek állítani és eligazítani, még a tiszt urakat is.

Új zászlóaljparancsnok került Budatinba, aki-nek sehogy sem tetszett az, hogy mikor ő vacsora után a kocsmából hazasétál. — az őrnagy megállitgatja.

Parancsba adta tehát, hogy miután ő amúgy is *lámpással* jár este az utcán, minden honvéd megismerheti. Ennélfogva őt ezután megállítani nem szabad. — Erről a legénység behatóan iskolázandó.

Egy szép holdvilágos estén azonban, lámpás nélkül ment az őrnagy hazafelé. A laktanya közelé-

ben hatalmas: *Állj! Ki vagy!* kiáltással mereszti felé a tót baka, hosszú-szuronyos puskáját.

— Szamár! . . . Hát nem látod, hogy ki vagyok? Én vagyok az őrnagy! . . .

— Frászt vagy te őrnagy, — feleli a jól beiskolázott honvéd, — *az őrnagy úrnak lámpása van.* Hátra arc! Indulj! . . . És az őrnagy úrnak vissza kellett menni a lámpásáért

Mikor aztán az őrhöz ért a lámpásával, az őrnagy nem állította meg, csak ennyit mondott neki:

— No, mozd mar vagy ernagy!

*

A legszebb magyar szó.

Október elsején bevonultak az ezredhez az újonnan kimustrált kadétok.

H. hadnagy századához egy Marék nevű cseh kadét jutott aki egy árva szót sem tudott magyarul.

Néhány nap múlva — a gyakorolótérről hazamegyet, — kérdi a hadnagy a kadéttól:

— No, Marék, hogy tetszik neked a magyar nyelv?

— Nagyon tetszik hadnagy úr, igen rithmikus, szép nyelv. De a legszebb szó, amit eddig hallottam és ami nekem legjobban tesz, a: *bulvaló.*

— Ilyen magyar szó nincsen, — válaszolta neki H. hadnagy.

— De van, hadnagy úr! én mindennap hallom, a legénység szokta ezt énekelni.

— Nahát majd ha újra hallod, figyelmeztess engem. Akkor aztán majd megmondom neked, hogy mit jelent? Megjegyzem, hogy magam is kíváncsi vagyok erre a magyar szóra.

A hadnagy jelt adott a legénységnek, hogy meg van engedve az éneklés.

A legénység rákezd jó ütemesen kiverve:

Nem vagyok én úri család-*bul való!*

Marek kadét megragadja a hadnagy karját:

— Tetszett hallani, hadnagy úr, — most mondta a legénység azt a gyönyörű magyar szót.

*

A betiltott bakanóta.

Vígan danolva masírozott az országúton a 37. ezred 9. százada:

„Kapitány úr felment egy magas hegyre

Körülvette az ellenség fegyvere.

Főhadnagy úr, vegye át a századot;

Én már többet kommandánsa nem vagyok!”

Hubinger kapitány, — sült bécsi német, prototi pusa az osztrák kapitányoknak, — csak hallgatja az „öreg szürke” hátáró' a vidám bakanótát, de nem tud belőle kiokoskodni.

Egyszer csak előreinti a lova nyomában bandukoló H. főhadnagyot:

— Főhadnagy úr, mit dalol a legénység?

H. főhadnagy lefordítja neki németre a dal szövegét,

Hubinger kapitány erre megállíttatja vele a századot és megparancsolja H. főhadnagynak, hogy közölje a legénységgel az ő parancsát:

„Ezt a nótát ezen formájában betiltom! Dalolja a legénység úgy, hogy ha a kapitány urat körül is vette az ellenség fegyvere, ő annak nem volt oka. De rögtön feltalálta magát és az ellenséget hőiesen visszaverte.”

Éjjeli gyakorlat.

P. százados a 13. h. gyalogezrednél egy alkalommal arra kérte a szomszéd századparancsnokot, hogy adja kölcsön neki délutánra a századját:

– Tudod, éjjeli gyakorlatot akarok tartani, ma délután a századommal és *fákra* volna szükségem.

A szomszéd századparancsnok annyival is inkább teljesítette P. százados kérését, mert maga is kíváncsi volt egy nappal tartott éjjeli gyakorlatra.

Délután aztán meg is látta.

P. százados a kölcsönkért legénységet nyol-tíz lépésnyire egymástól oldalt és felfelé nyújtott karokkal össze-vissza felállította a laktanya udvarán és kijelentette, hogy — ez egy erdő.

A saját százada legénységének pedig beköttette a szemeit zsebkendővel, aztán kiadta a parancsot az előrevonulásra így gyakorolta az „*áthatolást éjjel az erdőn*”,

*

Szemle a raktárban.

K. alezredes — ezredparancsnok — raktárszemléi híresek voltak

Töviről-hegyire megvizsgáltatta a készleteket és még a bakancstalpszegeket is megszámláltatta az ezred-gazdászatisztával.

A szemlétől már jóelőre reszkettek a századparancsnokok, mert K. alezredes lehetetlenséget követelt tőlük.

A bakancsok legyenek mind megtalpalva, de bőséges bőrkészlet is legyen. — A csajkák legyenek mind újonnan cinnezve, de a „jókarban tartási átalány” is meglegyen.

Természetes, hogy a századoknál vagy az egyik, vagy a másik nem volt meg, mert hiszen a járandóság olyan szűkre volt szabva, hogy abból csak igen-igen jó gazdálkodással lehetett valamit produkálni

H. főhadnagy, aki csak röviddel azelőtt jött át a közös hadseregtől a honvédséghez, a többi századparancsnokokkal együtt részt vett egynéhány század raktárszempléjén és szem és fültanúja volt a véget nem érő leszidásoknak.

Ahol bőr volt, a bakancsok nem voltak megtalálva, és ez volt a baj. Ahol megfordítva állott a dolog, azért kapott ki a századparancsnok. Ugyanígy a csajkákkal. Pénz és cinnezett csajka sehol sem volt együtt. Szegény századparancsnokok egyre-másra kapták a hosszú orrokat.

H. főhadnagy tudta, hogy neki különösen részen kell lennie, mert K. alezredes nem nagyon szívelte a közös hadseregtől származó tiszteteket.

Mikor az c raktárának megszemlélésére került a sor. K. alezredes azon kezdte, hogy keményen rászólt H. főhadnagra:

— Na, főhadnagy úr, lássuk, milyen tudományt hozott magával a hadseregtől? Meg vannak talpalva a bakancsok?

— Igenis, alezredes úr, jelentem alázatosan, meg vannak.

K. végignézte az ezred gazdászattisztel az összes bakancsokat.

— Meg vannak cinnezve a csajkák?

— Igenis, alezredes úr!

Ezt is végignézte egyenként K. alezredes, — ez is rendben volt,

— Van talpbőre a főhadnagy úrnak?

— Örmester! — fordult H. főhadnagy a raktárkezelő altiszthez, — húzza elő a bőrt!

Az örmester a ruháspolcok mögül egy fél ökörbőrt húzott elő.

Általános bámulat.

— No és mennyi általánya van a főhadnagy úrnak?

— Huszonhét korona nyolcvanhat fillér, jelen-tem alásan.

A századparancsnokok elképedve néznek egymásra.

— Na, kérem, öreg századparancsnok urak, — fordult K. alezredes a századparancsnok okhoz, — tessék tanulni a fiatal századparancsnoktól!

Aztán megparancsolta az ezredsegédtsztnak, hogy a 3. századot a napiparancsban való megdicsé-
résre jegyezze elő.

F. Zelém főhadnagy, kinek raktára másnap került szemlére, megkérdezte H. főhadnagytól:

— Ugyan, az Isten áldjon meg, mondd meg már, hogy csináltad te ezt az ördögi mesterséget?

— Kezet rá pajtás, hogy közöttünk marad.

F. Zelém kezet adott.

— Hát pajtás. — mondja H. főhadnagy, — én láttam, hogy itt rendes úton eredményt elérni nem lehet. Tegnap este elmentem hát Masche-hez, a szállítóhoz, ott kölcsön kértem 90 új csajkát. Azután elmentem Pollákhhoz, a børszállítóhoz és kölcsön kértem egy fél ökörbőrt.

A felülvizsgálat.

Felsőbb helyen úgy találták, hogy M. ezredes a feldandárparancsnoksággal: célját elérte.

Megkapta hát a rendeletet, hogy: „megrongált egészségi állapotára való tekintettel, felülvizsgálata végett, a kerületi parancsnokság székhelyén jelenjen meg.”

M. ezredes, aki — mellesleg legyen mondva, — nem cserélt volna még feldandárparancsnok korában sem emilyen-amolyan alantas tiszttel, igen dühbe gurult a parancs vételére; mert úgy érezte, hogy vele most valami nagy igazságtalanság történik.

Megjelenik a felülvizsgálaton; meghajtja magát az elnöklő tábornok előtt, de — nem szól semmit.

A tábornok vár egy-két percig, aztán, abban a hiszemben, hogy M, ezredes a nagy elfogultság miatt nem tud szóhoz jutni, — segíteni akarván rajta, mafra veszi fel a szót:

— Ezredes úr, tudja úgy-e bár, hogy mi okból jelent itt meg.

— Nem tudom, — feleli M. ezredes.

— Hát — segíti tovább a jóindulatú generális — azért, hogy megrongált egészségi állapotára való tekintettel felülvizsgálata megejtessék. — Ezredes úr, nemde, további csapatszolgálatra fizikailag képtelennek érzi magát?

Edr-e M. ezredes csak elvörösödik, szó nélkül lecsatolja a kardját, megtámasztja a falhoz, aztán kiáll a terem közepére és attilája két. alsó gombját felgombolja.

A törzsorvos, abban a hiszemben, hogy M. ezredes előkészületet tesz az orvosi megvizsgáláshoz. közeledik feléje,

M. elutasítólag legyint a törzsorvos felé:

Te reád nincs szükségem!

Aztán az elnöklő tábornok felé fordult miközben felfelé húzgálja az attilája ujjait:

— Hát te . . . te egészségesebb vagy, mint én? ... itgen? ... Nahát gyere ide a platzra, — birközzál meg velem! . . .

A tábornok tágrameresztett szemekkel bámul M.-re és nem mozdul a helyéből.

— No, úgy-e nem mersz? — méri végig M. a tábornokot diadalmas mosollyal — elhiszem!

Aztán felcsatolta a kadját és büszke önérzettel eltávozott a teremből.

Kétségbeesetten jelenti az adlátus József főhercegnek M. ezredes felülvizsgáltatásának történetét. Annyira belemelegszik az előadásba, hogy szemlélteti is a rettenetes esetet.

József főherceg — élénken elképzelve a jelenetet — belevágódik egy nagy bőrfotelbe és kacag, hogy csak úgy visszhangzik tőle a szoba fala.

Mikor aztán kicsordult könnyeit letörülte, azt kérdezi az adlátustól:

— Dehát tulajdonképen miért akarják ezt az M.-t elnyomni?

— Fenséges uram, — jelenti az adlátus, — nem való ez az úr generálisnak; hiszen fogalma sincsen a taktikáról.

— Ugyan, — feleli a főherceg, — hát aztán M lesz az egyedüli generális, akinek fogalma sincsen a taktikáról?

A fenséges úrnak ez a megjegyzése, egyenlő volt a parancscsal; M. ezredest tehát be kellett hívni a d a n d á r n o k i vizsgára.

Arckép-leleplezés.

Boldog emlékü A. ezredes parancsnoksága alatt — mikor a 13. ezred tisztikara aranykorát élte — történt, hogy őfelsége I. Ferenc József egy életnagyságú arcképét ajándékozta a tiszti étkezde számára. A leleplezés óriási ünnepek között történt. Meg volt híva a hadtestparancsnok, sok katonai és polgári notabilitás.

A díszbeszédet R. altábornagy, akkori pozsonyi honvédkerületi parancsnok tartotta. R. altábornagy meglehetősen hadilábán állott a magyar nyelvvel. P. hadtestparancsnok pedig egyáltalában nem tudót magyarul. A díszbeszédet R. altábornagnak tehát németül és magyarul kellett betanulnia. Természetes, hogy a két beszéd egy és ugyanazon szöveg voir.

Miután a beszédet R. altábornagy — F. hadtestparancsnokra való tekintettel — előbb német nyelven elmondotta, nekifogott, hogy megbirkózzék a magyar szöveggel is. A beszéd folyamán mind jobban és jobban izzadni kezdett R. altábornagy, de azért — bár nehezen — végigmondotta a dikcióját. Hanem mikor beszédének ahhoz a részéhez ért, hogy: hulljon le a lepel, a sok magyar beszédőtől már annyira zavarba jött, hogy a lepel zsinórját tartó főhadnagyhoz a következő szavakat intézte:

— És most essek le a hullá!

A. ezredparancsnok észrevette a botlást és mielőtt az ott jelenlevő polgári notabilitások elmosolyoghatták volna magukat, jelt adott a karmesternek és így a Himnusz hangjaival egybevegyült dörgő éljenzés ellensúlyozta a kerületi parancsnok nyelvbtlését.

Szemlén.

L. őrnagy a hadseregtől került a csíkszeredai honv. zászlóalj élére. Harmadnap B. altábornagy már útban volt Csíkszereda felé, hogy *megnézzze magának azt a németet.*

Ezúttal valóban németet nézett.

L. őrnagy rettenetesen kerékbe törte a magyar nyelvet s a kiejtése is infámis magyarság volt,

A gyakorlat végeztével megbeszélésre gyülekezett a tisztikar B. altábornagy köré. Az őrnagy az alatt, míg a megbeszéléshez lovagolt, beszámoló beszédét állította magában össze, németül, s fordította magyarra, úgy ahogy azt majd őnagyméltósága előtt fel fogja mondani.

Egyszerre megakadt a fordításban.

T. i. ő sneidigul egy *spricert* csinált előre a lovával és ezt a *spricert* sehogy se tudta a mondókájába beleilleszteni.

Odalovagol az egyik századoshoz:

— Te barátocskám, hogy azt mondanak magyarul, hogy: *spricer*?

— Őrnagy úr, jelentem alássan: fröccs.

— No, fröccs... Azt én is tudok, hogy kocsmában: adja nekem egy fröccs; de hogy azt mondanak *spricelni*?

— Á, *spricelni*? Az őrnagy uram: fecskendezni.

— Fecskendezni! . . . Fecskendezni ... No látod barátocskám, tudtam, csak nem jutotta eszembe.

Az őrnagy folytatta magában elmondandó beszédét, de megint elakadt. Odalovagol egy másik századoshoz:

— Te pajtikám, hogy mondanak azt magyarul: *Rückenlinie*. A százados igen rossz német volt. De

az őrnagyának nem akarta azt mondani, hogy nem tudom, megmondta hát, ahogy tudta:

— Őrnagy úr, jelentem alássan, *hátgerinc*.

— Ááá, hátgerinc . . . hátgerinc ... no látod pajtikára, tudtam, csak nem jutotta eszembe.

.... Tehát: fecskendezni . . . Hátgerinc, — hajtogatta magában L. őrnagy, aztán fűzte tovább gondolatait. Újból elakadt. Odalovagol egy harmadik századoshoz

— Te Palikám, hogy azt csak mondanak magyarul: *Die letzten Anordnungen?*

— Végrendelkezés!

— Ááá . . . Végrendelkezés . . . végrendelkezés!
. . . No, látod Palikám, tudtam, csak nem jutotta eszembe.

Azután amint szépen trappolt előre, egyre halogatta magában a három új magyar szót:

. . . Fecskendezni . . . Hátgerinc . . . Végrendelkezés!

Végre ott állott a mindenható adlátus előtt. Felolvassa a *Feltevést*.

— No és mit tett ezekre az őrnagy úr ? — kérdezte az adlátus. amint L, őrnagy felolvasását befejezte.

— Nagyméltóságodnak alázatosan jelentek, a mint hírszerző járerek behoztak, hogy az ellenség az érde széle beülte, én *előre fecskendeztem hat gerincemre és megcsináltam végrendelkezésem*.

*

Aki még Edelsheim-Gyulayt is becsapta.

Ezt a históriát is Edelsheim-Gyulay báróról mesélik az öreg katonák.

Egyszer eszébe jutott a kegyelmes úrnak, hogy

nemcsak mindig becsukni kellene a tiszteket, hanem ki is kellene már egyszer valakit tüntetni.

Épen nagy kirukkolás volt a Rákoson, teljes „Marschadjustirung”-ban. — Amint a jelentést átveszi Gyulay az ezredparancsnoktól, ezzel a kérdés sel fordul hozzá:

— Ezredes úr, melyik az ön legjobb századparancsnoka?

— Excellenciádnak alázatosan jelentem, Z. kapitány úr.

— Ha a századához érünk, figyelmeztessen rá, ezredes úr! — Azzal kezdje Gyulay végiglovagolni a frontot.

Mikor a Z. kapitány századához érnek, megteszi az ezredes a megparancsolt alázatos jelentést.

Gyulay megállítja a lovát Z. kapitánnyal szemben és percekig szó nélkül merően néz Z. kapitány szeme közé.

Z. kapitány a régi jó „Grenznerék” közül való kemény legény volt. akinek nem szokott az inába szállni a bátorsága még akkor sem, ha Gyulay igyekezett keresztülfürni vasvillanásával.

Látja Gyulay, hogy Z. kapitánynak még csak a szeme sem rebben meg; rászól nagykeményen:

— Megvizitálta a kapitány úr a legénység hátbőröndjét, hogy előírás szerint van-e bepakolva?

— Igenis, jelentem alázatosan, excellenciádnak. Gyulay féloldalt fordítja a lovát, egyet nyom rajta a két térdével, úgy, hogy csak egy arasznyi tér marad az ő arca és Z. kapitány arca között. Aztán ennyiről nézve a kapitány szemébe, még egyszer igen kemény hangon rákiált a kapitányra:

— Igen? . . .

A kapitány egy félarasznyival előrenyújtja a

nyakát, a félarasznyiról nézve farkasszemet a rettenetes Gyulayval, jól megnyomott bangón ismétli:

— Igen!

— Lovagoljon velem kapitány úr!

Emberről-emberre lovagolja végig Gyulay a frontot. A legénység präsidentben nyújtja a nyakát az ég felé, fordítja a fejét a kegyelmes úr után. Gyulay minden embernek a szemé közé néz szigorúan.

A század balszárnyán a második sorban áll egy sápadt, vézna legény.

Hejh! A Gyulay árgus szeme rögtön megtalálja a maga emberét.

A sápadt, nyápic emberben felismeri Gyulay az őrmester úr adjutánsát. Minden őrmesternek van egy ilyen. Ez az, aki mikor szerel fel a század egy-egy szemlére, le s fel szaladgál a magazinba, egy piros bugyellárisért, egy Schütz-hojtért, fehér keztyüért stb. stb., amiket az utolsó percekben kell pótolni, vagy kicserélni.

Mikor aztán már mindenki ki van adjusztálva és megvizitálva tetőtől-talpig, akkor az őrmester úr adjutánsa vagy visszamarad a kirukkolástól és elmegy az őrmesterné ténsasszonynak krumplit hámozni, vagy — ha a vicc nem sikerül, — az utolsó pillanatban ő is felszerel és beáll az osztagba.

Diktum-faktum, őt nem adjusztálja és nem vizitálja meg senki.

Hát ilyen legény kellett most Gyulaynak és — meg is találta.

Előreparancsolja a sápadt kis bakát:

— Vegye le a borjúját!

Ez könnyű szerrel, megtörténik.

Z. kapitány hátán végigszalad a hideg.

. . . Harminckét kilós borjút nem lehet így le-

emelni, pláne egy ilyen kis vézna legénynek... Ezt az embert nem vizsgálta meg . . . Rémsejtelem fogja el: „ennek az embernek a borjúja nincsen bepakolva”.

— Nyissa fel a borjút és sorolja fel nekem a pakolást! — parancsolja Gyulay.

A baka felnyitja a borjút, Z. kapitányt rémsejditése nem csalta meg. Belepillant a borjúba és úgy érzi, mintha a lova eszeveszetten körbe-körbe forogna vele. Nem volt abban a borjúban egyéb, mint egy fa-keret, amely a borjút szépen feszesen tartotta; egy rongyos törülköző; egy zsíros bádog; meg egy háromfelé hasadt ócska sárkefe.

... No te mindenható Atya Úristen, aki fává tudtad változtatni az egyszeri római katona kardját, — most mutasd meg, mit tudsz !

Hát a mindenható Atya Úristen meg is mutatta. Azaz, hogy inkább az a kis sápadt, vézna baka.

Mert hát bizony az a kis baka *bűvészmester* volt ám civilben. Gyulay nézte, hogy hogyan jár a keze villámgyorsan, amint mutatja sorban a borjú felszerelésből a törülközőt, inget, gatyát, tükröt, fogkefét, zsíros bádogot, subickos kefét és más egyebeket. Csak azt nem vette észre, hogy az a kis legény mindig ugyanazt a rongyos törülközőt, zsíros bádogot, meg rossz sárkefét forgatja villámgyorsan az ujjai között.

Mikor aztán a baka mindennel készen volt. Gyulay odafordult Z. kapitányhoz:

— Köszönöm, kapitány úr! . . . Amilyen a századparancsnok, — olyan a legénység.

Z kapitány, aki előre belepillantott a borjúba és tisztában volt a helyzettel, nem hihette, hogy Gyulay meglepődésében tette volna ezt a nyilatkozatot

Érezte, hogy az „aranygallér” most már soha el nem érhető magasságban húzódott fel, oda valahová a csillagok közé, de legalább megpróbálta magát menteni.

— Excellenciádnak alázatosan jelentem, én nem tehetek róla . . .

— Mit, hát ki tehet? ... — vágott a kapitány szavába a kegyelmes úr. — Csakis ön tehet. Igen, ez mutatja, hogy milyen a századparancsnok.

— Excellenciád, — kezdi újra a kapitány, ki-nek az ezredes egyet rántott a zubbonyán, hogy hallgasson, de hiába. Hiszen Z. kapitánynak már minden mindegy volt. Ez a mai ügyis az ő utolsó kirukkolása. Leüli a 30 napját és ezután Gyulay ügyis a penzióba gyúrja.

— Excellenciád! Én . . .

Gyulay az ezredeshez fordul:

— Was will der eigentlich?

Az ezrede, aki Z. kapitánnyal együtt pillantott bele a hátibőröndbe, — jelenti az esetet. Gyulai elképed:

— Pakkolja ki az az ember a borjúját mégegy-szer.

A bűvész remekel.

Gyulai, felváltva, hol az ezredesre, hol a kapitányra néz, olyan gyanakvóan, mint aki kezdi két-ségbevonni, hogy rendben van-e náluk minden: ott az emeleten.

Most már az ezredes úr is nyugtalankodni kezd:

— Excellenciád . . .

— Mit akar? ... — Tör ki Gyulayból a különben is vékony cérnaszálon lógó béketűrés.

Most már az ezredessel játszik a lova ringli-

spilt. De hiába. félúton megállani nem lehet. Újra kezdi:

— Kegyelmes uram . . .

— Adja fel ide nekem azt a borjút, — kiált a kegyelmes úr a lova mellett álldogáló bakára.

Az *egy ujján* felnyújtja.

Gyulai két kézzel nyúl érte. Amint megemeli az alig egy félkilót nyomó borjút, belenéz, belenyúl s végigtekint az egész lovas kíséreten, mintha azt kérdezné: *Én vagyok bolond, vagy ti?*”

— Er soll es noch'mal machen. — Parancsolja az ezredesnek.

A bűvész megismétli a játékot.

Gyulai feszült figyelemmel kíséri; megcsóválja a fejét és odaszól Z. kapitánynak:

— Ki az ön szolgálatvezető őrmestere?

Az a jóságos Isten mentőfalat bocsájtott le az égről Z. kapitány számára, — legalább ő úgy érezte.

— Excellenciádnak alázatosan jelentem — monda nekibátorodva, — nekem már félév óta nincsen szolgálatvezető őrmesterem. Ennek szolgálatát egy fiatal szakaszvezető látja el.

— Úgy?... Nincs őrmestere?... — kérdi Gyulai engesztelődött hangon. — Nohát a mai naptól kezdve ez az ember — és rámutatott a bűvészre — az ön szolgálatvezető őrmestere! Bevonulás után varrja fel a distinkciót; mert ilyen ember kell őrmesternek: *aki meg Gyulayt is becsapja*; az ilyen őrmestert nem fogja soha egy baka sem becsapni!

Egyszerűsített gyógymód.

Bizony nem volt valamikor valami rózsás a katonaoorvosi pálya.

A legtöbb „Reghnentsarzt”-tól szép hófehérszakállas vén zsidó lett, mire az aranygallért, felvarratta.

Nem is csoda aztán, ha a katonatorvosi pályára nem valami nagyon tódultak híres professzorok.

Közmondásos volt a katonatorvosok szaktudása és gyógykezelési módja

Az öreg dr. Kusche 37 gy.-ezredbeli ezredorvosnak például csak kétféle orvossága volt: a „rózsaszín por”, meg a „kék por.” Ezekkel gyógyított mindent. Ünnepnapokon „Dovere-port is adott néhánéha.

Természetesen első kérdése volt a bakához, hogy mi baja.

— Regiments-orvos úrnak jelentem alássan, hasmenésem van.

— Adja neki rózsaszín por! — parancsolta az ezredorvos az egészségügyi segédnek.

Jön a másik baka:

— Regiments-orvos úrnak jelentem alássan: három napja nem volt székem.

— Adja neki kék por! — parancsolja Kusche.

— Regiments-orvos úrnak alázatosan jelentem, a kék por már elfogyott — jelenti az egészségügyi segéd.

— Adja neki rózsaszín por.

A „Fahnenkadet”.

B. Lajos, akit az ezredben csak Louis-nak hívtak, rangszámánál fogva a „Fahnen-kadét”-ságra következett. Gyenge, nyápic kis kadét volt, alig bírta cipelni a zászlórudat.

Egy nagyobb gyakorlat alkalmával Louis, aki a tartalék háta mögött őrizte az ezred zászlóját, a nagy fáradtság következtében elaludt. Időközben a tartalék is előre ment, Louist azonban nem költötte fel senki, — ott maradt a zászlóval.

Mikor felébredt — lehetett már délután három óra — kétségbeesve látja, hogy egyesegyedül van a zászlóval. Az ezred már régen bevonult. Louist keresték, de nem találta senki.

Vállára veszi Louis a zászlót és elindul busán hazafelé.

Az „avisó-post” a kaszárnya előtt észreveszi a zászlót a Louis vállán és kétségbeesett „Gewehr heraus”-t ordít. Az őrség fegyverbe lép, fűjják a „Generalmarschot” és Louis egyedül a magasra tartott zászlóval defilírozik be a laktanyába.

Persze a laktanya minden ablaka megtelt tisztekkel és bakával, akik hangos kacagás között nézték a díszes bevonulást.

Hadosztály gyakorlat.

J. altábornagy, pozsonyi kerületi parancsnok korában igen csekély létszáma volt a honvédségnek-Századonként 29 ember. Most leszámítva ebből a különféle vezényléseket — alig maradt valami.

Hogy mégis a tisztek és altisztek szeme hozzá szokják a normális csapatméretekhez, úgy segítettek magukon a honvédségnél, hogy olyan hosszú spárgát húztak ki, mint amilyen egy szakasz kiterjedésének megfelelt. A spárgát két végén egy-egy altiszt vagy honvéd tartotta feszesen. így négy honvédből egy szakaszt, 16 honvédből egy normális méretű századot lehetett alakítani.

A spárga közepénél hátul állott a szakaszparancsnok.

Az ilyen spárgából álló alakulatokkal való gyakorlatozást keretgyakorlatnak nevezték.

Négy ilyen spárgaszázadból egy zászlóalj; négy zászlóaljból, ezredet alakítottak

J. altábornagy kerületi parancsnoknak egyszer az jutott eszébe, hogy ha zászlóalj, meg ezredet lehet spárgából csinálni, miért, ne lehetne egy egész hadosztályt is?

Amit gondolt, meg is tette.

Egy szép reggelen nagy dobolás, trombitálás verte fel álmából a Stefánia-úti lakosokat.

Ugyancsak nagyot néztek, mikor J. altábornagy délceg alakját pillantották meg lóháton, kivont, karddal, balján a kerületi segédtszettel.

Az altábornagyot egy generális követte, a generálist egy ezredparancsnok, az ezredparancsnokot egy zászlóaljparancsnok, ezt egy százados, aki a spárga-hadosztály első spárga-századát vezette.

Ezután következtek a többi századok, zászlóalj, ezredek; az első dandár után a második dandár.

Minden spárga-szakasz mellett kivont karddal szakaszparancsnokok, minden század harmadik spárga-szakaszánál a kürtösök és dobosok, felváltva trombitáltak és doboltak, mintha csak kettős rendekben menetelő osztagoknak adnák az ütemet.

Jó egy órahosszánál tovább gyönyörködött Pozsony lakossága a ritka látványban.

J. altábornagy meg volt róla győződve, hogy hadosztályt vezetett, a pozsonyiak pedig még ma is

gyakran emlegetik azt a napot, mikor a spárgahadosztály végigvonult a Stefánia-úton.

A tífusz-bacillusok.

Tiszti megbeszélést tart az ezredes:

— Uraim, az ezredorvos úr megvizsgálta a kaszárnyaudvaron levő kút vizét és amint azt az urak láthatták, el is láttatta egy táblával, melyre fel van írva, hogy: további rendelkezésig a kút vizének használata tilos

A kút vize ugyanis telítve van bacillusokkal, melyek fejtífuszt idéznek elő.

A századparancsnok urak a legszigorúbban nézzenek rá, hogy a legénység a kút vizét ne használja.

A fejtífusz uraim, egy igen gonosz betegség, mert abba vagy belepusztul az ember, vagy hülye marad utána örökre. Sajnos, én magam is keresztül estem ezen a csúnya betegségen, uraim!

Jól képen vágja!

Azt mondja az őrmester az újoncnak:

— Te bűdös, ha még egyszer „rekc um”-ot csinálsz, mikor én azt kommandérozom, hogy „line um”, képen vágjak, hogy úgy belemész a falba, hogy csak a jobb kezéd áll ki majd belőle: az is csak azért, hogy legyen mivel szalutálnod, — hogyha én arra megyek!

Megmagyarázta.

A „Jobbra kanyarodj!” mozdulatot tanítja az őrmester:

— Az, hogy „jobbra kánya”, ez még csak avizó. A vezényszó csak a „roggy”. A kanyarulatot tehát csak az után a vezényszó után kell végrehajtani. Nohát;

— „Jobbra kánya . . .”

Egy újonc elfeledve az oktatást, az avizóra már el is kanyarodik.

Az őrmester ráordít:

— A hóhér kösse meg a nyakravalódat, ne akkor „roggyj” nekem, mikor „kánya . . .”

Testgyakorlaton.

A fráter úr magyarázza:

— Ha most én azt parancsolom, hogy „ánc”... akkor mindegyikőtök fölemeli a jobb lábát. Hogy ha pedig azt parancsolom, hogy: „cváj”, akkor mindegyikőtök fölemeli a bal lábát. Nahát:

Hapták! . . . Ánc . . .

Valamelyik újonc a ballábát emelte fel, így hát két láb jutott egymás mellé. Meglátja a fráter úr; odaszól megvetőleg:

— Melyik marha emelte fel ott az „ánc”-ra, *mind a két lábát?*

Katonás kinevezés.

H. főhadnagy egy szép májusi napon kóper-tás levelet kapott a 37. ezredparancsnokságtól.

Az ilyen levelek nem igen kívánatosak a tiszturakra nézve, mert azokban rendszerint semmi jó sem szokott foglaltatni.

Izgatottan bontja hát fel H. főhadnagy a sárga kopertát, mely ha ez alkalommal nem is épen a legrosszabbat, de nagy meglepetést hozott számára:

„Kinevezem önt *ezredúszómesterré*.”

Az úszni tanítandó legénység neveit a századok, szolgálati jegyen fogják önnel tudatni.

Aulich, Oberst.

Hát bizony, ez a parancs igen kellemetlenül érintette H. főhadnagyot, mert debreceni fiú rendszerint csak úgy tud úszni, mint a fejsze: fővel lefelé. Már pedig az úszómesteri hivatal nagy felelősséggel jár. Ha valamelyik tanítvány benne marad a Körös-ben, ez bizony hadbíróági eljárást von maga után. Ettől pedig jobban fázik a tiszt, mint a Körös vizétől.

Megfordítja hát H. főhadnagy a rendeletet; szépen megcímezi az ezredparancsnokságnak és jelenti, hogy Debrecenben nem lévén alkalma az úzás mesterségét elsajátítani, nem vállalhatja ezen felelősségteljes állást. Kéri az ezredparancsnokságot, hogy nevezzen ki úszómesterré egy más, úszni tudó — tisztet.

Másnap visszakapja H. főhadnagy az írást:

„Mellékelve kiadatik önnek az „Oktatás az úszásban” c. szolgálati könyv. Igyekezzenek az úszás mesterségét 14 napon belül elsajátítani.

A vezénylés hatályban marad.

Aulich, Oberst.

Egyszerű megoldás.

Nagyváradon szemben van egymással — a Szent László-téren — az oláh görög-katolikus és az oláh görög-keleti templom.

Az oláh legénységet ebbe a két templomba vasárnaponként egy századba alakítva volt szokás elvezetni. A két templom között azután megállította az illető tiszt a csapatot és rábízta a két különböző vallású legénységre, hogy menjen mindegyik a maga templomába.

Igen ám, csak hogy az oláh legénység nagy része maga sem tudta, hogy milyen vallású, „unity” vagy „nu unity”. Csak azt nézte, hogy merre megy az altisztje és tódult utána, mint a juh.

Így történt meg néhányszor, hogy a görög-katolikus templomban igen csekély számú legénység vett részt az istentiszteleten. Emiatt Pável Mihály, az akkori görög-katolikus püspök panaszt tett a katonai állomásparancsnokságnál.

Persze hogy ennek a panasznak egy szigorú rendelet lett a következménye, melyben a kegyelmes úr az ezredparancsnokot felelőssé teszi, hogy a gö-

rög-katholikus templomban a legénység kellő számban jelenjen meg.

Az ezredparancsnokság becsukással fenyegeti meg a mindenkori templomba vezető tisztet, ha még egyszer panasz merülne fel a püspök úr részéről.

Dehát ki az ördög tudja azt, ha maga a baka se tudja, hogy melyik milyen vallású?

Csak nem lehet minden vasárnap az anyakönyvi lapokat átvizsgálni?

Azonban, hát: parancs, parancs; a görög-katholikus templomban kellő számú legénységnek kell lenni, punctum.

A következő vasárnapon H. főhadnagyrá került a sor a templomba vezetésre.

Semmi kedve sem volt magát becsukatni, így hát egyszerűen oldotta meg a dolgot,

Mikor a — mintegy 400 emberből álló — századot a két templom között megállította, kiadta a parancsot:

— Első és második szakasz: „görög-katholikus.” Reihen links um, mars!

— Harmadik és negyedik szakasz: „görögkeleti.” Reihen rechts um, mars!

Soha annyi híve nem volt a templomban az oláh püspöknek, mint ezen és az ezt követő vasárnapokon, mert ezután minden tiszt így csinálta.

Az oláh bakának meg egészen mindegy volt, hogy melyik templomban — aludt.

A figyelmetlen tisztiszolga.

Egy régi ezredparancsban olvasható. Nyurga Mihályt — Keller százados úr tisztiszolgáját — azért, mert a konyháiban Keller százados úr szakácsnéját megcsókolta és az ott jelenlevő kapitánynét *figyelmen kívül hagyta*, hétnapi laktanyafogsággal fenýítem meg.

y-

Takarékos baka.

Szemlét tart a hadseregparancsnok. Azt kérdezi az egyik bakától:

— Megkapod rendesen a kenyérporciódat, fiam?

— Nagyméltóságodnak alásan jelentem, megkapom.

— No és elég neked, amit kapsz?

— Nagyméltóságodnak alásan jelentem, elég.

— Talán még marad is valami, nem?

— Nagyméltóságodnak alásan jelentem, marad.

— Nos, fiam és mit csinálsz azzal, ami megmarad?

— Nagyméltóságodnak alásan jelentem: megeszem.

*

A tüzerönkéntes levele.

Édes apám!

A regrutakiképzésnek, hála Istennek, vége van. Karácsonyra felvarrom az első csillagot.

Most azonban arra kérem édesapámat, legyen szíves nekem postafordultával 2000 koronát küldeni, mert a kapitány úr megparancsolta, hogy minden önkéntes vegyen magának — *egy ágyút*.

Egy új ágyú különben 4000 koronába kerül, de van itt a kaszárnya mellett egy handle, aki a tavalyi önkéntesek ágyúját 2000 koronájával árulja.

Én tudom, hogy édesapámnak ebben az esztendőben reám igen sok kiadása van, nem akarok visszaélni a jószágával és megelégszem egy ócska ágyúval is.

Vizsga a magyar nyelvből.

A közös hadseregnél az volt a szabály, hogy minden tiszt, aki nem bírta az ezred nyelvét, három év alatt köteles volt azt elsajátítani és ennek eltelével bizottság előtt vizsgázni az ezred nyelvéből. Volt ennek a szabálynak egy enyhítő pontja is: ha az illető tiszt három év elteltével még nem érezte magát elég erősnek a vizsga letételére, kérhetett és kaphatott még három hónapi haladékot. (!)

Sarapatka főhadnagy is betöltötte a három évet a 37. ezrednél. Így hát parancsban jött, hogy főhadnagy úr Sarapatka köteles december hó 2-án d. e. 11 órakor a *tiszti megbeszélő* szobában teljes díszben megjelenni, hogy az erre nézve kijelölt bizottság előtt a magyar nyelvből a vizsgát letegyje.

A bizottság tagjai voltak: őrnagy úr Picha,

kapitány úr Vacatka, és egy szépassági főhadnagy K. — aki magyarul tudott.

Meg is jelent Sarapatka főhadnagy és a hozzá intézett kérdésre kijelentette, hogy elég erősnek érzi magát a vizsga letételére.

Őrnagy úr Picha megparancsolta K. főhadnagynak, hogy tegyen fel Sarapatkának kérdéseket. Már el is kezdett gondolkozni a Sarapatkának feladandó kérdéseken, midőn belépett a szobába az ordinánc, hogy a tűzre rakjon.

Még a legöregebb tiszték sem tudnak olyan ordináncre emlékezni, akinek a vállszalagja fel lett volna gombolva, de a válltekerics a vállán ne díszelgett volna. (Talán éppen azért, mert sohasem volt rá szüksége, hiszen — nem volt puskája.) És, oh csodák csodája! Ennek az ordináncnak be volt gombolva a vállszalagja és a válltekerics nem volt ott a vállán.

Ez a rendkívüli körülmény azonnal feltűnt az éleszemű K. főhadnagynak; egyben meg is adta az eszmét a Sarapatkának felteendő kérdésre nézve:

— Főhadnagy úr! — szólt Sarapatkához — (természetesen németül), kérdezze meg ettől az embertől, hogy hol hagyta a válltekericsét?

Sarapatka végignéz az ordináncon és egy pillanatnyi gondolkodás nélkül, — mint akinek legalább is az egész magyar mondattan a kisujjában van — a legnagyobb lelkinyugalommal megszólítja:

— Hé, te szamárr! Hol van azt a . . . nincsen azt az . . . nem látok az eztet, áztat . . . , ... nak, nek . . . fene etye mek.

— Főhadnagy úr jelentem alásan, én ezt nem értem, — feleli a feltett kérdésre a küldönc.

Sarapatka odafordul Picha őrnagyhoz:

— Őrnagy úr, jelentem alásan, az ember azt mondja, hogy: ott felejtette a kenyérpolcon.

— Helyes ez, főhadnagy úr? — kérde Picha őrnagy K. főhadnagytól.

— Tökéletesen, őrnagy úr, — jelenti K. főhadnagy teljes komolysággal.

— Nos, uraim, — kérdi Picha őrnagy székéről felemelkedve, — óhajt még valaki az urak közül Sarapatka főhadnagy úrhoz kérdést intézni?

Néma csönd.

— Tehát nem. Én sem. Azt hiszem, aki egy ilyen nehéz kérdést gondolkodás nélkül megtudott oldani, az megérdemli, hogy a vizsgát letettnek tekintessék. Einfierstanden, meine Herren?

Egyhangú: „Ja wohl!”

Másnap ezredparancsban jött, hogy Sarapatka főhadnagy a magyar nyelvből a vizsgálatot *egyhangúlag jó eredménnyel* — kiállotta.

Becsapta a kisasszonyt.

K. főhadnagy nagyon udvarolt egy táblabíró szép leányának; majd hogy el nem is vette.

Zsúr volt a táblabíróéknál és K. főhadnagytól — szív legnagyobb bánatára — épen kaszárnya-inspekcióra vezényelték ezen a napon és így nem mehetett el a zsúrra.

Előszólítja a legényét, odaad neki 10 koronát:

— Elmégy a virágkereskedésbe, veszel 10 koronáért egy szép csokrot, elviszed a kisasszonynak és megmondod, hogy csókolom a kezeit, inspekciós vagyok, nem mehetek el a mai zsúrra.

Visszajön a legény és letesz az asztalra 12 koronát,

— Mi ez? — kérdi K. főhadnagy sejtelmes ijedt arccal.

— Főhadnagy úrnak jelentem aláson, a kisasszony csak két koronát akart adni, de én azt mondtam neki, hogy 12 korona volt a virág. Becsaptam a kisasszonyt két koronával — tette hozzá, hamiskásan hunyorítva a félszemével.

Ahogy ők szoktak.

Az akkori miniszternek családja Nagyváradon szokta tölteni a nyarat, a sötétági szőlőhegyen. H. főhadnagy járatos volt a családhoz és gyakran meg volt híva vacsorára.

Egy alkalommal közbejött szolgálati akadály miatt nem vehetett részt a vacsorán és a tisztiszolgájával üzenté meg a miniszterné ö kegyelmességének, hogy csókolja a kezeit, ma este nem teheti tiszteletét, de holnap minden bizonnyal tisztelkedni fog.

Másnap, mikor H. főhadnagy megjelenik, az

excellenciás asszony azzal fogadja: Mit izem maga az én lányomnak?

A főhadnagy ezen meglepő kérdésre hirtelenében válaszolni sem tudott, pedig hiszen ártatlannak érezte magát.

A kegyelmes asszony azután az egész család hahotája között elmondta, hogy a tisztiszolga elfogta ő kegyelmességének éppen a kertben sétáló legnagyobb leányát és azt mondta neki:

— Csókolja a főhadnagy úr, ma este nem jöhet el, de hónap este várja a kisasszony a kis kert ajtóban.

x

A megdöglött kinyeső.

D. hadnagy vidéki jómódú kisbirtokos család fia volt.

Szülei régi nemesi kúriájukban laktak, ahol bizony még boglyakemence fűtötte a szobákat, a melyeket kívülről, — a konynából — tápláltak jóféle pattogós szőlővenyigével.

D. hadnagy télen vette ki a nyolcheti szabadságát, mert tudvalevőleg vidékre télen érdemes csak igazán szabadságra menni: mikor a hadnagynak való jó névnapok, lakodalmak, disznótorok csakúgy kergetik egymást!

S mint aféle újdonsült hadnagy, nagy apparátussal ment szabadságra.

Mosdókészüléket, szamovárt, feketekávé főzőmasinát — amiket már mind mint hadnagy úr szer-

zeit be magának — de amikre odahaza egyáltalán véve nem lelt volna szüksége — vitte magával.

Hadd bámuljon a falusi nép!

Magával vitt egy *hőmérőt* is.

A kocsisra volt bízva, hogy a hadnagy úr szobáját fűtse.

Természetes, hogy D. nem azért lett hadnagy, hogy egy alárendelt személlyel iskolát ne tartott volna.

Iskolára fogta hát Jánost is, még pedig — a hőmérő erányában.

Odahívta Jánost a falon függő hőmérőhöz:

— Nézze kend János, ez itt a falon egy hőmérő.

— Igenis.

— Tudja mi az?

— Igenis, nem tudom.

— Hát ebben hágany van, tudja kéneső.

— A kinyesőt, azt tudom.

— Nahát, ha maga most befűt a boglyakemen-cébe, akkor, amint maga tüzel, ez a kéneső ebben az üvegcsőben mindig feljebb mászik. Mentül jobban tüzel maga, annál feljebb mászik a kéneső.

— Csak nem töri ki a nyavalya?

— Hát a nyavalya épen nem töri ki, de azért az mégis úgy van.

— Na, most látja ezeket a számokat itt a baloldalon? Addig tüzel maga, míg ez a kéneső itt a 10-es és 20-as szám között lévő hosszú vonalig fel nem mászik. Akkor van 15 fok. Melegebb nem kell-Érti?

— Értem, a hosszú vonalig.

D. hadnagy aztán a vállára akasztott egy puskát és kiment kószálni a határba.

Délfelé jött vissza és ügyet sem vetve a boglyakemence előtt kucorgó Jánosra, egyenesen benyitott a szobájába.

Hát majd ledobbant.

A gőzfürdő semmi sem volt ahhoz képest.

— János! — kiált rá a kocsisra — hát mi a fenét csinált kend itten?

— Mért, kérem alásan.

— Hát itt meg lehet veszni. Nem nézte maga a hőmérőt?

— Dehogy nem instálom, most is itt van a kezemben, egész délelőtt mindig nézem, de én azt gondolom, hogy: ebben *megdőglött a kinyeső*.

Alapos kritika.

Lohrber kapitány Galíciából került a 37. gyalogezredhez. Magyar szót életében sohasem hallott és nem is bírta bevenni a magyar nyelvet.

H. hadnagy — magyar fiú — alantos tiszt volt a századnál és többször megkísérlette, hogy kapitányát a magyar nyelvre oktassa, de eredménytelenül.

Végtére is felvilágosította Lohrber kapitány H. hadnagyot, hogy fáradsága hiábavaló; mert

olyan szabálytalan nyelvet, mint a magyar, megtanulni nem lehet.

— Ti magyarok — mondja a kapitány — (étszés szerint ragasztgatjátok szavaitokhoz a -hoz, -haz, -hez, -höz és az Isten tudja miféle ragokat. Ahelyett, hogy megállapodnátok egyszer valamelyiknél. Nézze, itt egy példa: Itt a szegleten a kávéház felibe az van kurva, hogy *Kávéház az Újvilághoz*. Miért nem *Kávéház az Újvilágház*, vagy *Kávéhez az Újvilághoz*. Ez volna egy rendszer. Akkor meg lehetne tanulni a ti nyelveteket. De míg ezzel rendet nem csináltok, a ti nyelveteket nem lehet a kultúrnyelvek közé számítani.

Megette a baka a szalonnát.

Rüstung ab! parancsra a baka összes felszerelését lerakta a piramidák mögé, nem maradt rajta egyéb, csak a prótszákli.

A prótszáklit rendszerint csak egy fél komiszkenyér duzzasztotta, de a bakának olyan volt a természete, hogy a komiszkenyér mellé szeretett valami mást is kosztolni.

Akinek jött hazulról olykor-olykor *avizó*, (értsd alatta: pénzesutalvány), az a Záli néninél megkaphatta a komiszhoz valót. De hányan voltak olyanok, akiknek sohasem avizáltak hazulról?

Bizony, az ilyen szegény bakának — hacsak a lénungjára adósságot nem akart csinálni Záli néninél — vagy meg kellett elégednie a száraz komiszkenyérrel, vagy: *nézni kellett valami után*.

És hogy mindnek volt szándéka valami után nézni, annak az volt a legjobb bizonyítéka, hogy a legelső dolga volt mindnek: kinyitni a bicskáját

Azt aztán ott rázogatta a kezében a nyelénél fogva; a bicska hol behajlott, hol kinyílt; a bakának pedig járt a szeme mint a „szücsü”, hogy mibe is kellene azt a bicskát belevágni?

Természetesen — kivált téli Marsübungokon belátogattak a bakák a házakba is — melegedés örve alatt.

Bemegy egy baka az egyik házba, nem talál otthon senkit.

Néz jobbra-balra, rázza a bicskáját; egyszer csak megpillant fenn a gerendán egy darab szalonnát.

Miután senki sem volt jelen, akitől engedelmet kérhetett volna, „majd megfizeti a jó Isten” nevében levette. Lekanyarított egy darabot hozzá a komiszkenyérből és mindjárt meg is kóstolta.

Éppen nadrágjához fent bicskáját helyezte a prótszáklijába, mikor benyit a szobába egy öregasszony.

— Jónapot, adjon Isten édes anyám, köszönti őt tiszteletteljesen a baka és elkezd táncolni s ugyan csak veri a körmét a két combjához.

— Adjon Isten neked is édes fiam. Hideg van úgy-e, megfáztál?

— Bizony nagyon fázom én édesanyám.

— Hát csak melegedjél meg édes fiam, — feleli a jóságos öreg asszony.

Egyszerre csak megszólal a sutban fekvő gyerek, akit a baka a boglyakemence mellett nem vett észre:

— Nagyanyám!.. Megette a katonabácsi a szalonnát.

— Melyik szalonnát te? — kérdi csodálkozva az öreg asszony.

— Amelyikkel a kis Julcsát szokta ides anyám kenegetni, mikor — kiveszi a bölcsebből

Túljárt az ezredes eszén

O. ezredesnek az a ravasz tempója volt, hogy esténként odahaza elővette a „Waldstätten” taktikáját, vagy a „Horsetzki” Kriegsgeschichtjét és elolvastva belőlük egy-egy passzust, másnap, a gyakorlat utáni „Besprechung”-nál addig csűrte-csavarta a dolgot, míg a beszédet arra a témára nem terelte, amit előző este odahaza szépen betanult.

Akkor aztán elkezdte ezzel a tisztikart nyúzni. És mert a legritkább esetben történt meg, hogy a meglepetésszerűen jött kérdésre a tiszt urak kielégítően tudtak volna válaszolni, O. ezredes nagyszerű oktató-előadásokat tartott a tisztikarnak s fölényes mosollyal köszönte meg, hogy szívesek voltak őt figyelmesen végighallgatni.

Volt az ezrednél egy csapatszolgálatra beosztott fiatal Generalstäbler, akinek a papája a k. k. Kriegsministeriumban volt a törzstiszti személyes ügyek előadója és akit nagyon bosszantott az ezredes fölényeskedése.

Sejtette, hogy O. ezredes kitűnő oktatásai előre betanult dolgok és alig várta, az alkalmat, hogy ezt valamiképen az ezredes orra alá dörgölhesse.

Egy nagyobb gyakorlat után észreveszi, hogy O. ezredes előre galoppíroz és a néhány száz lépésnyire lévő hídnál szóba ereszkedik a híd-vámossal.

Leghátul marad hát a csapat mögött és mikor a hídhöz ér, megállítja lovát a vámós bódéja előtt:

— Jónapot öreg, — szólítja meg a vámost, miközben egy británika szivart nyújt le neki lóhátról.

— Mondja csak. mit kérdezett magától az ezredes úr?

— Azt kérdezte instálom, hogy milyen hosszú ez a híd?... Hát megmondtam néki, hogy 527 lépés,

— Biztos ez, öregem?

— Nagyságos uram, hát 25 év óta eresztgetem le rajta a láncot, hát ahányszor végigmegyek rajta mindig megszámlolom, ötszázhuszonhét lépés volt ez 25 év előtt is; annyi ez most is.

A generalstábler elköszönt és éppen jókor érkezett át a hídon, mert az ezredes már, mintegy 50 lépésnyire a hídtól felállott és hívatta a tiszt urakat.

— Uraim! — kezdte az ezredes, mikor a tisztek félkörben előtte felállottak, — sajnálattal tapasztalom, hogy a tiszt urak a gyakorlat befejezte után. úgyszólván kikapcsolódnak minden olyan momentumból, amely tulajdonképeni szoros kapcsolatban áll a tiszt hivatásával.

— Vagy teljes nemtörődömséggel baktatnak a lóháton, vagy egymás mellett lovagolva, egész közömbös diskurzust folytatnak, vagy viccelődnek.

— Pedig, kérem uraim, egy tisztnek úgyszólván minden legkisebb alkalmat fel kellene arra használni, hogy magát továbbképezze, vagy magát olyan dolgokban gyakorolja, amelyeket eléggé gyakorolni sohasem lehet.

— Adódik erre, uraim, alkalom minden léptenyomon, csak akarni kell.

— Hogy hamarjában egyebet ne említsek, igen fontos például az egyes tereptárgyak kiterjedésének becslése.

— Uraim, ez nem könnyű dolog és folytonos gyakorlatot követel mert igen könnyen elszokik tőlük a szem.

— Éppen itt van előttünk, uraim, egy kitűnő példa. Például, itt ez a hid.

— Egy híd hosszúságát, uraim, már csak az építés konstrukciójánál fogva is a legnehezebb helyesen megítélni. Ez, uraim, nem tréfa.

— K. kapitány úr!... Hány lépés hosszúnak tartja ön ezt a hidat?

Az összes tiszték a hid felé fordulnak, kezdik szömeikkel végigméretezni, húzogatják a vállaikat, terpesztgetik a tenyerüket, motyognak magukban valamilyen számot...

A megszólított kapitány jelenti:

— Hétszáz lépésnek.

Az ezredes odaint a segédtsztnek:

— Jegyezze!

— Na, Z. kapitány úr!

— Hatszázötven, ezredes úr.

A segédtsztnet jegyzi.

— Na, M. kapitány úr!

— Négyszázötven, ezredes úr.

— Jegyezze csak sorban, — parancsolja az ezredsegédtsztnek, — majd meglátják az urak, milyen kolbász fog itt kisülni.

— Hat P. őrnagy úr, mennyire becsüli ezt a hidat?

— Négyszáz lépésre.

— T. alezredes úr?

— Négyszáznyolcvan.

— Na, lássák uraim, most bebizonyosodott, hogy én nem beszélek hiába.

Elveszi a segédtsztnét a jegyzéket és felolvassa.

— Lássák az urak, milyen örült különbségek vannak itt a számok között. Uraim, ez nagyon szomorú világot vet a tiszt urak képességére.

Aztán odafordul a generalstáblerhez:

— No, kapitány úr! ... ön hadiiskolát végzett. Mennyire becsüli ezt a hidat?

— Ezredes úrnak jelentem alásan ötszázhuszonhét lépés.

— Honnan tudja ezt a kapitány úr olyan bizonyosan? — kérdi az ezredes a legnagyobb meglepetés hangján.

— Ezredes úr, jelentem alásan: *én is megkérdeztem a vámost*, — jelentette az egész tisztikar közmegelegedésre, diadalmas arccal, a generálstábler, akinek a papája a törzstiszti személyi ügyek referense volt, — a k. k. Kriegsmmisteriumban.

Egymásnak mutogatták.

Popoviciu, oláh nációból származó őrnagy a 37. gyalogezrednél, ki nem állhatta a magyar tiszteket. Ahol csak lehetett, folytonosan kötölődzkodott velük. Csakhogy az őrnagy úr nagyon gyenge legény volt ám a terepen, félszeg intézkedéseit a tisztikar igen gyakran élénk mosollyal fogadta, s így az őrnagy úrnak semmi respektusa sem volt a zászlóalj tisztjei előtt.

Egy újonckiképzés alkalmával odamegy H. főhadnagy pár napos újonc-szakaszához és rámutat egy görbén álló oláh újoncra:

— Főhadnagy úr, nem látja, hogy milyen görbén áll ez az ember?

H. főhadnagyot dühbe hozta az okvetetlen hep-ciáskodás és az őrnagy egyéniségéhez mért hangon azt mondja Popoviciu-nak:

— Na,... ez még csak áll valahogy őrnagy úr;
 de — és egy még görbábban álló oláh újoncra mutat,
 — ezt tessék megnézni, igazán sírni szeretne az ember,
 — mikor ránéz!

A jó iránytű.

Hogy milyen híres legény volt Popoviciu oláh őrnagy a terepen és hogy mennyire tisztában volt a zászlóalj tisztikarának adandó feladattal, erre nézve jellemző az alábbi kis epizód:

Maga köré gyűjti a tisztikart.

— Uraim, tessék a térképet elővenni

Megtörténik.

Popoviciu belenéz a saját térképébe, össze-vissza forog, felváltva nézegeti a térképet és a körülfekvő terepet. Végre megszólal:

— Az ellenség jobbról jön.

Szünet. Popoviciu jobbra-balra tekintget. Aztán újra megszólal:

— Vagy nem. Az ellenség balról jön. Jelenleg mintegy 3000... ; vagy nem: 1500 lépésnyire van. Előre mutat:

— Arra észak felé.

Szünet. A tisztikar mosolyogva várja a további intézkedést.

Popoviciu nézeget jobbra, balra, aztán újból megszólal:

— Van az uraknak iránytűjük?

Egyhangú „van”.

Popoviciu megnézi két-három tisztnek az iránytűjét.

— Rossz, rossz; ez is rossz.

Azután előveszi a magáét, és a rögzítő készülékre mutatva, mondja:

— Uraim, az iránytűnél fő, hogy az iránytűt rögzíteni lehessen, mert különben az mindig ide-oda mozog. Tessék idefigyelni

Vízszintesen a hasához; teszi a térképet, ráteszi az iránytűt, forog vele addig, míg az iránytű az „É” betűbe bele nem illeszkedik.

— Na, uraim, — szólítja a tisztikart Popovicium kedves mosollyal, — tessenek idenézni. Most az iránytű *pontosan északot mutat. Most ezt a kis gombot megnyomom, ezzel az iránytűt rögzítem, és most foroghatok vele, amerre nekem tetszik, az iránytű mindig — északot fog mutatni.*

Mikor aztán ezt az alapos oktatást befejezte, egy kadét tiszthelyettest 12 bakával kiküldött északi irányba 1500 lépésre, hogy ott jelezzék az ellenséget. Azután megkezdte a jelzők ellen a támadást.

A bakáknak is nagy örömet okozott az ilyen sima gyakorlat, ahol nem kellett előbb járőröknek tüskönbokron keresztül felderítő szolgálatot végezniök, és mikor az ellenség elébe értek 8-10 .sorjával egymás mögött, örült „hurrá”-zással rohantak az ellenségre.

Popovicium azt hitte, hogy már megverte az ellenséget és csak a legnagyobb diadalmámmor közepette vette észre, hogy ott az erdő szélén áll a tulajdonképeni ellenség.

Ott állott ugyanis, lóról leszállva, segédisztijével Aulich ezredes, aki, mikor Popovicium be akarta neki adni a jelentést, csak ennyit mondott:

Láttam őrnagy úr, ezt a gyönyörű .gyakorlatot. Így harcolnak a sziu-indiánok.

Harmadnap Popovicium átvette a káder-parancsnokságot.

A kék daylik.

S. de G. vérbeli bakagenerális volt. Lovának a legbecesebb része volt az ő szemében a — *nyeregkása*. Ettől úgyszólván elválhatatlan volt; nem úgy, mint a lovától.

Egész szolgálati idejét a szép Ausztriában töltötte és a kegyetlen sors tábornok korában idesodorta, erre a csúnya Magyarországra.

Nem is volt neki itt jó semmi!

Visszavágyott mindig kedves osztrákjai közé; de a k. u. k. Kriegsministeriumban megvigasztalták, hogy úgy sem soká lesz kényszerülve Magyarországon maradni, hát már csak legyen addig egy kis türelemmel, míg — rövid időn belül megkérdezik tőle a *választott lakhelyet*.

Nem volt S. de G. generális előtt gyűlöltebb valami a világon a tiszturak kutyáinál.

A tiszturak kutyái ugyanis hozzá vannak szokva a lóval való pajtáskodáshoz és szeretnék játszani a lóval.

Bolondos ugrádozásokból álló táncot járnak a ló előtt. Kedveskedve ugatnak, kapkodva a ló orra felé. Ilyenkor persze a ló is utána kap játékból a kutyának, aminek az a természetes következménye, hogy a ló hátán ülő egyén előrehajlik a nyeregben és ha nem tud lovagolni, elveszti az egyensúlyt, aminek további következménye igen könnyen az lehet, hogy kénytelen lesz a lóra újból felkapaszkodni, ha a nyeregkása nem nyújt elegendő támaszt a helybenmaradáshoz.

Mindezen szimptomákat igen jól ismerte S. de G. generális úr.

Legelső dolga volt tehát, amint a katonai álló-

másparancsnokságot átvette, a tiszturak személyes felelősségének terhe alatt megtiltani azt, hogy a tiszturak a gyakorlótérre kutyáikat magukkal vigyék.

A parancs így végződött: „A gyakorlótéren feltehető kutyákat a helyszínén agyonlövem”.

Mindenki láthatta, hogy a generális úr nem tréfál. Amint a gyakorlótér így megvolt kutyátlanítva, S. de G. tábornok szmlét rendelt a megkutyátlanított gyakorlótéren a garnizon összes csapattestei részére.

Mindenkinek a világon könnyebb volt végrehajtani a „kutya-rendeletet”, mint az öreg Krammer tüzérezredesnek, a 19. tüzérosztály parancsnokának.

El se lehetett képzelni az öreg Krammert lóháton az ő két kedves dakszlija nélkül!

Dehát: „Befehl ist Befehl und Befehl muss befolgt werden!” a szemlére a dakszlik nem vonulhatnak ki.

Addig törte az öreg Krammer a fejét, hogy hová tegye a két dakszliját a holnapi szemle idejére, míg végre eszébe jutott, hogy becsukatja őket abba a nagy faszínbe, ahol a tüzérségi céltáblákat szokták megszerkeszteni.

Úgy is történt.

Igen ám, de a két dakszli, amint a színben megérezte, hogy az osztály elindul, örült vonításba tört ki, veszettül ugrált neki az ablaknak és addig ugrált ide-oda, míg mind a kettő belepottyant abba a világoskék festékkel tele ládába, amiből a tüzérségi céltáblákat szokták festeni.

Jól meghempergődzve a kék festékben, megriadván a váratlan fürdőtől, egy kétségbeesett nekirugaszkodással aló, belé az ablaküvegbe! Krammer alezredes még ki sem ért az ütegeivel a gyakorlótérre, amikor a két világoskék színű jószág már ott kapkodta apró lábait jobbról-balról az ő lova mellett.

Az egész osztály hangosan kacagni kezdett, amint felösmerték az alezredes *kék viondurba* öltözött két dakszliját.

„Schöne . . . Gschichte . . .” dörmögött az öreg Krammer és a mindenkor kidukáló egy-egy kocka cukrot odadobta a két kék dakszlinak, amiket azok a levegőben szépen elkapkodtak.

. . . „No . . . ja” . . . dörmögött tovább az öreg Krammer. „De az a fene állomásparancs? ... No . . . wer mer schon sehn!” . . . és szeretettel lemosolygott jobbra-balra a két kék dakszliira.

S. de G. tábornok a tüzérdivízió felé közeledik.

Az öreg Krammer „alter Bummser” sarkantyúba kapja lovát és „en carrier” vágat a generális elé. Utána a legkomikusabb iramban a két kék dakszli.

Mire beadja a jelentést, a két dakszli is megérkezik és kutyába sem véve a magas szemlélő előjárót, neki egyenesen a generális lova orrának: au, au!

S. de G. megmarkolja a nyeregkápát és a jelentésre nem is ügyelve, ráripakodik Krammer alezredesre:

— Nem megtiltottam, hogy kutyákat hozzanak az urak a gyakorlótérre?

Krammer a legártatlanabb arccal leereszti a kardját, ránéz a két dakszliira és mind aki maga csodálkozik legjobban az új látomány felett, még ő kérdi a generálistól:

— Hát kutyák ezek? . . . Én még életemben sohasem láttam kék kutyákat, — Weis der Teufel, was das für Vieher sind! (Tudja az ördög miféle jószágok ezek.)

— Na, ja . . . freilich, Wir sind ja in Ungarn!

. . . Was man hier noch alles erleben muss ... sóhajtott szomorúan S. de G. tábornok. (Nahát igen, Magyarországon vagyunk. Mi mindent kell még itten megérni!)

A feledékeny altábornagy.

P. altábornagy, Kolozsvár egykori honvéd kerületi parancsnoka, közismert volt feledékenységerők Egy ízben egy főhadnagy jelenti nála, hogy az ezredparancsnokságtól kapott 8 heti szabadságát megkezdi.

P. altábornagy máskülönben szívélyes ember volt és a hivatalos érintkezésen kívül, mindig váltott néhány barátságos szót nála jelentkező alantasaival.

Ettől a főhadnagytól is megkérdezte, hogy hol fogja tölteni hosszú szabadságidejét?

— Egy részét Olaszországban, kegyelmes uram, — feleli a főhadnagy.

— Úgy? . . . hát valami tanulmányi út?

— Nem, kegyelmes uram, — nászútra készülök oda.

— Ab, . . . hát a főhadnagy úr meg szándékozik nősülni? . . . úgy? ... És meggondolta azt a főhadnagy úr alaposan? ... Ez egy nagyon fontos lépés az életben, főhadnagy úr és ha ezt az ember elhibázta, soha többé jóvá nem teheti. — Na . . . Tálán még gondolkodni is fog efelől a főhadnagy úr.

— Nem, kegyelmes uram, — én már ezt jól meggondoltam.

— Hát hiszen, ön tudja, mit tesz! Nos és ha nem vagyok indiszkrét, ki a főhadnagy úr menyasszonya?

— Nagy méltóságod kedves leánya . . . feleli mosolyogva a főhadnagy.

— Ah . . . igen, igen . . . már emlékszem, monda búcsúzóra nyújtva kezét a kegyelmes úr, — hát: sok boldogságot kívánok önöknek a magam részéről is.

Nem jó a disznónak a feketekávé.

A pozsonyi 13. h.-gyalozezrednek volt négy szép disznója.

úgy volt elhatározva, hogy egyet a tisztí étkezde kap belőle; három pedig a legénység részére az étkezés feljavítására fog szolgálni.

D. Lajkó százados volt az ezred élelmezési tisztje, a disznók hizlalása is az ő gondjaira volt bízva.

Történt, hogy az ezred élelmiszer-raktárában penészedni kezdett a feketekávé-konzerv. Az ezredorvos megvizsgálta a szürke patinával bevont kockákat és kijelentette, hogy azok a legénység részére föl nem használhatók.

D. Lajkó vakarta a fejét.

Ő szerezte be azt a sok feketekávét, mit fog most velük elkezdni? Az ezredes, ha megtudja, megeszi. (Nem a feketekávét, hanem D. Lajkót.)

Gondolt Lajkó merészet és nagyot, összezúzatta a konzervkockákat és korpa helyett feltálaltatta a — disznóknak.

A disznók mohón nekiestek a ritka csemegének, de vesztükre.

A következő reggel ugyanis, mikor D. Lajkó — szokása szerint — odament nekik hízelegni, az egymás mellett heverő kocák nem reagáltak a becézgető nevekre semmiképen.

— Mancsi, Böske, Kató, Juci! . . . Ismételte D. Lajkó, csaknem sirva, bizony a kocácskák aludtak örök álmukat és nem mozdultak.

Az ezredorvos „gutaütést” állapított meg a hirtelenül beállott halál okául.

Beköszöntő.

M. tüzérezredest a hadseregtől nevezték ki a nyitrai honvédtüzérezred parancsnokává.

Délmagyarországi sváb ember létére igen keveset konyított a magyar nyelvhez. Kapóra jött neki, hogy egy jó ismerős vasúti főfelügyelő szállott be hozzá a fülkébe, akitől egy és más magyar kifejezést tanulgatott az úton, amelyeket beköszöntőjéhez óhajtott felhasználni.

A főfelügyelő Nyitra előtt pár állomással kiszállott és M. ezredes Nyitrára érkezve, bosszankodva vette észre, hogy a vasutas elcserélte sapkáját, így hát vasutas sapkával fején volt kénytelen kiszállni Nyitrán, ahol a Perronon egy alezredes vezetésével a tüzér tisztikar fogadta.

Az alezredes igen szép magyar beszédet vágott ki, amelyben köszöntötte az új ezredparancsnokot.

A beszéd után síri csend állott be, minden tiszt várta az új ezredes beköszöntőjét.

— Nagyon köszönök ... — rémulten tapasztalta M. ezredes, hogy egy árva szó sem jut eszébe az előre kikomponált beköszöntőjéből. Kínos egy pár pillanat következett, mikor is M. ezredes leveszi fejéről a sapkát és kedélyesen odamutatja a tisztikarnak:

— Na, de nézzenek az urak, milyen sapka van nekem.

Orosz nyelv-vizsga.

A hadseregnél, a téli foglalkozáshoz tartozott az orosz nyelvű tanfolyam hallgatása is. — Ez kötelezve volt minden tisztre, aki valamilyen más szláv nyelven nem tudott.

Ez még nem lett volna hiba; de megesett az a bolond história, hogy az orosz nyelv előadójául olyan tisztet neveztek ki, aki maga se értett egy betűt se oroszul, sem semmiféle más szláv nyelven. Például a 39-ik gyalogezred nagyváradi zászlóaljánál S. Pista főhadnagy, — nagykárolyi fiú — volt az orosz nyelv előadója, aki az előadást a következő bevezetéssel nyitotta meg:

— Uraim! Engem az ezredparancsnokság kinevezett az orosz nyelv tanárául. Én szívesen is tanítanám az urakat oroszul, csakhogy én magam sem tudok. Elővesszük hát majd a könyvet és sorba megyünk a leckéken. Kérem az urakat, hogy ha én valamit rosszul mondok és van az urak között olyan, aki jobban tudja mint én, — javítson ki.

Így döcögött aztán az orosz nyelv-tanfolyam egészen március végéig, amikor is meg kellett tartani a vizsgát, még pedig önagyméltósága, a hadosztályparancsnok altábornagy úr magas színe előtt.

Be volt gyulladva S. Pista főhadnagy, mert hiszen nem tudhatta, hogy a kegyelmes úr nem ért-e oroszul? Arról azonban meg volt győződve, hogy lia ért, akkor a mi orosz beszédünket semmi esetre sem fogja megérteni.

Most hát fel kellett osztani a tanítványok között az orosz tudományt. Vagy elsül a dolog, — vagy nem. Hogy azután mi következik, azt majd megmutatja a jövő.

Cédulákra volt felírva minden hallgatónak, hogy mit kell tudnia a vizsgára.

A H. Pista hadnagy céduláján ez volt felírva;
„Guda vegyot eta doroga?” (Hová vezet ez az út?)

„Csetire” (négy).

„Pokoj” (csend vagy szoba).

Mondani is felesleges, hogy a cédulán levő tananyagot minden tiszt becsületbeli kötelességének tartotta betanulni. A többi az S. Pista dolga volt.

Elkövetkezik a vizsga napja.

S. Pistát kirázta a hideg, mikor a küldönc jelentette, hogy jön a kegyelmes úr!

Elsőnek H. hadnagyot szólítja az altábornagy!

— Herr Leutenant, lassen Sie hören ihre russische Wissenschaft. (Hadnagy úr, hallassa az orosz tudományát.) Azzal int S. főhadnagynak, hogy adja fel a kérdést.

S. főhadnagy úgy tesz, mint aki gondolkodik valami jó fogós kérdésen. Azután megszólal:

— Hadnagy úr, ön Oroszországban vezet egy járört. Térképe nincsen, talál egy orosz parasztot és tőle kérdezi meg, hogy „Hová vezet ez az út?” Hogyan fogja ezt megkérdezni?

H. hadnagy is markírozza pár pillanatig az agyvelő-gyakorlatot és aztán kivágja:

— Guda vegyot ate cloroga?

— Richtig? — kérdezi a kegyelmes úr S. főhadnagytól.

W.-neK felderül az arca. Hah! A kegyelmes úr nem ért oroszul. Most már bizonyos, hogy a vizsga, kitűnően fog sikerülni.

— Sehr richtig, Excellenz, — feleli S. főhadnagy. A kegyelmes úrnak nem elég:

— Tegyen fel a főhadnagy úr még pár kérdést, S. főhadnagy ismét gondolkodik.

— Hadnagy úr, ön ezredélelmező tiszt Oroszországban és négy pár csirkét akar vásárolni. (A ke-

gyelmes úr mosolyog.) — Hogyan fogja ön ezt az orosz kofának megmondani?

— Csetire.

— Richtig? — kérdezi a kegyelmes úr.

— Sehr richtig, Excellenz, — feleli S. főhadnagy,

— Weiter! — parancsolja őexcellenciája, akinek még mindig nem volt elég H. hadnagy orosz tudománya.

— Hadnagy úr, kezdi ismét S. főhadnagy. — ön Oroszországban szállást csináló tiszt. A községháza udvarán tárgyal a bíróval és észreveszi, hogy oroszok gyülekeznek ön körül és zúgni kezdenek. Hogyan fogja ön őket csendre inteni?

— Pokoj! — válaszol megfélelő hangnyomattal H. hadnagy.

Most aztán egymásra néztek S. főhadnaggal, mert ezek után már csak egyetlen kérdést lehetett volna feltenni a tanár úrnak, azt t. i., hogy mit jelent még egyebet a pokoj és azután már vége a H. hadnagy orosz tudományának. De a kegyelmes úr leültette legintett H. hadnagy felé:

— Ich danke Herr Leutenant, — es war sehr schön. (Köszönöm, hadnagy úr, nagyon szép volt.)

Természetes, hogy ezek után valamennyi hallgató „sehr schön”-re vizsgázott.

„Tessék megérdeklődni.”

A 37. gyalogezred egyik — Crnko nevű — kapitánya arról volt nevezetes, hogy örökkön-örökké mérgelődött.

Vidor ábrázattal nem látta őt soha senki. A bakái azt suttogták róla, hogy a padlásra jár nevetni.

Egy tisztí változás alkalmával E. Jenő hadnagy, romlatlan kedélyű kiskumnajszai magyar fiú került a Crnko századához, aki nem ette rögtön a kezét-lábát, ha a defilírungnál egyik vagy másik baka egy hajszálnyira beljebb maradt a többinél.

Ez a viselkedése a hadnagynak Crnko kapitányt sehogysen elégitette ki.

Egy délután, mikor E. Jenő hadnagy vezette a délutáni foglalkozást e nagyváradi sáncárookban, megjelenik Crnko kapitány a századnál és miután meghallgatta E. hadnagy jelentését, a következő megrovási kalandban részesítette hadnagyát:

— Hadnagy úr, ér már több mint egy félórája figyelem a hadnagy urat és egyszer sem láttam mér-gelődni. Ezt szigorúan kifogásolom! Figyelmeztetem, hogy ha az én századomnál akar szolgálni: tessék mér-gelődni!

Németül gondolkozott.

Bizony, nem egy — magasrangú — magyar ki-rályi honvédtiszt úr gondolkozott németül.

Ezek közé sorolható W. ezredes, egykori nagy-váradi honvéd ezredparancsnok is, aki egy gyakor-lat alkalmával a következő parancsot adta:

— Énkéntes, vegye magának hat emberek, mint járér. Ménje be abba a kis érdebe és azt nekem: h a t o l j a k i - p u !

„Én huszárezredes voltam!”

Nagyvárad hosszú időn át utolsó stációja volt a kegyelmes uraknak.

P. H. altábornagy kivételével egész sorozata az altábornagyoknak a „választott lakhely”-re költözött Nagyváradról.

P. Herman altábornagy azonban már beköszöntőjében kijelentette, hogy nem tekinti Nagyváradot utolsó állomáshelyéül. Beszédét azzal végezte, hogy:

— Meg fogjuk mutatni, hogy Nagyváradról is lehet az ember Korszkommandant!

Meg is mutatta, — kassai hadtestparancsnok lett.

Mikor átvette a hadosztály parancsnokságot, legelsőben is a legénységi iskolákat szemlélte meg.

Hozzá voltunk szokva, hogy a kegyelmes uraknak legelső kérdése a bakához: „Wer bin ich?” . . . Mikor tehát a szemle szele fűjdogálni kezdett, felakasztottuk minden legénységi szobában a kegyelmes úr jólsikerült arcképét és folyton azt mutogatva a legénységnek, éjjel-nappal tanítottuk az új divizionárius nevét, címét, rangját.

Nem tréfa, hogy éjjel-nappal, mert például II. hadnagy azt mondta a legénységnek, hogy ha én valamelyikötöket éjszaka álmában oldalba lököm, annak is tudnia kell még álmában is mondani, hogy ő „Seine Excellenz Feldmarschai-leutenant Hermann Edler von P., Truppendkomsionär!”

Azután éjjelenként kiment a várba a hadnagy úr, egyenként oldalba ütögette a század legénységét.

A baka ki se nyitotta a szemét, csak a másik oldalára fordultában mondotta el a „Seine Excellencét” és — horkolt tovább.

A hadnagynak nem az első szemléje volt ez. Tudta ő már, hogyan és miképen kell a legénységet ranzsírozni a szemlékhez.

A jobbszárnyra, az ablak mellé kell állítani a legjobb képű és legidősebb bakákat. Hátrább, a balszárny felé — oda, ahol a legénységi szoba már sötétedik, — ott is a második sorba azokat, akiket vasvillával kell fejbevágni, ha azt akarja az ember, hogy a szándékát megértse.

De úgy látszik, hogy P. kegyelmes úrnak se ez volt az első szemléje és ő is lehetett valamikor hadnagy. Mert amint H. hadnagy az ajtóban beadta neki a jelentést P. kegyelmes úr végigsétált a front előtt, egészen a jobbszárnyig, azután szépen visszafordult a balszárnyra, kikereste magának a legsötétebb háttérbe állított, legbutább pofájú rumunyt és megparancsolta II. hadnagynak, hogy kérdezze meg az embertől, hogy: Mi az irányzék alapállása?

Hát erre a bevezető kérdésre nem volt elkészülve senkisésem, legkevésbé a baka, mert amint a kegyelmes úr rámutatott, azonnal áhítattal szegezte szemeit a falon függő arcképre, nagy lélekzetet vett és egy szuszra elfújta a kegyelmes úr összes nevét és címét.

Ami azonban ebben a históriában a legérdekesebb az, hogy II. hadnagynak ezért semmi bántódása sem esett.

A „Walesi bárdok!”

I.

Bevezetés.

A két H. főhadnagy kenyeres pajtás volt Pozsonyban, a 13. h. gy.-ezrednél. H. Karcsi ezredsegédtiszt volt, H. Pista meg századparancsnok. Közös lakást, közös tisztiszolgát tartottak, közösen hozatták Manderlától a frissen főtt forró kolbász-vacsorát és bizony Manderla akkortájt 20 fillérért *másfél arasz* kolbászt adott.

Kellettek ennél aranyjuezibb szép napok, — két fiatal főhadnagynak?

Egy reggel II. Karcsi odahaza felejtette a titkos iratszekrény kulcsát. Visszamegy érette és zárva találja a lakás ajtaját.

Csenget . . . csenget . . .

— Ejnye, hova a fenébe mehetett ez a Bodóczky ilyen jókor reggel? . . . Hiszen ennek most takarítani kellene! . . . — Újból csenget, — hiába! . . .

Benéz Karcsi a kulcslyukon, belől benne van a kulcs a zárban.

Bodóczkynak tehát itthon kell lennie.

Ökölrel kezdi verni az ajtót; majd dühbe gurulva, a sarkával rugdalja; végre hallja belülről a Bodóczky hangját:

— Ne bolond, ne! ... Be ne törjél áztat az ajtó! ...

— Nyisd ki! . . . „Azt a ...” — kanyarította ki H. Karcsi a baka-miatyánkot.

Még a felével sem volt készen, mikor Bodóczky már ott állott előtte, — öklömnyire kialudt szemekkel.

(Az ezután lejátszódott jelenetet a nyájas olvasó fantáziájára bízom.)

Délben, a bevonulás után, találkozik egymással a menázsiban a két rokon.

— Te Pista, — kezdi Karcsi, — tudod mi az újság?

— Nem én.

— Hát mikor mi elmegyünk hazulról, Bodóczky belefekszik a mi ágyunkba, s ott alszik tovább.

Azután elmondja a fenti esetet és hogy az ő ágya még azon mód meleg volt, amint Bodóczky kímászott belőle.

— És tudod, hogy ki ennek az oka? — folytatta Karcsi az előadást.

— ? ...

— Hát te! — Te, mert nem foglalkoztatod eléggé azt a gazembert.

— Én?

— Te! ...

— Igazad van, Karcsi, — felelte Pista egy-két pillanatnyi szünet után —, igazad van. No, majd ezután jobban foglalkoztatom.

II.

A foglalkoztatás.

H. Pista egy árva szóval sem említette Bodóczky előtt, hogy tudomása van a reggel történ-

tékről, hanem mikor a délutáni átöltözéssel elkészültek, azt kérdezte Bodóczytól:

— Tudsz te olvasni?

— Tudom kicsiny, főhadnagy úr.

H. Pista nyugodtan felveszi ivóasztaláról — a mindig ott található — „Arany János költeményei”-t és találomra felnyitja a „Walesi bárdok”-nál.

— Olvasd ezt a verset!

— A wa-le-si bár-dok. — Ed-ward ki-ral . . . an-gol ki-ral . . . lép-tet fa-kó lo-vár..

— Jól van, — szakítja félbe H. főhadnagy az olvasást. — Egészen jól olvasol. Csak a walesi-t welsi-nek kell mondani. A cím után pedig oda kell tenni, hogy — „írta: Arany János”.

— Holnapra ezt a *két első strófát* megtanulod. Mikor délután hazajövök a menázsiból, felmondod. Megértetted? . . . Vidd a könyvet, — elmehetsz! . . .

Bodóczy először nekiment a kályhának, azután felbontott két széket; majd, — mintha már Arany János összes költeményei a kisujjában volnának —, hiba nélkül eljátszotta „Pázmány lovag”-ból azt a jelenetet, mikor az , Nem igen leli nyitját — sarka felől — az ajtónak . . .”

A háziak azután, akik Bodóczy ablaka alatt, elhaladtak, bámulva tapasztalták, hogy az egyébként örökké csak strózsájkján lustálkodó Bodóczy milyen szorgalmasan tanulmányozza — Arany Jánost.

Végig hallatszott a szűk udvaron: „Ed-ward ki-ral, . . . an-gol ki-ral” . . . Nagyon elérzékenyedetett Bodóczy ezen a szép költeményen, mert — a háziak állítása szerint — hangja gyakorta vált rezgővé; sőt olykor-olykor halk zokogásba veszett el.

Mintegy két hónap telt el így, a szívet-lelket nemesítő *foglalkoztatással*.

Bodóczky. valahányszor lelke művelődését irányító gazdája hazajött a menázsiból, ott várta már szobája ajtajában s tisztelegés után jelentette neki:

— Főhadnagy úr, jelentem aláson, Walesi bárdok, irta: Arany János. — És kezdte minden nap szépen előlről. Türelmes jó gazdája soha meg nem szidta, ha valamelyik strófa döcögősebben ment. Azt feladta neki újra.

Két hónap múlva végig jelentette Bodóczky az egész „Walesi bárdok”-at.

III.

A vizsga.

H. Pista Karcsinak nem szólott soha azon nemes intenciójáról, hogy Bodóczkyból irodalmi férfit szándékozik faragni.

Csak mikor első nagy műve befejezést nyert, hívta meg Karcsit és ennek leendő sógorát, F. Gyuszi főhadnagyot, — *a vizsgára.*

Ezek el nem tudták képzelni, milyen vizsgára invitálja őket H. Pista. Annyival nagyobb volt hát bámulásuk, mikor Bodóczky „ünneplő adjusztirungjában” eléjük állott és végig jelentette nekik „A Walesi bárdok”-at.

A jelentés ellen osupán F. főhadnagynak volt kifogása, még pedig az, hogy egyetlen passzus kivételével, a jelentés — nagyon monoton volt.

Az az egyetlen passzus, amely hangsúlyozásánál fogva a többi közül kiemelkedett, az volt, mikor Edward király a vacsoránál szépen *megdicséri* a vendég walesi urakat.

F. Gyuszi azt állította, hogy ez a megkülönböztetett hangsúly: nekünk szólott volna.

Nem tudom, de annyi tény, hogy mikor Bodóczky eljelentette azt az utolsó sort. hogy: „Fülembe zúgja átkait a walesi lakoma”, mintha csak az is a költeményhez tartozott volna, folytatta:

— Főhadnagy úr, kirom alásan *felváltásomat!*

— Hát hiába, kutyából szalonna sohse lesz, — sóhajtott fel keservesen H. Pista, — akinek valószínűleg az volt a szándéka, hogy betanultatja Bodóczkyval Arany Jánosnak legalább is az összes balladáit.

IV.

Végszó.

Hadosztályoszpontosítás volt Pusztáújfalu környékén. Rekkenő augusztus végei nap, a csapatok gyúrják a bokán felüli forró homokot.

H. főhadnagy megpillantja az egyik csapatnál volt tisztiszolgáját, — Bodóczkyt.

Szakad róla a verejték, az erek ujjnyi vastagságra kidagadva előrenyújtott nyakán, alig vonszolja fáradt lábait a süppedő homokban. Megszólítja:

— Nehéz a bornyú, Bodóczky?

Bodóczky a puskája nyakára ereszti a jobbkezét:

— Nehéz, főhadnagy úr, jelentem aláson, *de nincsen ám walesi bárdok!* . . .

Ha úr nem lett volna!

1..

„Kísérje emlékem!”

Az 1888-iki aradi nagygyakorlatokról visszatérőben „Csatár”-on volt bekvártélyozva a 39. gy-ezred.

H. önkéntes egy igen módos gazdához jutott kvártélyba. A gazda,— hajdanában maga is katonaviselt ember, — H. önkéntest, néhányad-magával, — vacsorára invitálta.

H. önkéntes össze is verbuvált az önkéntes pajtásai közül vagy hatot és bizony — hat heti mindennap „rizskásás paprikás koszt” után, — Jó étvággyal fogyasztották a fiatal fiúk,— ahogy a gazdával együtt kis zsámolyokon körülülték az asztalszéket, — a pompás tejfölös paprikás csirkét, töpörtös, túrós galuskát.

A gazda felesége és szépséges Erzsike lánya, — amint illet, — külön ültek a boglyakemence padkáján.

A gazda nem sajnálta vendégeitől a bort sem és a jó csatári karcos hamarosan meg is oldotta a fiuk nyelvét.

Megkezdődtek a „Hári”-ádák a sok szenvedésről, nélkülözésről, úgy hogy a szépséges Erzsike meg a jó édesanyja alig győzték szemüket törülgetni — a fejkeszkenőik csücskével.

H. önkéntes észrevette a hatást és ráduplázott hát a nagy szenvedésekre, amiket hat hét alatt ki kellett állaniok, mikor pedig észrevette, hogy a női szívek végképen megindultak, rágyújtott keservesen az „*Édes anyám is volt nékem*”-re.

— Na volt nagy sírás-rívás; alig bírták a két fehércselédet megvigasztalni.

Reggel öt órakor indult tovább az ezred.

Mikor H. önkéntes búcsúzott a kedves háziaktól, telerakták a brótsákját mindenféle jó útravalóval. Aztán meg kellett neki ígérnie, hogyha a sors újból feléjük veti, nem kerüli el a házuk tájékát.

Érzékeny búcsú volt ez nagyon!

— De bizony jól is tette Erzsike, hogy olyan jól felpakolt H. önkéntesnek, mert az „agyig sárban” elakadt a trén és mikor aznap este sátort vert az ezred a kismarjai erdőben, H. önkéntest kivéve kevés baka tudta a 39. ezrednél hogy mit fog ma este vacsorázni?

L. Imre önkéntes kenyerespajtása, volt H.-nak és jól félrevonulva az erdő mélyébe, együtt bontották ífl a H. önkéntes brótsákját.

Hát uramfia! . . . „Tündérlak Magyarhonban!” . . . Volt ott foszlós kalács, tepertős pogácsa és egy gyönyörű, ropogós pirosra sült csirke, amelyiknek a lábai bokrétára kötött rózsaszín selyemszalaggal voltak feldíszítve.

— „Fele enyém, fele tiéd.” Mikor aztán a csirkét combjánál fogva szétfeszítik, hát egy kis levélke hull ki a csirke belsejéből: H. önkéntesnek címezve.

A kis levélkében pedig ez volt írva: „Kísérje emlékem! Erzsike.”

Illő meghatottsággal és pompás étvággyal fogyasztotta el a két cimpora a pompás falatokat, sőt mikor kiderült, hogy a L. Imre feldflaskája jóféle „csatári”-val van megtöltve, állandóan — és csakis az Erzsike egészségére ittak.

II.

A viszontlátás.

H. önkéntes még az év őszén letette a tisztí vizsgát és mint hadnagy, ténylegesíttette magát.

A sors úgy hozta, hogy a rákövetkező évben ismét Csatárra került H. az ezredével. Természetesen legelső útja Erzsikéékhez vezetett.

A gazda épen vizet húzott fel a gémes-kutból, mikor H. hadnagy — mint régi jó ismerős — üdvözölte,

A gazda ránézett és tiszteletteljesen, de nagyon hidegen viszonzta a szíves üdvözlét.

H. hadnagy egy darabig csak várta a „Tessék belül kerülni”-t, de bizony Szabó uram csak arról beszélgetett, hogy sok a dolog a ház körül, ahol jószág van.

— Hát Szabóné asszonyom? Kérdi végre H. hadnagy, hogy épen mondjon valamit.

— Mindjárt *kihívom*:

— Anyjuk, gyere ki csak.

Szabóné kijött, ránézett a hadnagyra és édeskés-savanykás „jónapot” kívánt.

— Nem ismer Szabó némi; hiszen én vagyok az a káplár, aki tavaly olyan szívesen látott vendéglik volt.

— Igenis: — bólintott Szabó néni.

— Hát Erzsike hogy van? Kérdezte tovább H. hadnagy a fagyos „igenis” után.

— Kenyeret dagaszt az alsóházban, mindjárt előhívom. Erzsike te! . . . Erzsók! . . . Nézzed csak, ki van itt!

— Erzsike előjön, könyökig tésztás kézzel, amiket szépen eldug a háta mögé, mindjárt szabadkozik is, hogy „mert kenyeret dagasztok” . . .

Néz, néz egy-két pillanatilag H. hadnagyra; aztán csak ennyit kérdez?

— *Hát maga úr lett?* . . . Azzal fordul is már vissza a kisházba, mert amint mondja, attól fél, hogy: elkel a tésztája . . .

Signum laudis.

Valamelyik intendáns egyszer azt találta ki, hogy a lovasságnál sokkal célravezetőbb viselet volna a harisnya, — mint a kapca.

A minisztérium ki is utalt az egyik huszárezrednek száz pár harisnyát kipróbálás végett. Természetesen, személyes felelősség terhe alatt.

Az ezred szétosztotta a harisnyákat, szintén személyes felelősség terhe alatt, az osztályoknak

akik ezt nem kevesebb felelősség terhe alatt a svadronparacsnokoknak osztották ki, kipróbálás és jelentés-tétel végett.

Szemlére jött a lovassági felügyelő és mikor már mindent töviről-hegyire megszemléltek, a vezérkari tisztnek eszébe jutottak a harisnyák.

— Hja!... Igen,... a harisnyák, — kapja fel a szót a lovassági felügyelő. — Épen kérdezni akartam. Nos, ezredes úr, hogyan válnak be a harisnyák?

Hiszen épen huszárezredesnek való mesterség a harisnyák halhatatlanságán gondolkozni, bizony az ezredes úr el is felejtette azokat a harisnyákat régen.

No de hát, mire való az ezredsegédtiszt?

Arra, hogy amire az ezredes úr nem tud válaszolni, — megfeleljen:

— Nagyméltóságodnak alázatosan jelentem, a jelentések a harisnyákról csak holnapután lesznek esedékesek.

A lovassági felügyelő tovább kérdezősködik. Odafordul az egyik őrnagyhoz: vannak az ön osztályánál harisnyák kipróbálásra?

Na hiszen jobb helyen se kérdezősködhetett. Egyéb dolga sines egy huszárőrnagynak, mint harisnyákon gondolkozni!

Szerencséjére a tekintete egy manipuláns őrmesterével találkozik, aki épen a szemle következtében ott lézengett, szorongatva hóna alatt a raktárleltárt.

A manipuláns fejbólintása következtében az őrnagy szilárd hangon jelenti:

— Vannak, jelentem alásan.

— Nos és mi az eredmény? Kíváncsiskodik tovább a kegyelmes úr.

Hála a Gondviselésnek, az őrnagy úr is ballotta az ezredsegédtiszt jelentését és így egyszerűen egy nappal hátrább tette a dátumot:

— Nagyméltóságodnak alázatosan jelentem, a jelentések a harisnyákról, csak holnap lesznek esedékesek.

A lovassági felügyelő nem tágít.

Odafordul az egyik kapitányhoz:

— Vannak az ön svadronjánál harisnyák kipróbálásra?

Az argyélusát neki, hál csak nem azért imszárkapitány az ember, hogy férfiharisnyákon törje az eszét: De a jó öreg zupás-örmester ott bólintgat már a kegyelmes úr háta mögött; a kapitány úr tehát egészen bátran jelenthette hogy: vannak.

— Szólítsa elő azokat a huszárokat, — kapitány úr, akiknél harisnyák vannak kipróbálásra.

Piii! . . . Most aztán beütött az Istennyila.

— Nem tudom könyv nélkül, kegyelmes uram.

Az Istennyila most sisteregni kezdett.

— Miiit? A kapitány úr nem tudja, hogy a drága harisnyák kinél vannak? . . . Hallatlan! . . . Hallotta ezt ezredes úr? . . . Hallatlan! . . .

Bizony nem tudta azt a második század parancsnoka sem. Ott már négy „l”-el dörögte a lovassági felügyelő a „Halllattan”-t.

Nem vette észre senki, hogy a harmadik század parancsnoka időközben elosont.

A kegyelmes úr már habzott a dühtől. Mikor a harmadik századhoz ért, ráordít a századparancsnokra:

— Persze, maga se tudja, kiknél vannak harisnyák kipróbáláson?

De a harmadik század parancsnoka a tisztikar legnagyobb ámulatára azt jelenti, hogy: igenis tudja.

— Tudja? ... No majd meglátom! . . .

— A kegyelmes úr rámutat az egyik huszárra:

— Mi van ennek a huszárnak a lábán?

— Harisnya! . . . Jelenti szilárd hangon a százados.

— Huzza le a csizmáját! — Parancsolja a kegyelmes úr.

— A huszár lehúzza; tényleg harisnya.

— Ismét rámutat egy huszárra.

— Mi van ennek a lábán?

— Kapca! Jelenti a százados nem kevesebb biztonsággal.

— A huszár a kegyelmes úr parancsára lehúzza a csizmáját és — tényleg kapca van a lábán.

Így megismétli önagyméltósága a próbát tízszer, tizenötször és a százados egyetlenegy esetben sem téved.

A kegyelmes úr külön érdeklődik a százados úr neve iránt és feljegyezteti azt a vezérkari tisztjével.

Mikor aztán a lovassági felügyelő elutazott a szemléről, azt mondja a tisztí menázsiban az ezredes az általánosan irigyelt kapitánynak:

— Te Gazsi! Tedd bolonddá a nagyapádat.—

Hiszen én belátom, hogy disznód volt a kegyelmes úr előtt, de csak nem akarod velem elhitetni, hogy te tudod, melyik huszárnak van a lábán harisnya és melyikén kapca?

— Bizony ezredes uram — én nem tudom.

— Hát hogy csináltad, te országos svihák?

— Egyszerűen, ezredes uram. Mikor láttam, hogy miről van szó, hirtelen elosontam a századomhoz. Ott megparancsoltam, hogy azonnal húzzon minden huszár a jobb lábára harisnyát, a bal lábára kapcát. Mikor aztán én azt mondtam: harisnya, akkor a huszár lehúzta a jobb lábáról a csizmát, ha pedig azt mondtam, hogy kapca, akkor a bal csizmáját húzta le a huszár.

Gazsi egy hónap múlva megkapta a „Signum Jaudist”.

Alaposan megpróbálta.

A kaszárnya-inspekciós tiszt gyufát hozatott az oláh ordinánccal, s miután két-három gyufa nem gyulladt meg, azzal küldötte vissza tőle a főhadnagy a gyufáit a kantinba, hogy hozzon jó gyufát: próbálja meg először és csak ha jó, azután hozza el.

Megérkezik az ordinánc az újabb gyufaskatulyával. A hadnagy úr kezdi gyújtani az elsőt, másodlat, ötödiket, nem gyullad. Rákiált az ordináncre:

— Nem megmondtam, hogy megpróbáld a gyufát, hogy jó-e. Most megint olyant hoztál, hogy egyik sem gyullad.

— Domnu honmozs, — Jelenti csodálkozó arccal a küldönc, — hát én nem tudom hogy van az, mikor én próbáltál, — mind meggyulladta.

Szegény község!

Az őrmester a präsentiert-et tanítja az önkénteseknek. Az egyik önkéntes többszöri figyelmeztetés ellenére is ferdén tartja a puskát.

— Mi maga civilben? . . . Kiált rá végre a türelmét veszített őrmester.

— Őrmester úrnak alázatosan jelentem: községi jegyző vagyok.

— Nahát, sajnálni lehet azt a szegény községet, amelyiknek a Jegyzője ilyen görbén tartja a puskát!

Hideg fürdő.

Edelsheim Gyulay báró. Budapest volt „Kommandierender Generál”-ja egynehányszor megtette azt a viccet, hogy mikor a csapatok kivonultak, végigjárta a kaszárnyákat, összeszedte az otthon talált legénységet és kivezette őket a Rákosra: ahol a csapatok gyakoroltak.

Természetes, hogy ez nem csak ennyiből állott, mert csak azután kezdődött a csapatparancsnokok felelősségre vonása. — Attól pedig a mindenható Isten őrizett légyen meg minden jámbor halandót! . . .

Épen ilyen jószándékkal eltelve került be egyszer a többek közt Gyulay a Mária Terézia laktanyába.

Persze az őrséget jóelőre leintette, nehogy a „figyelmeztető” kürtjelre, még a fűrőlyukba is belebújhassanak az otthonmaradt bakák.

Ilyen kémszemléi alkalmával még a kaszárnya-inspekciós tisztet is elkerülte és csak a napos-káplárokkal tárgyalt. — kurtán, furcsán.

Amint belépett a kaszárnya-udvarára, észreveszi ám az udvaron ténfergő két suszter a kegyelmes urat; miután más menekvés már nem volt, hirtelen beleugrottak a csatorna alatt — tűz esetére készenálló — nagy vizeskádba és behúzódtak nyakig.

De Gyulay is észrevette ám őket.

Nosza, fülönfogja a legelső kezeügyébe eső napos-káplárt és elkezd, mennydörögni .

— Mért nincsenek a vizeskádak befödve? . . . Azonnal tegye rá a födelet erre a vizeskádra!...

A parancs teljesítve lőn.

Gyulay aztán összejárta az egész laktanyát; pincékben, padlásokon összeszedett vagy ötven darab otthon maradt susztert, sneidert; azokat az udvaron szépen osztagba állította; aztán pedig leemelve a vizeskád fedelét, kiparancsolta belőle a két zöld-szilvává vedlett susztert. Beállította őket a szakaszba és — elindult velük a Rákosra.

Hej ! ... Nem jó lett volna akkor ezredparancsnoknak lenni! ...

Célszerűbb rendelkezés.

Templomba menet előtt maródi-vizitre megy az oláh baka dr. Kusche-hoz. És mert ünnepnap volt, a regiments-orvos úr „Dover-por”-t rendelt a bakának:

— Adja neki, ma egy dover-por, holnap egy dover-por és a baka nem menni templomba.

A ravasz oláh, aki csak azt akarta elérni, hogy a csákóját és Waffenrock-ját ne kelljen kipucolnia a templombamenetelhez, — miután célját elérte, — vigyorogva megy az ajtó felé.

Dr. Kusche észreveszi, hogy a baka vigyorog. Mindjárt tudta, hogy „spekuláns”-al van dolga. Visszahívja a bakát és így szól az egészségügyi segédhez:

— Adja neki most két dover-por és a baka el-menni templomba.

Rövidített számolás.

Az egy évi önkéntesek első ízben mennek öreégre.

Az őrmester úr érdeklődik az önkéntesek intelligenciája iránt, hogy a szerint oszthassa be őket fontosabb, vagy kevésbé fontos őrségre.

— Mi maga civilben? — kérdi az egyik önkéntestől.

— Őrmester úrnak alázatosan jelentem: matematikus-professzor vagyok.

— Hát a mi a nyavalya?

— A magasabb számtant adom elő.

— A magasabb számtant? ... Nahát mondja meg nekem, hogy mennyi háromszor 17

Az önkéntes gondolkozik egy pillanatig, aztán jelenti:

— Örmester úrnak alázatosan jelentem 51

— Hogy számította ezt ki? Kérdezi az örmester.

— Örmester úrnak jelentem alásan: háromszor tíz harminc, háromszor hét huszonegy, harminc meg huszonegy, — az ötvenegy.

— Hát maga azt mondja, hogy számtan-tanár; hát nem tudja ezt rövidebben kiszámolni?

— Nem tudom örmester úr.

— Nahát tanulja meg éntőlem. Ötször tíz ötven, meg egy: az ötvenegy.

Vizteltek a kadétok.

Hajdanában annyi volt a kadét az ezredeknél hogy a századparancsnokok ilyen ajánlatokat tettek egymásnak:

— Adj nekem egy susztert, adok neked két kadétot.

A 37-ik gy.-ezrednél is 22 drb kadét volt, mikor ez a história történt.

Felsőbb helyen ugyanis belátták, hogy ha a kadétok előtt továbbra is zárva tartják az utat a tiszti-társaságokhoz, az a jövő tiszti-nemzedék jellemét hátrányosan befolyásolja.

Felsőbb helyről tehát intést kaptak a kadétek, hogy kötelező látogatásaikat a tiszt urak családjainál tegyék meg. Útbaigazítással azonban nem látta el őket senki és így a társaságban járatlan kadétek teljesen tanácstalanul állottak.

Nem lévén bátorságuk egyenként vizitelni, elhatározták, hogy látogatásukat egy csoportban teszik meg, — a legidősebb kadét vezetése alatt.

Csikós őrnagy zászlóalj-parancsnok, hírhedt „Kadettenfresser” kopogtatást hall szalonja ajtaján:

— Herein!

Felnyílik a szalon ajtaja és párosával bema-sírozik a szalonba 22 kadét.

Ott annak rendje és módja szerint „Balra visszszakoz”-t csinálnak és a legidősebb kadét jelenti Csikós őrnagynak, hogy: „a kadét-kar” alázatos tiszteletét teszi az őrnagy urnál.

— Habe ich sie gerufen? Kiáltott rá Csikós ridegen a jelentést tevő kadétra,

— Nein, Herr Major.

— Also: „Reihen links um! — Marsch.!

A szegény kis kadétek lehorgasztott fejjel elvonultak.

Nem tészta.

Thott hadnagy a 73. „Egerlánderek”-től került magyar ezredhez.

Napos tiszt lévén, meg kellett vizitálnia a legénység menázsiját. Amint belép a konyhába, a fehérsapkás szakács — kezében a főzőkanállal —

haptákba vágja magát, jelenti neki a „menázsistandot”. Egyben lekapja a fődöt a kondorról, hogy a hadnagy úr láthass?, hogy — mi fő benne?

Abban pedig olyasvalami főtt, amit Thott hadnagy úr még életében sohasem látott.

Haragosvörös lében rotyogott együvé keverve a kockára vágott hús, a felaprózott burgonyával. A tetején pedig ott úszkált néhány kövér zöldpaprika.

Thott hadnagy, amint megcsapja az orrcsavaró paprikás gőz, hirtelen a szájára nyomja a zsebkendőjét és nagy szemeket meresztve bámul a kondérba. De nem lévén képes kitalálni, hogy mi lehet az a vörös lé. azt kérdezi a szakácstól:

— Wuas is tés tau?

— Nem *tészta*, hadnagy úr, gulyáshús, — jelenti a szakács, aki abban a hiszemben volt, hogy Thott hadnagy úr magyarul beszél.

Találós kérdés.

Akkor, mikor a hadseregnek még kék egyenruhája volt, a vicces tisztek ilyen találós kérdéseket adtak fel az újonnan bevonult kadétoknak — a tiszti menázsiban:

— Kadét! Mondd meg nekem, mi ez: „Kék, a szilvafa alatt fekszik és egy szilvamag van a közepében?”

A lányosképű, szőke kadét elpirulva felelte: „Szilva!”

Akkor aztán a vicces tisztek nagyot kacagtak:

és megmagyarázták a kadétnak, hogy: szó sincsen róla, nem szilva. Egy tisztiszolga, aki lenyelt egy szilvamagot és lefeküdt a szilvafa alá aludni.

Minden a szolgálat.

Az öreg Wagner már kapitány korában is osak az „öreg Wagner” volt a 37. gyalogezredben.

Törzstiszt korában sem engedett ugyan semmit sem szorgalmából, sem teljes odaadásából, de kapitány korában már valósággal csakis a szolgálatnak élt.

A szolgálatot ő úgy értelmezte, hogy minden szolgálat a világon, ami csak a katonasággal összefügg. És ezt megtenni, bármi legyen is az, nem szégyen, sőt kötelesség.

Hogy pedig a nevelésére bízott alantásaiba is átültesse ezt a puritán katonai észjárást, a két kadétját: B. és R. kadét-tiszthelyetteseket akárhányszor becsukta a századraktárba és bezsírozta velük a század egész bakancskészletét.

Mikor kibocsátotta őket a raktárból, egyszerűen ennyit mondott nekik: „Ez is a szolgálathoz tartozik”.

Valami olyanformát hozott.

H. százados elküldte a tisztiszolgáját, hogy hozzon neki egy doboz kakaót.

Jó egy órába telt, míg a legény visszakerült. H. százados szigorúan kérdőre vonja, hogy hol járt?

— Százados úr jelentem aláson, elfelejtettem, hogy mit tetszett mondani, de aztán addig gondolkoztam, hogy mégis eszembe jutott. És, — letett az asztalra egy dohoz szardíniát.

Fegyverbe kiáltott.

Borosjenőn, Arad megyében, valamikor a báró Aczél-kastélyban volt elhelyezve a 4. honvédszázalag egy zászlóalja. A legénység túnyomó részben oláh volt.

Szemlére jött Kassay tábornok. A hídon túlról át-át villogott a laktanyához a piros lampass.

A zászlóalj ügyeletes őrmestere oktatja a kapu előtt strázsáló oláh bakát:

— Látod ott azt a tiszt urat, amelyiknek az a két széles piros stráf van a nadrágján? Az a tábornok úr, domnu Gnerális. Az fog idejönni szemlére. De mire az ideér, itt olyan rendnek kell lenni, hogy a feje tetején álljon még maga Szent Péter is. Hát mindig szemmel tartsd és mikor 30 lépésnyire lesz, ordíts: „Fegyverbe!”

Nem is tévesztette az oláh baka Kassay tábornokot pillanatra sem szem elől. Mikor aztán a laktanya felé jöttében körülbelül 30 lépésnyire érhetett az őrhöz, ez lekapta a puskáját és a csövibe ordította:

„Domnu őrmester, vinye domnu Generális!”
(Őrmester úr, jön a tábornok úr!)

Csak jól magyarul.

Két testvér — mind a kettő altábornagy — ugyanazon időben szolgált a ni. kir. honvédségnél. Csakhogy az egyik csak honvédkerületi parancsnok, míg a másik: a honvédség főparancsnoka volt.

A magyar nyelvben egyikőjük se volt nagyon otthon, de azért még az alantasaikat is arra oktatták, hogy: „csak jól magyarul!”

A kerületi parancsnok altábornagnak egyik — a hadseregtől átlépett — ezredese tette a dandárnoki vizsgát, amelyen természetesen maga a honvédség főparancsnoka is résztvett a vezérkari főnökével.

Mikor az ezredes referál a kegyelmes uraknak hadiműveletéről, a többek között ezt mondja:

„Elhatároztam, hogy csinálok az ellenségnek egy *meglepetést*.”

A kerületi parancsnok belevág a beszédébe:

— Ezredes úr, csak jól magyarul. Az nem meglepetés, hanem „*meglepetés*”.

A főparancsnok erre odafordult öccséhez a kerületi parancsnokhoz:

— Nagyméltóságod is téved. Mert az sem nem meglepetés, sem nem meglepetés, hanem: „*meglepetés*”!

— No, ezredes úr — fordul a vezérkari főnökéhez —, melyik a helyes?

— Az ezredes — előrelátó férfiú, mert hiszen nem tanácsos egyik fölebbvalót sem magára haragítani — elég furfangosan jelenti:

— Nagyméltóságodnak alázatosan jelen'em, a magyar nyelvben e két utóbbit egyformán használják.

Egy kis fürdői történet.

Iglófüred Loreley-hajú cipser tündereit nagy lázba hozta a 90-es évek egyik nyarán két snájdig szarvasbőrbricseszes, lakkcsizmás, monoklis hadnagy.

A szép szőke kis cipser-lányok valóságos „hableány”-jelmezben jelentek meg a promenád-koncerteken és sóvárgó pillantásokat vetettek lopva a két tiszt felé, akik a zenekari tribün előtt állva, lakkeszímájuk szárát ezüst lófejes pálcájukkal vergetve, monoklin át mustrálták a szőke szépségeket: melyiket tüntessék ki közülök magas kegyeikkel? ... Kit tegyenek általános irigylés tárgyává? . . .

— Látod a két *huszárt*? — suttozták maguk között a lányok, — idenéznek.

— Ne nézz oda — féltékenykedik mindegyik, — mialatt maga ugyancsak odanézett.

— Erre jönnek, — örvendeztek titokban.

— Adél felé mennek, — keseregtek csendesen.

Diktum-faktum, mondjuk ki kereken: a fél Szepesség ebbe a két tisztbe volt szerelmes ezen a nyáron. Soha barátnők között annyi félreértés, aprehenzió, komoly összetűzés nem volt, mint ezen a nyáron Iglófüreden.

Egy szombaton délután két gyalogostiszt érkezett Iglófüredre.

— *Bakatisztek*, — mondták félhangosan a lányok, de úgy, hogy a tisztek is meghallották . . . bakatisztek.

A bakatisztek nem tudták mire vélni a szép szőke cipser-lányoknak ezt a pálfordulása! Hiszen általánosan tudott dolog volt, hogy a cipser-lány sohasem volt nagyon válogatós az uniformisban, nála csak az volt a fő, hogy *az ideálja tiszt legyen*.

Hiszen még bakatisztekkel is igen mostohán voltak szegénykék kistaffirozva. Igló és Lőcse kis garnizonjai szolgáltatták az egész kontingenst. Eperjes és Kassa felfalta előlük a tiszteket.

A kurszalónban aztán kibujt a szög a zsákból.

Mikor a két bakatiszt belépett, a nagyteremben két gyönyörű virágsokrot látott, amelyeknek a közepéből egy-egy *huszárblúz* sötétlett kifelé.

A szentimentális kis szőke angyalok úgy fogták körül egy-egy gyűrűbe a két *huszárt*, hogy azok mégcsak megszökni sem tudtak volna közülük.

És még azok is, akik pillanatnyilag kiváltak a virágsokorból, ha a bakatisztek előtt sétáltak el, azt dúdolták, hogy: „Huszár az én szeretőm!” . . .

. . . Persze, persze! Hát élő huszárt bizony igen nehéz dolog fogni a Szepességen. Azért vannak ezek a kis cipser-lányok így meggabalyodva!

A két bakatiszt karonfogva körülsétált a teremben, sajnos, a szép lányokat csak hátulról láthatták, az arca mindnek befelé volt fordítva a huszár felé.

Mosolyogtak a bakatisztek.

— Hadd legyen szegénykéknek karácsony!

Majd a pizécskéjük alá dörzsöljük a tisztí kräncheneken, ahol csupa bakatiszt is jó lesz, egy-két vadással garnírozva.

Az étteremben feltűnt a két bakatisztnak, hogy a huszárok feltűnően kerülnek a velük való találkozást.

— Nem ismered egyiket sem? — kérdezi az egyik bakatiszt a másiktól.

— Nem, felelé a másik, de... és kezdi alaposabban szemügyre venni a leánysereg között feszítő tiszteket.

Egyszerre csak hangosan felkacagva, a vállára üt a bajtársának és egészen közel hajolva hozzá, súg a fülébe valamit.

— Ugyan? ... No hallod! . . . Én biz' Isten nem vettem észre.

— Elégtelen, a „Heeresorganisatum”-ból.

— Hát nem látod, hogy nem *rózsa* van a vállszinórjukon, hanem csak — egy *lajos pityke*?

— Igazad van ! . . . Azért vannak hát ezek zubbonyban !

— Persze, hogy azért! . . . Ez a sok csacsi cipser-lány mind azt hiszi, hogy — huszárt fogott!

— No, megállj csak, készen van már a haditervem, rendeljünk még egy üveg bort, utolsóknak kell ittmaradnunk.

— ? . . .

— Sohse kérdezz most semmit, majd meglátod.

— Majd néznek holnap ezek a lányok!.. Jó lenne nekik holnapután a bakatiszt is.

— Egyszóval, hölgyeim — jelentette ki a két huszár, amint a hölgykoszorú felbomlott —, hol-

nap reggel 10 órakor nagy rendez-vous, itt a kurszalón ablaka alatt.

— Olt leszünk, ott leszünk! — sipította a kis cipser-lányhad, s kezük, szemük alig bírt megválni a két huszártól.

„Jó éjt! ... Jó éjt! ...” Mind búcsúzott, mind nyújtogatta a kis habkacsóját, pedig mindnek a szeme azt látszott kérdezni: „úgy-e, hogy minket kísérnek haza?”

Mert hát az is külön versengés tárgya volt a lányok között: kit kísér haza a két húszé:?

Mikor aztán a két bakatiszt egyedül maradt a Kursalonban, az egyik, aki egészen otthonos volt Iglófüreden, felállott az asztaltól, intve a másiknak, hogy várjon, mindjárt visszajön.

Nemsokára vissza is tért, kézenvonva maga után egy szégyenlős, 17-18 éves kis *tót* leányt.

A másik csak bámult, mit akar ez ezzel a kis *tót* leánnyal?

De az újból intett, hogy csak várjon, mindjárt megtud mindent.

.Odavonta a kezénél fogva a kis *tót* leányt a zongorához.

— Hanka, te szépen tudsz énekelni?

A kis Hanka lehajtotta a fejét és szégyenlősen mosolygott, tehát: igen.

— No most hát idehallgass! Tudod ezt a nótát? — És elkezdte egy ujjal kipityegtetni a zongorán a „Margaretlia, Mädchen ohne gleichen” nótát

— Tudom,

— Na, hát most meg egy szép kis verset fogsz megtanulni, jó?

Hanka lehajtotta a fejét és szégyenlősen mosolygott, hát: jó.

— Ide figyelj – mondd utánam;

„*Furvézérnek* nagy dicsőség lenni
Csutakolni, kocsit kenegetni;
Illés próféta is furvézér:
Tüzes *szekéren*, lángostorral
Ment a mennybe fel!”

— Na mégegyszer. Nagyon jól van. Te nemcsak szép, de okos kislány is vagy.

— Nézzed, itt van egy szép fényes tallér, ezt neked adom. Holnap reggel 10 órakor te törölgetni fogod a Kursalon ablakát. Mikor a kisasszonyok idegyűlnek az ablak alá, akkor te ezt a nótát — ablaktisztítás közben — szépen el fogod énekelni, jó?

Hanka lesütötte a fejét, szégyenlősen mosolygott, hát: jó.

úgy is történt.

Mikor másnap reggel 10 órakor a társaság az ablak alatt összegyülekezett, felhangzott a Hanka csengő hangja az ablakból.

„*Furvézérnek* nagy dicsőség lenni! . . .”

A kis szőke cipser-lányoknak tetszett az új nóta és rögtön utána is énekelték Hankának.

A délutáni 3 órai vonattal utazott el nagy csendben a két *huszártiszt* Iglófüredről. Akivel éppen találkoztak, azoknak azt mondták, hogy *sürgönyt kaptak*.

Az elefony.

Vallatja az őrmester a tót honvédet, aki egy hónap tartamára — küldöncképen — volt a budapesti honvédkerületi parancsnoksághoz vezényelve:

— No Janyó, hát mit láttál Budapesten? Voltál az Állatkertben rokonokat látogatni?

— Voltál, feleli a honvéd és latam otan egy nagy fíreg, akit úgy hívják: „elefony.” Az minden a farkával elveszi embertül és úgy dugja magába.

A halálmegvetés.

Benyit az ezredes az altiszti iskolába.

Az őrmester a szoba közepén áll, két karja mellén összefonva, jobb lába előre téve, megvető grimasszal méregeti végig a legénységet.

A legénység ugyanígy, — szemben az őrmesterrel.

Az ezredes nem tudva mire vélni a dolgot, odaszól az őrmesternek:

— Mi ez, mi történik itt?

— Ezredes úr jelentem alásan, — vágja magát haptákba az őrmester, ki csak most vette észre a magas előljárót, — a legénységgel gyakorlom a — *halálmegvetést*.

Gyors számoló volt.

Egy ezredesnek az a sajátos szokása volt, hogy úton-útfélen találós kérdéseket adott fel a segédtisztjének.

A segédtsiztnek lépten-nyomon el kellett találnia, hogy hány lépésnyire van a sürgönypózna, milyen széles vagy hosszú egyik-másik legelő vagy szántóföld? És mindjárt meg is kellett győződnie, hogy helyes volt-e a felelete.

Egy hosszabb lovaglás alatt az jutott eszébe az ezredesnek, hogy: az egy nyájban legelő juhok, azután egy gulya, odébb egy ménes állománya felől nyilatkozzék a segédtsizt.

A véletlen úgy akarta, hogy ahányszor az ellenpróbát megcsinálta az ezredes, az mindig a segédtsizt javára ütött ki.

Mikor már harmadszor is bebizonyosodott a segédtsizt igazsága, az ezredes nagy lelki küzdelem után, — rang ide, rang oda — megkérdezi a segédtsiztet:

— Mondja főhadnagy úr, hogyan csinálja ön azt, hogy ily gyorsan és pontosan fel tud becsülni egy ilyen tekintélyes állatállományt.

A főhadnagy. — aki már torkig volt az ezredes úr találó kérdéseivel, — a legnagyobb flegmával válaszolt:

— Igen egyszerűen, ezredes úr. Megszámolom a lábaikat és elosztom négygyel.

Jól megjegyezte.

Mikor a 101. gy. ezrednek „Sergius Grossfürst von Russland” lett a tulajdonosa, P. hadnagy ekként oktatta a legénységet az új ezredtulajdonos nevére:

— Nézzék, igen könnyű ezt megjegyezni. A „Sergiusz”-nál gondoljanak arra, hogy: Szervusz. A „Grossfürst”-nél, gondoljanak Grosz manipuláns őrmesterre. Azután már csak utána kell tenni azt, hogy: „Fürst von Russland” és kész az új ezredtulajdonos neve.

No jól megjegyezték ezt maguknak?

Általános igen.

— Na, — szólítja az egyik bakát P. hadnagy, — ha tehát most a generális úr azt fogja magától kérdezni, hogy mi az új ezredtulajdonosnak a neve, mit fog maga mondani a tábornok úrnak?

— Szervusz Grosz! — felelte a baka, aki jól megjegyezte magának az oktatást.

Jól megkérdezte,

Philipovits kapitány, aki, — becsületére legyen mondva, kapitány korában saját jószántából, — a 37. gy. ezredtől lépett át a magyar kir. honvédséghez és idővel a brassói 24. honvéd gy. e. parancsnoka is lett, nagyon szeretett volna tudni magyarul.

Neki is vágott a magyar beszédnek tűzzel-vasal; gondolva magában, hogy ha ő megtanult magyarul beszélni, más tanulja meg azt megérteni.

Bemegy a nagyváradi honvéd laktanyába és egy honvédet a csákJáért a lakására akart küldeni. Előbb azonban azt szándékozott tőle megkérdezni, hogy tudja-e, hogy hol van a lakása?

Megáll hát a honvéd előtt, megfogja annak a zubbonya gombját és egy jót rántva rajta, rákiált:
 — Tucc maga lakatosomba?

„*Ők ketten*”.

Khun tábornagy híres nagy alakja és féltelmetes generálisa volt valamikor a hadseregnek.

De a hadsereg mindenhatója Albrecht főherceg, ráunt az egyre hatalmasabbá váló Khunra és egy nagy hadgyakorlat után, — amelyet Khun vezetett, — ilyen szavakkal akarta tudtára adni a kötelességét megtett mórnak, hogy mehet:

— Hja, hja, hja, kedves Khun, — megöregszik az ember!

— Mink ketten fenség soha! Válaszolta a gögös generális és — nem ment.

Hasonlít az oláh nyelv a magyarhoz.

Mikor H. hadnagy a színmagyar 39. ezredtől, a részben oláh nyelvű, 37. ezredhez került, arra kérte az őrmestert, hogy írja le neki a legegyszerűbb oláh kifejezéseket, hogy a legénységgel beszélni tudjon.

— Nem szükséges az hadnagy úr jelentem alásan, — feleli az őrmester mosolyogva. — Hiszen meg tetszik azt hamar tanulni, olyan az az oláh nyelv, akár a rüh, csak úgy ragad az az emberre. De meg különben is igen hasonlít a magyar nyelvhez.

Például: Temet, ez: tyimityau; lepedő, az: lipityau; szolgabíró, az: szolgabireau; ne hazudj, ez meg: nu hazudestye. Ennyi az egész instálom alssan.

Nem „legezi”.

Az egyenruházati egylet gondnoka let! Philipovits százados a á. honv. gy. ezrednél. Ilyen minőségében természetesen sok pénzt kezelt.

Egy tiszti gyűlésen valami ünnepély rendezéséről volt szó, melyhez minden tisztnek tíz koronával kellett volna hozzájárulnia.

Az ezredparancsnok, tudva, hogy a tiszt urak zsebében nem nagyon hányja-veti egymást a tíz korona, azon óhaját nyilvánította, hogy Philipovits százados úr a tisztikarnak a 10 koronákat előlegezze.

Mikor Philipovits megértette, hogy miről van szó, hirtelen felugrott és tiltakozó mozdulatokkal meszelve maga előtt a levegőt, odakiáltotta:

— Én nem legezok semmi!

A szimuláns.

A régi katonaoorvosok, különösen az úgynevezett „Oberwundarztok” hamar kimondták a katonára, hogy: szimulál. Különösen akkor, ha már se a kék por, se a rózsaszín por nem használt.

Így volt néhány napig megfigyelés alatt a maródiszobában egy katona, aki akkor szimulált legjobban, mikor 40 fokos lázzal félrebeszél.

— Szimulant, szimulant, ... — mondogatta rá az öreg Oberwundarzt, aki különben hatvan éves korában is hadnagy rangot viselt.

— Csak figyelni mindig, hogy mit csinál és nekem jelenteni reggel, ha jövök.

Egy idő múlva bejön az Oberwundarzt és legelső kérdése az ápolóhoz, hogy mit csinál a szimuláns?

— Herr Oberwundarzt, melde gehorsamst, — jelenti az ápoló. — az éjszaka félelgykor *meghalt a szimuláns*.

A gubacsi őrség.

Emberemlékezet óta naponként felvonult egy őrség a gubacsi határba, egy nagy deszkapalánkkal bekerített helyhez.

Volt a 32-seknél olyan baka, akinek már az édesapja is arról a rettenetes Szilveszter éjszakáról beszélt, amelyet ő 25 fokos hidegben a gubacsi határban élt át, mint poszt.

Alert istentelenül szeles egy hely az a gubacsi határ, ahol a hó rettenetesen püstöl Szilveszter éjszakáján és vannak olyan Rinaldó-Rinaldinit olvasó emberek, akik olyan posztról is tudnak mesélni, aki Szilveszter éjszakáján állva fagyott meg a gubacsi határban. Elég az hozzá, hogy ott állott már posztan az apa és fia, egyik sem fagyott meg, —

mindenik beszélt a gubacsi határi rettenetes éjszakákról, de egyik sem mondta soha, hogy mit őrizett ő ott a gubacsi határban? Nem is tudta egyik sem. Mindenik csak annyit tudott, amit az „Auf-führen“ a szájába rágott, mikor oda posztnak felvezette:

— Ezt a deszkakerítést fogod köröskörül járni. Égő pipával senkinek sem szabad ötven lépésnél közelebb jönni. — Harminc lépésnél közelebb meg senkinek a világon, akár pipázik, akár nem. — Aki pipál, azt ötven lépésnyiről meg „halt”-olod. Aki nem pipál, azt meg harminc lépésnyiről „halt”-olod meg. — Aki az első „half”-ra meg nem áll, azt meg „halt”-olod mégegyszer. — Aki a második halt-ra sem áll meg, azt meghaltolod harmadszor. Aki a harmadik halt-ra sem engedelmeskedik, — azt lelövöd!

Hála legyen a gubacsi határban járó pipázó és pipázatlan civilek őrző Istenének, negyven év alatt egyetlen olyan elszánt vakmerő sem akadt, aki a harmadik „meghalf-olásra sem állott volna meg. És a pipázó és pipázatlan civilek egyetlen esetben sem lettek agyonlőve.

Egyszer egy új tüzérőrnagy került Ausztriából Budapestre, aki nagyon szigorúan vette a „garnizonsinspekciót”.

Éjjel két órakor kilovagol a gubacsi határba, ami Szilveszter éjszakáján nem utolsó multság.

De a magyar baka nem azért van posztra állítva, hogy még a legzimankósabb Szilveszter éjszakáján észre ne vegye, hogy egy lovas ember kö-

zeledik a deszkakerítés felé, ami az ő őrizetére van bízva.

Csakhogy az a kérdés, hogy pipál-e vagy nem pipál?

Mert ha nem pipál, akkor még van neki húsz lépésnyi mozgási szabadsága.

De éppen abban a pillanatban, mikor a „gubacsi poszt” ezen a fontos kérdésen elmélkedik, szippant a garnizonsinspekciós őrnagy egyet a szivarján, tehát: pipál!

Mire ezt a poszt kitalálja, az őrnagy három lépésnyire ott áll a lovával az orra előtt.

Akkor aztán lekapja a puskáját és a nyugodtan előtte álló őrnagnak nekiszegezi a bajonettel.

— Halt! Wer da?

— Garnizonsinspektion.

Természetesen a jól kitanított bakának ez nem elég. Még mindig az őrnagy szívének szegzett szuronnal kérdezősködik tovább:

— Feldruf?

— Budapest, — feleli az őrnagy.

De most már az őrnagy kíváncsi, hátha hamis poszt áll előtte, aki őt csak be akarja csapni. Most ő kérdezi a posztot:

— Losung?

— Bajonett! Feleli rá a poszt és a megnyugtató eszmecsere után vállára veti puskáját.

De ezzel vége is a kis kedélyeskedésnek, mikor a posztnak is joga volt az őrnagy urat felelőségre vonni. A poszt ott áll az őrnagy előtt, mint egy kővé vált baka és várja a további parancsot.

— Mi itt van magának ketelesség?

— Az én kötelességem körüljárni ezt a deszkakerítést és ha civilek erre pipával jönnek, azokat ötven lépésnyiről meghaltolom. Ha pipa nélkül jönnek, akkor harminc lépésnyiről „halt”-tolom meg. Ha az első halt-ra meg nem áll a civil, meghaltolom mégegyszer. Ha a második meghaltolásomra sem áll meg, akkor harmadszor is méghaltolom. Ha a harmadik meghatolásra sem áll meg, akkor — lelövöm!

— Mit maga itt őrizze?

— Ezt a deszkakerítést.

— De mi ott benne?

— Nem tudom.

— Hívjon ki őrpáncsnok!

A poszt elkiáltja magát:

— Wachkommandant heraus!

Egy pillanat alatt ott áll az őrpáncsnok az őrnagy úr előtt és jelenti az őrség létszámát.

— Mit maguk itt őrizze?

— Őrnagy úr jelentem alásan, — jelenti az őrpáncsnok — a poszt köteles körüljárni ezt a deszkakerítést.

— De mit van ott benne?

— Azt jelentem alásan, nem tudom.

— Hát mit eztet? Senkit nem tud, mit őrizze?

— Nem tudom őrnagy úr, nekem nem mondta meg senki.

— Hozza kulcs, hozza lámpás. Parancsolja az őrnagy.

Az őrpáncsnok kihoz egy csomó rozsdás kulcsot.

— Csinálja fel! — parancsolja az őrnagy.
A káplár próbálgatja eg yik rozsdás kulcsot
a másik után, de a zárban nem fordul egyik sem.

Az őrnagy türelmét veszi:

— Hát nem fel tudja csinálni?

— Nem, őrnagy úr.

— Hát mikor ezt valaki felcsinálta?

— Nem tudom, őrnagy úr.

— Hozza valami, lecsinálni azt a dings da...

A káplár kihoz egy baltát és leveri a lakatot.

— Kettő bakát szurony fel; jöjje velem ma-
gával, — parancsolja az őrnagy.

Behatolnak a feltört kapun keresztül.

Elöl az örparancsnok a lámpással, utána a
két szuronyos baka, ezeket követi az őrnagy.

De csak egy lépésnyire képesek előrehatolni,
útfokát állja az évek hosszú során keresztül fává
vastagodott parély-erdő.

— Csinálni az út! — parancsolja az őrnagy.

Akkor aztán a két baka nekiesik a szuro-
nyos puskával, levágja az évtizedes paréjt. Egy jó
félórai munka után ott áll az egész társaság egy
hosszú földszintes, zsendelyes ház előtt.

— Mit benne van? — Kérdi az őrnagy a
házra mutatva.

— Nem tudom, őrnagy úr. — Jelenti a káplár.

— Fel csinálni!

Itt is csak a baltával sikerült leverni a
rozsdás lakatot. Végre eltárul az ajtó.

— Legénység elére! — Parancsolja az
őrnagy.

A káplár előremegy a lámpással, utána a két szuronyos baka.

— Mit benne van? — kérdezi az ajtóban áiló őrnagy.

— Semmi! — Jelenti a káplár.

Másnap az őrnagy felmegy a katonai állomásparancsnoksághoz és jelenti az esetet. Az állomás-tiszt kezdi kutatni az állomásparancsokat *viszszamenőleg*.

Piszkos, poros állomásparancsokat vájnak elő az irattárból, végre egy 1870-ben kelt állomásparancs eredményre vezet. Ekkor lett felállítva a gubacsi őrség, ahol abban a bizonyos hosszú földszintes házban 16 ágyút őriztek.

Ezeket az ágyúkat azonban 1878-ban elvitték Boszniába, és abba a hosszú házba többé vissza nem hozták. Arról azonban mindenki elfelejtkezett és a gubacsi ágyútelep őrségét nem törölték a mindennapi felvonulandó őrségek közül. Így tehát hűségesen felvonult még az őrség vagy 12 esztendeig, míg végre egy Bécsből jött tüzérőrnagy lelkiismeretessége folytán beszüntették.

Galgótzty.

1..

A cs. és kir. generális.

Galgótzty Antal, a későbbi Psemysli hadtestparancsnok, majd infanteri generál-inspektor és háború esetére őfelségének dezinált hadseregfőparancsnoka, abban az időben volt Bileken hegyi dandárparancsnok, mikor Boszniában még nagyon zür-zavarosak voltak az állapotok és az életbiztonság igen gyenge lábon állott,

Galgótzty állandóan négyszáz aranykoronát hordott magánál, mindig számítva arra az eshetőségre, hogy egy oroszva kilőtt bosnyák golyó leteríti.

— Hadd tudják meg ezek a kecsketolvajok, — szokta mondani a kemény katona, — hogy ki egy cs. és kir. generális!

II.

Felesleges irka-firka.

Galgótzty szeretett csak mentül rövidebben írni.

Számtalan akta bizonyítja ezt, amelyeken

Galgótzty intézkedése egy „igen”, vagy „nem” szóból állt.

Egyszer egy hófehér vászonruhába öltözött tüzérhadnagy tűnt fel Budapest utcáin. Fehér sapka, fehér cipő.

A szokatlan látványosságnak igen sok bámulója akadt Budapesten és egész sereg suszterinas kísérte végig utcáról-utára az exotikus öltözetű hadnagyot.

Egyre-kettőre tudomására jutott a história a térparanosnokságnak és a sok „Platz-Vogel” azonnal szárnyra kelt, hogy a hófehérekét, ahol érik, lefűleljék.

Sikerült is nekik elcsípnüök a Váci-utcán, ahol éppen egy nagy tükrös kirakatban gyönyörködött magában.

A terparancsnokságnál azzal védekezett, hogy a bileki hegyidandár-parancsnokság ezen egyenruha viselését megengedte. Azonnal ment is az írás Budapestről Bilekre, amelyben megkérdezték a hegyidandár parancsnokságot, hogy megfelel-e a hadnagy védekezése a valóságnak?

Galgótzty megfordította az aktát és a hátára ráírta: „Igen! Galgótzty!”

Mikor aztán a hadnagy Pesten eltöltött szabadságáról Bilekre bevonult, már készen várta ott egy másik írás, amely szerint Galgótzty 30 nap szobafogságot szabott ki reá, mert: „A dandárparancsnokságnak *felesleges irka-firkát okozott!*”

III.

Ezt is Galgótzty tehette meg.

Bizony másnak bele is törött volna a bicskája ! De hát Galgótzty gratissima perszona volt a „Grabenden és azon csekély számú halandók közé tartozott, akiknek őfelsége a „mein Lieber”-t tette a neve elé, mikor megszólította.

Nevezetesen a hadsereg legfőbb intéző körei mindenképen rábeszéléstől őfelségét, hogy menjen le egyszer Boszniába. És mert őfelsége már hajlandóságot is mutatott, leírtak Bécsből Galgótzynak, hogy terjesze elő a költségvetést a Bilekbe vezető útnak kifogástalan állapotba való helyezéséről.

Galgótzty szokott modorában intézte el az ügyet, ráírván az akta hátlapjára: „tízezer forint! — Galgótzty.”

Bécsből visszakapta az aktát, azzal hogy η költségvetés részletezendő.

Galgótzty kikergette vele az intendánst és újból csak annyit írt az aktára, hogy: „Tízezer forint! — Galgótzty.”

Másodszor is visszajött az írás Bécsből, hogy részletesen feltüntetendő, hogyan kerül ki a helyreállítási költségekből a tízezer forint?

Galgótzty most már bemártotta a tollat és szokatlanul hosszú írást menesztett Bécsbe:

„Már kétszer megírtam, hogy az út helyreállítása tízezer forintba kerül. Aki ezt el nem hiszi, az — *szamár!* — Galgótzty.”

Őfelsége is figyelemmel kísérte az ügyet, s

miután Paär egyszerre elhallgatott az egész boszniai úttal, őfelsége tette azt szóvá.

Paär hímezett-hámozott, de őfelsége sarokba szorította, hogy: látni akarja az aktát személyesen.

— Felség! Az az akta már úgy össze-vissza van irkálva ... — húzódozik Paär az akta bemutatásától.

— Látni akarom! j . . parancsolja őfelsége. És bizony az nagy szó volt, mikor Ferenc József azt mondta, hogy: akarom! Akkor bizony még a Dunának is felfelé kellett folynia, — Mit volt hát mit tenni, Paär csöngetett és behozatta az aktát.

Előteszi őfelségének,

Őfelsége nézi-nézi:

— Hm! Tízezer forint ... És *hiszed* te ezt, Paär?

— Hiszem, felség, — felelte Paär, nem teljesen függetlenül Galgótzty írásától.

— Én is, . . . — mondotta mosolyogva a felség, visszanyújtva Paärnak az aktát.

Még nem „Herr“.

Eperjesen történt, a 67-eseknél.

Jelentkeznek az újonnan bevonult önkéntesek az ezredparancsnoknál,

Az egyik önkéntes jelenti:

— Herr Oberst, melde gehorsamst einjerig Freiwilliger Eugen Hervay.

— Na, na, — fenyegeti meg az ezredes, — a „Herr”-re még ráér: egyelőre maradjon maga még csak Vav!

Niksz nájesz.

Mikor a fiatal katonát tanították a napos káplán, vagy az őrpáncsnoki szolgálatra, jól a fejébe verték, hogy mikor a vizsgáló előjárónak a jelentését leadta, jelentenie kell azt is, hogy: mi az újság? Miután pedig rendszerint semmi újság sem szokott lenni, a jelentés így lett betanítva: „meldo gehorsamst, niksz nájesz!”

Persze, a magyar baka annyit értett az egyik német szóból, mint a másikból, mert hiszen az értelmét az se tudta soha, aki neki a jelentést betanította.

Így történt aztán egyszer, hogy mikor egy őrpáncsnok a vizitáló előjárónak a jelentést az őrség állományáról beadta, pontosan utánatette:

— Melde gehorsamt, niksz nájesz; az éjszaka három órakor a 8. századnál az infanterist Szomorú felakasztotta magát.

Az öreg Wagner.

Az öreg Wagner Vilmos, 37. gyalogezredbeü ezredes, prototípusa volt a régi csapattisztnek.

Ősz feje ellenére mozgékony, mint a higany; hideget-meleget egyaránt álló, soha nem panaszkodó igazi „*Kaisertreu*” tiszt és ízig-vérig katona.

És ez az ember, aki minden pillanatban kész volt még vértanú-halált is szenvedni a császárjáért, — lelkes nagy magyar ember volt.

Pedig, hogy ki volt neki a császár, eléggé bizonyítja az a frappáns felelet, amit a dandárnokának adott, mikor az egy szolgálatonkívüli beszélgetés alkalmával azt kérdezte tőle, hogy: milyen vallású ?

— Ich bin kaiserlich, Herr General!

Poprádfelkai cipser volt az öreg.

Minden adott alkalmat felhasznált, hogy magyarul beszélhessen. Pedig olyan magyar nyelven beszélt, amit ő maga fabrikált. De azért sohasem engedte volna át a világot sem, hogy a magyar nyelvű szózatokat ne ő intézze személyesen az ezred legénységéhez. Pedig ott állottak a vérbeli magyar tiszték, bármelyiknek átadhatta volna a szót, de ezt a dicsőséget az öregúr nem engedte át másnak soha.

Az oláh legénységnek is magyar beszédet tartott és Isten őrizte legyen meg azt a „rumunyt” aki nem értette volna talán meg az ő magyar szónoklatát.

Fel van nálam jegyezve egy rövid magyar szónoklata, amelyet a leszerelt és tartalékba lépni készülő oláh legénységhez intézett:

„Rumunytok! Ti most megtettétek a katonaszolgálatot és vagytok emberek. Most fogtok hazafelé ballagdálni. Hanem ha ti fogtok elfelejteni, hogy ti vagytok katonák és hogy ti vagytok arra, hogy a hazának javára szolgálni és otthon lesztek

megint csak vad mócok, hanem akkor kell titeket csak egy fa-fejszével agyonverni!” (T. i. mittelst einer Holzhacke.)

Az alája rendelt német nevű tiszteket mind a magyar nyelvre fordított nevén szólította még szolgálatban is.

Schmidt volt Kovács, Brandweiner Pálinkási, Unger—Magyar, Holzchuch—Facipő, Blaschke—Balatonfüredi; maga magát pedig Kerékgyártónak hívta.

Ilyen ezredes kellett volna vagy száz a hadseregben.

Ez is találós kérdés.

— No, kadét! Ki az, aki a defilírungnál, mikor „Rechtsschaut!” van kommandírozva, „Links, schaut”-ot csinál és mégis jól csinálja a dolgát?

— Ez lehetetlen, — feleli a katonai idealizmussal telt szívű kadet, aki álmában sem tudná elképzelni, hogy valaki Linkssehaut-ot merjen csinálni, mikor Rechtsschaut van kommandírozva.

— Pedig úgy van, — kacag a vicces tiszt, — hát: az a két tüzér, aki a tengelyülésen ül, háttal a direkciónak.

„Putsch” és „Patsch”.

Patsch őrnagy a 61-ik gy. ezrednél valami asszonyhistória miatt nagyon magára vonta az Edelsheim Gyulay haragját. Gyulay hát Aradon ter-

mett, hogy egy be nem mondott szemlén Falsch őrnagynak kitörje a nyakát. Ámde Falsch őrnagy érezte a pecsenyeillatot és hirtelen szabadságot kért sürgős családi ügyekben. Zászlóalját az ezredhez újonnan bevonult Putsch őrnagy vette át.

Ezen személyi változásról azonban a szemlére váratlanul megjelent Edelsheim Gyulaynak senki sem tett jelentést.

— A Patsch őrnagy zászlóalját akarom látni!
— parancsolja Gyulay az ezredesnek a gyakorló-téren.

Az ezredes, miután a Patsch zászlóalját Putsch őrnagy vezényelte, odakiált Put sel ı őrnagynak:

— Őrnagy úr, vezesse elő a zászlóaljat őexcellenciájának.

Gyulay abban a hiszemben, hogy Patsch őrnagyot szemléli, gyalázatosan lehordja a máskülönben igen sneidig és talpraesett Putsch őrnagyot. A zászlóaljat elmondja szerencsétlen társaságnak; minden mozdulatot visszakoz-tat, a hadgyakorlat végén pedig kijelenti, hogy amit itt látott, arra csak egy kifejezés van a katonai szótárban: *Skandal!*

Mikor aztán az ártatlan Putsch őrnagyról mind leszedte már a szenteltvizet, kijelentette, hogy egy ilyen siralmas társaságtól díszmenetre nem is reflektál. Azzal sarkantyúba kapta lovát és elvágatott tábournoki karával.

A kétségbeesésében egyedül maradt Putsch őrnagynak most már még: az ezredparancsnoka is, csak úgy foghegyről vetette oda:

— Örnagy úr, bevonulhat.

A tiszti menázsiban, mikor Edelsheim megadta a jelt a tisztnak a helyfoglalásra, észreveszi, hogy egy törzstiszti hely üres. Végighordozza tekintetét a tisztikaron és észreveszi, hogy Putsch őrnagy hiányzik. Odafordult az ezredparancsnokhoz:

— Hol van Putsch őrnagy?

— Putsch őrnagy szabadságon van, kegyelmes uram, — jelenti az ezredparancsnok.

— De hiszen csak az imént szemléltem meg, — csodálkozik Gyulay.

— Nem, kegyelmes uram, az Putsch őrnagy volt, aki a Putsch őrnagy zászlóalját átalvette.

— Hát az Putsch őrnagy volt? Hogy van az, hogy én ezt nem tudtam?

Öexcellenciájának erre a kérdésére, de még: inkább közismert veséig ható szemevillanására három arc sápadt el egyszerre: őexcellenciájáé, a divisionáriusé, őméltóságáé a brigadérosé, és őméltóságáé az ezredparancsnoké. Ismerték Gyulayt!

Azt is sápadt arccal nézték végig, hogy Gyulay igen határozott gesztusok kíséretében ad valami szigorú parancsot a vezérkari főnökének, aki a vett parancs után mélyen meghajlik és eltávozik a menázsiból.

Gyulay rögtön kiadta a parancsot, hogy a tállás csak az ő parancsára történhetik.

Félóra elteltével visszaérkezik a vezérkari főnök Putsch őrnagy kíséretében.

Edelsheim Gyulay, aki soha még egy altábornagynak sem nyújtott kezét, elébe siet Putschnak és

az egész tisztikar bámulatára kezét nyújtja neki és karonfogva vezeti az asztalhoz.

A tisztikar, akinek fogalma sem volt a történetekről, bámulatában nem tudott hova lenni.

A menázsiban síri csend, csak Gyulay beszél hangosan, úgy hogy az egész tisztikar meghallja. Putsch őrnagyhoz:

— Én értem önt. Ön egy tévedés áldozata volt. Most két óra. Három órára elő tudja ön nekem állítani a zászlóaljját?

— Parancsára, kegyelmes uram.

— Rerdben van, — felelte Gyulay és parancsot adott, hogy a tálalás a lehető leggyorsabban történjék.

Pont három órakor adta be Putsch őrnagy a jelentést Gyulaynak az össztisztikar jelenlétében. A bemutatott mozdulatok alatt Gyulay két ízben is hangosan odakiáltotta az őrnagynak: „Bravó Putsch!” Erre a zászlóaljon oly örült lelkesedés vett erőt, hogy a gyakorlat igazán mintaszerű volt. A gyakorlat végével Gyulay összehívta a tisztikart, előre szólította Putsch őrnagyot és kezét nyújtva neki, feljegyzésre méltóan így szólott hozzá:

— Őrnagy úr, amit ön produkált, az mind igen szép és teljes meglepedésemre szolgál. Amit délelőtt mondtam önnek, azt felejtse el, annak mások voltak az okai, nem ön! Mégegyszer gratulálok.

Gyulay tehát kireperálta a hibát, de a legközelebbi rendeleti közlönnyel a divisionáriust, a brigadérost és az ezredparancsnokot — penzióba küldte.

Radikális kúra.

A 37-ik ezrednél, az öreg Wagner zászlóaljánál szolgált B. kadét-tiszthelyettes.

Egy zimankós decemberi napon B. három napi szabadságot kért, a kapitánya tehát elővezette zászlóaljkihallgatáshoz. Mikor B. tiszthelyettes előadja kérelmét, az öreg Wagner azt akarta tudni, hogy mire szükséges B. tiszthelyettesnek a három napi szabadság?

— Eljegyzésemet akarom megtartani, őrnagy úr. — jelenti B. tiszthelyettes a zászlóaljkihallgatásnál jelenvolt tisztek legnagyobb bámulatára.

Wagner őrnagy, akit pillanatnyilag meglepett ez a kadét-tiszthelyestől igazán nem remélt kijelentés, percnyi szünet után odaszól a segédtszójének:

— Hadnagy úr, keressen ki egy háromnapos „járőrgyakorlatot”, a 9. század vezényeljen 8 embert, mint járőrt. Ez a járőr ma délben 12 órakor B. kadét-tiszthelyettes parancsnoksága alatt induljon útba.

A 13 fokos decemberi hideg, — három nap alatt. — B. tiszthelyettes lángoló szívét teljesen lehűtötte.